

Efektivní sazby daně z příjmu z různých druhů činností FO

Diplomová práce

Vedoucí práce:

doc. Ing. Petr David, Ph.D.

Bc. Margita Fialová

Brno 2016

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu mé diplomové práce doc. Ing. Petru Davidovi, Ph.D. za odborné vedení, ochotu a jeho cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování této diplomové práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Efektivní sazby daně z příjmu z různých druhů činnosti FO** vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmetná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 20. května 2016

Abstract

Fialová, Margita. The effective rates of income tax from various individual activities. Diploma thesis. Brno: Mendel University in Brno, 2016.

The diploma thesis deals with a comparison of effective rates of income tax from different types of activity of natural-person for year 2014. The first part of the paper initially specifies a term of the effective tax rate, a gap between the macroeconomic and microeconomic view and the method of calculation. The following section is dedicated to identification of theoretical concepts of justice and taxes with focus on taxation of income and also to putting individual views on fair taxation. Subsequently, the natural-person income tax for individuals in the Czech Republic and the individual structural elements of this tax are specified, including the exact values valid for the year 2014. The thesis deals with the calculation of the effective tax rate for dependent and independent activities, with determining of the influence of individual structural elements of the tax and also with a comparison of the total effective tax rate. The conclusion contains a confrontation of theoretical recommendations for the fair income-taxation, the identified findings and also a new recommendations of tax policy for the field of personal income-taxation in the Czech Republic.

Keywords

Income tax, dependent and independent activity, the effective tax rate, fairness, tax base, tax rebates

Abstrakt

Fialová, Margita. Efektivní sazby daně z příjmu z různých druhů činnosti FO. Diplomová práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2016.

Diplomová práce se zabývá srovnáním efektivní sazby daně z příjmu z různých druhů činnosti fyzické osoby za rok 2014. V práci je nejprve specifikována efektivní sazba daně, rozdíl mezi makroekonomickým a mikroekonomickým pohledem a způsob výpočtu. V další části je identifikováno teoretické pojetí spravedlnosti daní se zaměřením na zdaňování příjmů a uvedení jednotlivých pohledů na spravedlivé zdanění. Následně je specifikována daň z příjmu fyzické osoby v ČR a jednotlivé konstrukční prvky daně a jejich konkrétní hodnoty platné pro rok 2014. Vlastní práce se zabývá výpočtem efektivní sazby daně ze závislé a samostatné činnosti, zjištěním vlivu jednotlivých konstrukčních prvků daně a také srovnáním celkové efektivní sazby daně. V závěru práce je provedena konfrontace teoretických doporučení týkajících se spravedlivého zdaňování příjmů a identifikovaných zjištění a také stanoveno doporučení pro daňovou politiku v oblasti zdaňování příjmů fyzických osob v ČR.

Klíčová slova

Daň z příjmu fyzické osoby, závislá a samostatná činnost, efektivní sazba daně, spravedlnost, základ daně, slevy na dani

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce	13
3 Efektivní sazba	15
3.1 Makroekonomický pohled.....	15
3.1.1 Průměrná efektivní sazba daně z příjmu – AETR	15
3.1.2 Implicitní sazba daně z příjmu – ITR_L	17
3.2 Mikroekonomický pohled.....	18
3.2.1 Průměrná sazba daně z pracovních příjmů – ATR_L	18
3.2.2 Daňový klín - TWL.....	20
4 Spravedlnost	22
4.1 Správná distribuce	23
4.2 Spravedlivé zdanění	23
4.2.1 Princip užitku	24
4.2.2 Princip platební schopnosti.....	24
5 Daň z příjmu fyzické osoby v ČR	29
5.1 Obecná specifikace daně.....	29
5.2 Specifikace daně z příjmu fyzické osoby v ČR.....	33
5.2.1 Specifikace jednotlivých příjmů a výdajů.....	33
5.2.1.1 Závislá činnost.....	33
5.2.1.2 Samostatná činnost	34
5.2.2 Základ daně	36
5.2.3 Nezdánitelné části základu daně.....	37
5.2.4 Sazby daně	38
5.2.5 Slevy.....	38
6 Metodika	41
6.1 Specifikace daňových poplatníků.....	41
6.2 Způsob výpočtu daně.....	44

7 Srovnání efektivní sazby daně	48
7.1 Závislá činnost.....	48
7.2 Samostatná činnost.....	58
7.2.1 Neplatí omezení pro uplatnění slev.....	59
7.2.2 Platí omezení pro uplatnění slev	68
7.3 Srovnání efektivní sazby daně.....	74
8 Diskuze	82
9 Závěr	91
10 Literatura	95
11 Seznam obrázků	99
12 Seznam tabulek	101

1 Úvod

Daně v současnosti hrají stále větší roli v životě všech ekonomických jedinců. Definice daně není jednoznačná. Podle Kubátové (2009, str. 9), která vychází z OECD, můžeme daň definovat jako povinnou (zákonem uloženou), nenávratnou (není nárok na ekvivalentní protihodnotu) platbu do veřejného rozpočtu. Dvořáková a kol. (2016, str. 17-18) uvádí, že daň obsahuje tyto znaky: je to povinné peněžní plnění stanovené zákonem, daň má vynutitelný charakter, zákon stanovuje skutečnosti, které určují daňovou povinnost a rozhodují o její výši a lhůtách splatnosti, daň je nenávratný rozpočtový příjem.

Daň z příjmu fyzických osob se dotýká každé výdělečně činné osoby. A proto je důležité, aby byl daňový systém a konstrukce daní správně nastaveny. Daň z příjmu fyzických osob má poměrně složitou konstrukci, často se mění a zohledňuje různé aspekty a postavení poplatníka.

I když je u daně z příjmu fyzické osoby v současnosti stanovena jedna zákonná sazba stejná pro všechny poplatníky, ve skutečnosti dochází k tomu, že jsou příjmy poplatníků zdaněny rozdílnými efektivními sazbami. Nominální daňová sazba stanovená v zákoně není schopná odpovědět na to, zda je daňová politika v zemi příznivá či nepříznivá pro poplatníky, z toho důvodu se používá efektivní sazba daně, která zohledňuje jednotlivé konstrukční prvky daně. Efektivní sazba daně procentuálně vyjadřuje výši příjmů, kterou poplatník skutečně odvádí státu.

V této práci, na základě srovnání efektivní sazby daně ze závislé činnosti a samostatné činnosti rozhodnu, zda je efektivní zdanění u činnosti spravedlivé a ukáži vliv daňových slev a nezdanitelných částí základu daně na míru daňového zatížení.

Práce je rozdělena do více částí. V první části se zaměřím na teoretické vymezení základní definice efektivní sazby daně, na kterou je možné pohlížet ze dvou úhlů pohledu a to makroekonomického a mikroekonomického. Následně uvedu jednotlivé výpočty rozdělené podle těchto úhlů pohledu. Makroekonomický pohled k výpočtu využívá agregovaná data získaná ze statistik jednotlivých států, přičemž se využívá pro mezinárodní srovnání efektivní sazby daně. Druhý mikroekonomický pohled, který dále využiji ve své práci, vychází z informací o jednotlivých poplatnících nebo skupině poplatníků a využívá buď skutečná data o těchto osobách anebo stanovuje modelové poplatníky.

V následující kapitole se budu zabývat spravedlností. Vysvětlím pojem daňová spravedlnost, správná distribuce a také uvedu jednotlivé pohledy na spravedlivé zdanění.

Po specifikaci spravedlnosti bude následovat kapitola zaměřená na daň z příjmu fyzických osob v České republice, kde se nejprve zaměřím obecně na daň a následně budu specifikovat jednotlivé konstrukční prvky daně, mezi které můžeme zařadit: daňový subjekt, předmět daně, osvobození od daně, základ daně, zdaňovací období, odpočty od základu daně, sazbu daně a slevy na dani. Součástí kapitoly týkající se daně z příjmu fyzické osoby je také subkapitola zaměřená na specifikaci modelových poplatníků, ve které se nejprve zaměřím na identifikaci jednotlivých příjmů a výdajů jak ze závislé činnosti, tak ze samostatné činnosti.

Následně specifikuji dílčí základy daně, nezdanitelné části základu daně, sazby daně i slevy s konkrétními hodnotami platnými pro rok 2014.

V kapitole zaměřené na metodiku se budu zabývat v první řadě identifikací modelových poplatníků pro závislou i samostatnou činnost, které využiji ve své práci. Dále se budu zabývat způsobem výpočtu daně z příjmu fyzické osoby. Jak už jsem uvedla, samotný výpočet efektivní sazby daně závisí na množství konstrukčních prvků daně, které budou vysvětlené v přechozí kapitole. V závěru této kapitoly popíšu samotný postup pro výpočet daně z příjmu ze závislé a samostatné činnosti.

Samotné srovnání efektivní sazby daně ze závislé činnosti a samostatné činnosti provedu v následující kapitole. Příjmem u závislé činnosti budou násobky průměrné mzdy platné pro rok 2014. Tento rok jsem zvolila z důvodu zveřejněných statistik na internetových stránkách Finanční správy, ze kterých vycházím při výpočtu příjmu u samostatné činnosti. Efektivní sazbu daně pro oba druhy činností budu zjišťovat u více modelových poplatníků. Prvním poplatníkem bude fyzická osoba žijící sama anebo s manželkou, která má roční příjem více než je 68 tis. Kč a proto bude mít nárok jen na odpočet slevy na poplatníka. Druhou osobou je poplatník, žijící ve společné domácnosti s manželkou, jejíž příjem je nižší než 68 tis. Kč, a z toho důvodu může tento poplatník využít slevu i na svoji ženu. Postupně budu k těmto dvěma poplatníkům přidávat děti od jednoho po tři. Vypočtené efektivní sazby daně ze závislé činnosti a samostatné činnosti následně srovnám a pomocí tabulek a grafů zjištěné výsledky okomentuji. V závěru práce také provedu konfrontaci teoretických doporučení týkajících se spravedlivého zdaňování příjmů a identifikovaných zjištění. V případě, že identifikuji nesoulad mezi teoretickým doporučením a mnou zjištěných hodnot, formulují doporučení pro daňovou politiku v oblasti zdaňování příjmů fyzických osob v České republice.

2 Cíl práce

Cílem mé diplomové práce je srovnání efektivní sazby daně ze závislé a samostatné činnosti a na základě hodnotících kritérií rozhodnout zda je splněn princip spravedlnosti. Dalším cílem je zjištění vlivu konstrukčních prvků a výše základu daně na efektivní sazbu daně.

Nejprve je nutné specifikovat efektivní sazbu daně, které se tato práce bude týkat. Uvedu definici skutečné sazby daně, dále rozdíl mezi makroekonomickým a mikroekonomickým pohledem a způsob výpočtu efektivní sazby daně u jednotlivých pohledů. Dílčím cílem kapitoly věnované efektivní sazbě daně bude také vymezení položek obsažených v čitateli a jmenovateli zvoleného vzorce a výběr těchto položek pro další výpočty.

V práci budu rozhodovat zda je splněn princip spravedlnosti a proto bude dalším cílem identifikace teoretického pojetí spravedlnosti daní se zaměřením na zdaňování příjmů a uvedení jednotlivých pohledů na spravedlivé zdanění. Také zde bude uveden stručný historický vývoj principu spravedlnosti, správná distribuce i spravedlivé zdanění. V rámci spravedlivého zdanění je dílčím cílem specifikovat princip užitku a platební schopnosti, dále zdanění podle stejné absolutní oběti, zdanění podle stejné proporcionální oběti a zdanění podle stejné mezní oběti. U principu platební schopnosti specifikuji horizontální a vertikální spravedlnost, na základě kterých budu v závěru práce rozhodovat o splnění tohoto principu.

Výše efektivní sazby daně závisí na jednotlivých konstrukčních prvcích daně, proto je důležité dále uvést obecnou specifikaci daně jako je daňový subjekt, předmět daně, základ daně, zdaňovací období, odpočty od základu daně, sazby daně a slevy na dani. Následně se zaměřím na podrobnější specifikaci daně z příjmu fyzické osoby v České republice, kdy dílčím cílem bude vysvětlení jednotlivých pojmů a uvedení konkrétních hodnot platných pro rok 2014, mezi které patří: specifikace příjmů a výdajů ze závislé a samostatné činnosti, základ daně, nezdanitelné části základu daně, odčitatelné položky, sazby daně, sociální a zdravotní pojištění a slevy na dani.

Pro další postup, výpočet daně a všech efektivních sazeb daně je také velmi důležité stanovení jednotlivých modelových poplatníků pro závislou a samostatnou činnost, určení počtu těchto poplatníků na základě zjištěných statistik, výběr dat, stanovení násobků základů daně, a dále také určení násobku, o který se bude postupně základ daně zvyšovat do určité hodnoty. Dílčím cílem kapitoly věnované metodice bude také stanovení způsobu výpočtu daně z příjmu ze závislé a samostatné činnosti a jednotlivých efektivních sazeb daně. Pro samotné srovnání efektivních sazeb daně je také nutné uvést jednotlivá hodnotící kritéria a způsob, jakým budu vypočtené hodnoty porovnávat a rozhodovat o splnění principu spravedlnosti u závislé a samostatné činnosti.

Hlavním cílem mé diplomové práce je srovnání efektivní sazby daně, které bude věnována následující kapitola, ve které zjistím vliv konstrukčních prvků daně a násobků základu daně na výši efektivní sazby daně. Dalším cílem bude také srovnání celkové efektivní sazby daně a daňového zatížení ze závislé a samostatné čin-

nosti, přičemž na základě hodnotících kritérií rozhodnu, zda je splněn princip spravedlnosti.

V závěru práce provedu konfrontaci teoretických doporučení týkajících se spravedlivého zdaňování příjmů a identifikovaných zjištění. V případě, že identifikuji nesoulad mezi teoretickým doporučením a mnou zjištěných hodnot, formuluji doporučení pro daňovou politiku v oblasti zdaňování příjmů fyzických osob v České republice.

3 Efektivní sazba

V České republice se u daně z příjmu fyzických osob využívá proporcionální sazba daně ve výši 15 %. Samotný výpočet daně je závislý na větším množství prvků, které se mohou v čase měnit, což ovlivňuje efektivní (skutečnou) sazbu daně. Efektivní neboli průměrná sazba daně je jedním z nástrojů pro určení daňové zátěže. Je závislá jak na nominální sazbě daně tak i na konstrukčních prvcích daně (sociální a zdravotní pojištění, nezdanitelné části, slevy a další).

Efektivní sazba daně se využívá pro porovnání jednotlivých daňových poplatníků, skupin poplatníků a také se může efektivní sazba daně porovnávat mezi státy.

Samotný výpočet efektivní sazby daně má dva pohledy a to makroekonomický a mikroekonomický.

3.1 Makroekonomický pohled

Vítek (2008, str. 177) uvádí, že tento pohled se využívá při srovnávání států mezi sebou a k výpočtu používá celou sumu daně vybranou ve státě k agregátnímu základu daně daného státu. Data do těchto ukazatelů se čerpají ze statistik jednotlivých států anebo od národních organizací. Mezi makroekonomické ukazatele můžeme zařadit průměrnou efektivní sazbu daně z příjmu a implicitní sazbu daně z příjmu.

3.1.1 Průměrná efektivní sazba daně z příjmu – AETR

Průměrná efektivní sazba daně z příjmu byla vyvinuta Mendozou (1994) v 90. letech 20. století a jedná se o předchůdce dnes využívané implicitní daňové sazby. Mendozova efektivní sazba daně byla následně rozpracována Careym a Tchilingirianem (2000).

Výpočet průměrné efektivní sazby podle Mendozy je následující:

$$\tau_h = \frac{1100}{OSPUE + PEI + W}$$

τ_h – průměrná efektivní daňová sazba z celkových příjmu domácností (AETR)

1100 – výnos osobních důchodových daní

OSPUE – čistý výnos z podnikání podnikatelů

PEI – úroky, dividendy a příjmy z investic

W – mzdy a platy závislých zaměstnanců

Následně se získaná hodnota dosadí do vzorce viz níže a zjistíme průměrnou efektivní sazbu daně z příjmu:

$$\tau_l = \frac{\tau_h * W + 2000 + 3000}{W + 2200}$$

τ_l – průměrná efektivní sazba daně z příjmu

$\tau_h * W$ – podíl zdanění pracovních příjmů na celkovém výnosu daní z osobních příjmů

W – mzdy a platy závislých zaměstnanců

2000 – celkový objem pojistného placený v ekonomice

3000 – celkový objem daně z mezd v ekonomice

2200 – pojistné zaplacené zaměstnavateli za všechny zaměstnance

Mendoza ve své studii porovnával efektivní sazbu daně ze spotřeby, kapitálových příjmů a příjmů z práce v zemích G7 (USA, Anglie, Francie, Německo, Itálie, Kanada a Japonsko) v letech 1965 až 1988. K výpočtu využívá data ze statistik z národních účtů jednotlivých států.

Carey a Tchilinguirian (2000) se ve své práci snažili odstranit slabiny původního Mendozova přístupu. Mezi tyto slabiny můžeme zařadit to, že:

- původní přístup zachycoval pojistné placené zaměstnanci v čitateli 2x (obsaženo v 2000 a v W)
- ve skupině 2000 v čitateli bylo také zahrnuto pojistné podnikatelů, i když veškeré příjmy z podnikání OSVČ jsou zahrnuté do výpočtu AERT
- jmenovatel rovněž nezachycoval možnost odpočtu zaplaceného pojistného od zdanitelných příjmů u zaměstnanců
- pojistné bylo v původním přístupu přiřazeno k pracovním příjmům, i když je ve skutečnosti placeno z pracovních a kapitálových příjmů.

Carey a Tchilinguirian (2000) původní přístup upravili o vliv pracovních příjmů podnikatelů. Tuto mzdu OSVČ je možné vypočítat:

$$WSE = ES * ((W-2100)/EE)$$

W – objem mezd a platů závislých zaměstnanců

2100 – pojistné placené závislými zaměstnanci

EE – počet závislých zaměstnanců.

Výši příjmů ze samostatné činnosti Carey a Tchilinguirian (2000) stanovili rovnu průměrné mzdě u zaměstnanců.

Po odstranění uvedených slabín a doplnění o mzdové složky u OSVČ dostaneme následující vzorec pro výpočet průměrné efektivní sazby daně z příjmu:

$$\tau_h = \frac{1100}{OSPUE + PEI - 2300 + W - 2100 - 2400}$$

$$\alpha = \frac{W - 2100 + WSE}{OSPUE + PEI - 2300 + W - 2100}$$

$$\tau_l = \frac{\tau_h * (W - 2100 + WSE - \alpha * 2400) + 2100 + 2200 + 2300 + \alpha * 2400 + 3000}{WSSS + WSE + 2300}$$

W – mzdy a platy závislých zaměstnanců (§6)

OSPUE - Čistý zisk podnikatelských osob nezapsaných v obchodním rejstříku, neboli příjmy z podnikání a jiné samostatné činnosti (§7)

PEI – Investice soukromého sektoru, neboli zisky domácností z majetku a zemědělské, podnikatelské či jiné příležitostné činnosti (§8-10)

WSSS – mzdy a platy zaměstnanců

τ_h – průměrná efektivní sazba daně z celkových příjmů domácností

1100 - Daň z příjmů, zisků a kapitálových výnosů jednotlivců nebo domácností

2100 – Příspěvek na sociální zabezpečení placený zaměstnanci

2200 – Příspěvek na sociální zabezpečení placený zaměstnavateli

2300 – Příspěvek na sociální zabezpečení placený osobou samostatně výdělečně činnou

3000 – Daň z mezd a pracovních sil

α - podíl pracovních příjmů na příjmech domácností

1- α - podíl příjmů z kapitálu na příjmech domácností

3.1.2 Implicitní sazba daně z příjmu – ITR_L

Podle Vítka (2008, str. 178 a 180-181) je druhým pohledem jež patří mezi makroekonomické ukazatele Implicitní sazba daně z příjmu, která měří podíl výnosů osobní důchodové daně ze závislé činnosti, daní z mezd a povinného pojistného na celkovém objemu příjmů zaměstnanců v ekonomice.

$$ITR_L = \frac{(D51A + D51C1) + D29C + D61111 + D61121 + D51A + D51C1 + D61131}{D1 + D29C}$$

(D51A + D51C1) – výnos daní z příjmů jednotlivců a domácností získaných z práce
D29C – výnos daně z objemu mezd

D61111 výnos povinného pojistného placeného zaměstnavateli na běžné sociální pojištění

D61121 – povinné pojistné placené zaměstnanci na sociální pojištění a ostatní příjmy D51A + D51C1 – výnos daní z příjmů jednotlivců a domácností ze sociálních transferů a penzí

D61131 – povinné pojistné placené podnikateli (OSVČ) a nezaměstnanými osobami

D1 – kompenzace zaměstnancům

D29C – mzdy a daně z objemu mezd

Získaná hodnota udává průměrné efektivní daňové břemeno dopadající na pracovní příjmy v celé ekonomice.

3.2 Mikroekonomický pohled

Mikroekonomický pohled, jak uvádí Vítek (2008, str. 186), se zabývá údaji o jednom poplatníkovi nebo o skupině poplatníků. K samotnému výpočtu se využívají skutečná data o poplatníkovi nebo je možné namodelovat fiktivního poplatníka. Ve své práci se budu zabývat jednotlivými poplatníky, popřípadě skupinou poplatníků a proto využiji mikroekonomický pohled na efektivní sazbu daně.

Obecně je možné výpočet efektivní sazby daně vyjádřit jako podíl daňové povinnosti poplatníka k jeho hrubému příjmu. U samotného výpočtu záleží na tom, jestli se bude do vzorce zahrnovat pouze daň nebo i sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnancem, popřípadě i sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem. V rámci mikroekonomického pohledu jsou tyto výpočty:

3.2.1 Průměrná sazba daně z pracovních příjmů – ATR_L

Průměrná sazba daně z pracovních příjmů vyjadřuje podíl osobního důchodového zdanění a pojistného zaměstnance na hrubých mzdách. Tento ukazatel říká, jak velkou část příjmů z práce odebírá zaměstnancům vláda ve formě různých daní. Podle Vítka (2008, str. 186-187) je v ČR průměrná sazba daně z pracovních příjmů měřena podílem výnosu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a pojistného na sociální pojištění k hrubé mzdě. Vzorec pro výpočet je následující:

$$ATR_L = \frac{IT + SSC_{EE}}{TW}$$

IT_L – daňové břemeno pro daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti

SSC_{EE} – pojistné na sociální pojištění placené zaměstnancem

TW – hrubá mzda zaměstnance.

Podle Diplomové práce Kateřiny Černé (2010, str. 8-13) způsob výpočtu průměrné sazby daně z pracovních příjmů závisí na tom, co je chápáno jako příjem poplatníka a co je chápáno jako daň zaplacená poplatníkem.

Příjmem poplatníka, který se nachází ve jmenovateli může být:

- hrubý příjem – je příjem poplatníka, který obdržel a který není žádným způsobem očištěn. Tento druh příjmu se při výpočtu efektivní sazby daně zaměstnanců nejčastěji využívá.
- základ daně – je příjem získaný poplatníkem a snížený o daňově uznatelné výdaje. Základ daně ve jmenovateli se nejčastěji využívá při výpočtu efektivní sazby daně u osobní důchodové daně. Při využití základu daně při výpočtu může dojít k těmto problémům: odlišně stanovené platby sociálního a zdravotního pojištění pro každou činnost (např. samostatná a závislá činnost). Je tedy nutné znát podíl jednotlivých zdrojů příjmů aby bylo možné stanovit odpovídající základ daně a daňovou povinnost. Druhým problémem jsou daňově uznatelné výdaje, které mohou být stanoveny ve skutečně vyšší a nebo paušální částkou z příjmu (více druhů paušálních výdajů).

Čitatelem ve vzorci pro výpočet průměrné sazby daně z pracovních příjmů může být:

- daň zaplacená z příjmů fyzických osob
- daň zaplacená z příjmů fyzických osob zvýšená o zaplacené pojistné na sociální a zdravotní pojištění
- daň zaplacená z příjmů fyzických osob zvýšená o zaplacené pojistné na sociální a zdravotní pojištění a snížená o obdržené sociální dávky.

Podle studie OECD – Taxing Wages (2015) s daty z roku 2014 - průměr v OECD dosáhl u bezdětného jednotlivce 36,0 % a u manželského páru s jedním příjmem a dvěma dětmi 26,9 %. V této studii se jako čítec využívá hlavně daň zaplacená z příjmů fyzických osob zvýšená o zaplacené pojistné na sociální a zdravotní pojištění a snížená o obdržené sociální dávky, jedná se tedy o ukazatel čistého zdanění jednotlivce. Jmenovatel pro výpočet efektivní sazby daně je dán násobky průměrné hrubé mzdy.

Tabulka níže zachycuje podíl daně z příjmu včetně sociálního a zdravotního pojištění zaměstnance a zaměstnavatele po odečtu obdržených sociálních dávek a hrubé mzdy. Za jmenovatel jsou dosazeny určité násobky průměrné hrubé mzdy v dané zemi. Pro výpočet efektivní sazby daně bylo vytvořeno osm modelových poplatníků, kteří se liší podle rodinného stavu, počtu dětí a ekonomického postavení. Modelovými poplatníky jsou: svobodná osoba bez dětí jejíž příjem je 67 %, 100 % a 167 % z hrubé průměrné mzdy, svobodná osoba se dvěma dětmi vydávající 67 % z průměrné mzdy, manželé v případě že vydělává jen jeden z nich a mají dvě děti, manželé se dvěma dětmi jejichž příjem je 133 % a 167 % z průměrné mzdy a posledním modelovým poplatníkem jsou manželé bez dětí jejichž příjem je 133 % z průměrné mzdy.

Tab. 1 Efektivní sazba daně v zemích OECD

	Single no ch 67 (% AW)	Single no ch 100 (% AW)	Single no ch 167 (% AW)	Single 2 ch 67 (% AW)	Married 2 ch 100-0 (% AW)	Married 2 ch 100-33 (% AW) ²	Married 2 ch 100-67 (% AW) ²	Married no ch 100-33 (% AW) ²
Australia	22.4	27.7	33.4	-1.6	17.5	21.0	25.6	23.5
Austria	44.8	49.4	52.0	29.1	38.8	38.4	41.9	45.4
Belgium	49.9	55.6	60.8	36.1	40.6	41.8	48.4	48.1
Canada	26.5	31.5	33.3	-4.9	19.2	24.1	27.3	28.4
Chile	7.0	7.0	7.9	6.1	7.0	4.7	6.6	7.0
Czech Republic	39.7	42.6	45.0	24.9	26.8	32.9	35.5	40.4
Denmark	36.4	38.1	43.6	9.1	27.2	31.8	33.6	36.7
Estonia	39.0	40.0	40.9	27.5	32.9	35.2	36.7	38.9
Finland	38.4	43.9	49.7	27.7	38.9	36.5	38.7	40.2
France	45.2	48.4	54.3	36.7	40.5	37.6	43.7	44.4
Germany	45.1	49.3	51.3	31.3	33.8	38.6	42.2	45.1
Greece	35.7	40.4	48.0	37.5	43.4	40.9	41.4	39.5
Hungary	49.0	49.0	49.0	26.1	34.6	38.2	40.4	49.0
Iceland	29.1	33.5	38.0	17.6	20.4	27.4	31.3	29.3
Ireland	22.1	28.2	39.6	-18.9	9.9	14.8	20.3	21.0
Israel ¹	13.7	20.5	29.5	2.4	18.1	13.7	14.7	17.2
Italy	42.4	48.2	53.8	26.7	39.0	39.7	42.4	44.1
Japan	30.5	31.9	34.7	24.1	26.3	27.8	28.8	31.0
Korea	18.9	21.5	23.2	16.9	19.0	18.9	19.2	20.3
Luxembourg	30.4	37.6	44.6	5.9	15.1	19.5	25.2	28.7
Mexico	14.7	19.5	22.5	14.7	19.5	17.3	17.5	17.3
Netherlands	32.1	37.7	43.1	11.6	31.9	28.9	31.0	33.6
New Zealand	13.4	17.2	23.1	-15.8	3.8	11.1	16.3	16.0
Norway	33.9	37.0	42.6	22.2	32.2	31.4	33.5	34.3
Poland	34.8	35.6	36.2	29.6	30.0	31.4	32.6	34.8
Portugal	35.0	41.2	47.5	25.2	29.8	30.9	36.8	34.8
Slovak Republic	38.6	41.2	43.3	26.7	27.9	33.3	35.4	39.3
Slovenia	38.5	42.5	46.3	13.3	23.4	30.6	34.5	40.1
Spain	37.3	40.7	45.0	30.5	34.9	36.5	37.6	37.5
Sweden	40.5	42.5	50.6	33.0	37.4	36.9	38.7	40.7
Switzerland	19.5	22.2	26.8	4.7	9.8	12.9	16.1	20.0
Turkey	36.0	38.2	41.7	34.7	36.8	35.6	36.8	36.3
United Kingdom	26.4	31.1	37.5	5.6	26.6	22.9	26.5	26.3
United States	29.4	31.5	36.3	12.1	20.6	25.1	26.9	29.9
<i>Unweighted average</i>								
OECD-Average	32.2	36.0	40.4	17.9	26.9	28.5	31.3	32.9
OECD-EU 21	38.2	42.1	46.8	22.6	31.6	33.2	36.3	38.5

Zdroj: OECD Taxing Wages, 2015, str. 49

Podle této studie mají celkově nejnižší efektivní sazbu daně u všech modelových poplatníků v Chile a nejvyšší efektivní sazby dosahují v Belgii. V České republice jsou vypočtené hodnoty efektivní sazby daně plus/mínus podobné jako v EU 21.

3.2.2 Daňový klín - TWL

Daňový klín je rozšířený ukazatel průměrné sazby daně z pracovních příjmů o pojistné placené zaměstnavatelem. Udává podíl součtu osobního zdanění příjmů ze zaměstnání, pojistného zaměstnanců a zaměstnavatelů k součtu objemu mezd, pojistného placeného zaměstnavatelem a daně z mezd. (Vítek, 2008, s. 192)

$$ATR_L = \frac{IT + SSC_{EE} + SSC_{ER}}{LC}$$

IT_L – daňové břemeno pro daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti

SSC_{EE} – pojistné na sociální pojištění placené zaměstnancem

SSC_{ER} – pojistné placené zaměstnavatelem

TW_{EE} – celková hrubá mzda zaměstnance

PT_{ER} – daň z mezd placená zaměstnavatelem v případě, že existuje.

$LC = TW_{EE} + PT_{EE}$

Nejčastěji se využívá varianta, ve které je do výpočtu zahrnuta daň a sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnancem a zaměstnavatelem, a i z tohoto důvodu jsem pro svoji práci zvolila základní vzorec pro výpočet Průměrné sazby daně z pracovních příjmů, který patří do mikroekonomického pohledu.

4 Spravedlnost

Mým úkolem bude rozhodnout, zda je efektivní zdanění u stanovených činností spravedlivé. Spravedlnost společně s efektivností, administrativní jednoduchostí a pružností je jeden ze základních principů daní. Tento princip patří mezi nejstarší, protože už ve starověku a středověku se zabývali spravedlností.

Ke starověkým významným řeckým filozofům patří Aristotelés, který se ve svém díle *Etika Nikomachova* (2009) zamýšlel nad spravedlivou společností. Stanovil konkrétní požadavky na daňový systém, který má být spravedlivý podle poměrnosti a ne podle rovnosti, což znamená, že ten, co má vyšší příjem, má platit poměrně stejně jako ten s nižším příjmem. Aristotelés rovněž upřednostňuje přímé daně.

Dalším významným filozofem a ekonomem, jenž stojí za zmínku, je Tomáš Akvinský (1938), který ve svém díle ospravedlňuje výběr daní panovníkem, zabývá se tím, jestli se spravedlivé, aby daně panovník vybíral. Tyto daně nesmí příliš zatěžovat a proto podle něj má být zdaněn majetek a ne práce, která je už sama o sobě zátěží. Za těžký hřích považuje neplacení daně, stejně jako nadměrně vysoké daně anebo používání výnosů z daní pro panovníkovy účely.

Základní požadavky na daňový systém neboli daňové kánony stanovil Adam Smith (2001) ve svém díle *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Tyto čtyři daňové kánony se týkají: spravedlnosti (poplatník přispívá na výdaje státu způsobem, který mu nejvíce vyhovuje), určitosti (výše daně je jednoznačně a přesně stanovena dopředu), pohodlnosti placení daní (daň je vybrána v takovém čase a takovým způsobem, aby to bylo pro poplatníka co nejjednodušší) a úspornosti (výše vybrané daně má mít jen o něco málo vyšší než jaký je požadovaný objem pokladny) při správě daní.

Zastáncem zdanění příjmů podle platební schopnosti je John Stuart Mill. Ten podle Jurečky a Jánošíkové (2007, str. 74-77) také připouští, že veřejné statky více využívají chudí než bohatí a proto formuloval princip rovné oběti oproti rovné dani. Rovnou obětí je ztráta užitku ze spotřeby statků, a proto by daň měla být stanovena v takové výši, aby všichni občané utrpěli stejnou újmu při jejím odvádění. Podle Milla by měl stát zasahovat do rozdělování, což povede k většímu souhrnnému uspokojení. Mill se rovněž zabývá otázkou spravedlivějšího a sociálnějiho rozdělování, kterého je podle něj možné dosáhnout pouhou změnou společenských zvyků, institucí, zákonů a lidskou vůlí. Zavádí proporcionální daň, ze které jsou vyjmuti pouze chudí, kteří neplatí žádnou daň - tímto uplatňuje svoji představu rovných možností. Ve svém díle *O svobodě* (1891) se také zabývá tím, co je užitečné, což podle něj je takové jednání, které přináší co největší užitek pro co nejvíce lidí. V případě, že má člověk něčeho nadbytek, jeho užitek se snižuje, a proto Mill říká, že je potřeba brát těm, co mají nadbytek a dávat těm, kteří mají málo. Jde tedy o obhajobu přerozdělování. Milla můžeme zařadit mezi nejvýznamnější představitel utilitarismu. (Jurečka a Fasora, 2007, str. 91-98)

Millův princip rovné oběti rozpracovává Arthur Cecil Pigou a formuluje tři možné cesty: princip absolutní oběti, princip relativní oběti a princip mezní oběti,

kteřé jsou blíže specifikovány v práci níže. Podle něj je mezní užitek důchodu chudého člověka větší než mezní užitek z důchodu bohatého. Také se zabývá otázkou celospolečenského blahobytu, kterého je možné dosáhnout rovnoměrnějším rozdělováním důchodu prostřednictvím rovné marginální oběti. V případě, že jsou společenské náklady vyšší než soukromé, vzniká negativní externalita, kterou je možné eliminovat zavedením daně. (Kubátová, 2015, str. 36-37)

Podle Kubátové (2015, str. 101) otázky týkající se spravedlnosti musí být řešeny vně ekonomie, protože ekonomická věda pojem spravedlnost nevysvětluje, je ale možné, aby ekonomové poskytli různé užitečné návrhy týkající se spravedlnosti.

Kubátová a Vítěk (1997, str. 84-95) uvádí, že jsou úvahy o daňové spravedlnosti spojeny se skutečným daňovým zatížením poplatníků po přesunu daní. Není důležité, která z osob má daň uloženu zákonem, ale je důležité, komu skutečně tato daň krátí jeho disponibilní důchod.

4.1 Správná distribuce

Za správnou distribuci důchodu, spotřeby a bohatství podle Vančurové (2013, str. 37-40) můžeme považovat distribuci podle těchto kritérií:

- rovnosti, kdy toto přerozdělení vyžaduje vysokou míru zdanění a uplatnění výrazné progresse.
- poměrnosti, udává, že poplatník by měl nést takové daňové břemeno, které odpovídá jeho postavení a možnostem.
- pracovního úsilí, což znamená, že by měl být významně daní postižen výnos z majetku a ne pracovní důchod, který by měl zůstat osobám, které vynaložily pracovní úsilí. Problematické ale je, že důchod nezávisí jen na míře úsilí, ale také na kvalifikaci, talentu nebo třeba oboru činnosti.
- přirozené nadání a schopnosti, které říká, že jedinec má právo na plody své práce. Správná distribuce není založena na tom, aby daně byly spravedlivé ve smyslu vyrovnání rozdílu mezi nimi, ale neměly by ovlivňovat efektivní alokaci.
- co největší užitek co největšímu počtu lidí je založen na vyrovnání mezních užiteků jednotlivých subjektů ve společnosti, což nastává pomocí přerozdělování ve prospěch těch, co jsou na tom hůře. Správná distribuce tedy v tomto případě může vést k vysokému progresivnímu zdanění.
- spravedlnosti viz níže.

4.2 Spravedlivé zdanění

Podle Hamerníkové (2010, str. 127) můžeme daně považovat za spravedlivé v případě, že je spravedlivá daňová redistribuce (přerozdělení) celkového společenského užítku. Hodnocení spravedlnosti je velmi subjektivní záležitost, proto můžeme daně považovat za spravedlivé v případě, že odpovídají představě lidí o rozdělení celkového daňového břemene na jednotlivé poplatníky.

Existují dva pohledy na daňovou spravedlnost, a to princip užitku (nebo princip prospěchu) a princip platební schopnosti.

4.2.1 Princip užitku

Princip užitku říká, že poplatník má platit právě tolik na veřejné statky, kolik odpovídá jeho užitku ze spotřeby těchto statků. Posuzuje se poplatníkům užitek ze spotřeby státních služeb, které jsou financované z vybraných daní.

Podle A. Smithe (2001) by výše daně měla záviset na výši důchodu, což znamená, že čím vyšší důchod osoba má, tím by měla na dani platit více. Druhým významným představitelem principu užitku je J. S. Mill, který se domníval, že více prospěchu se spotřeby veřejných statků mají chudí občané, kteří by se mohli stát otroky v případě neexistence ochrany státu. Z tohoto důvodu by měli chudí na dani platit více, ale protože se jedná o občany s nízkými příjmy, považuje Mill tento princip za nespravedlivý.

Podle Hamerníkové (2010, str. 127-128) a Kubátové (2015, str. 103) je problematické stanovit, zda více veřejné statky čerpá chudý nebo bohatý. Chudý bude více využívat například veřejné osvětlení a další. Pro bohatého naopak může mít větší užitek policie, ochrana jeho majetku, infrastruktura atd. Další problémy jsou také jak užitky měřit, jaké stanovit daně a jak zajistit plnění funkce redistribuce. Diskutabilní je také jak spotřebu kolektivních statků (např. obrana, infrastruktura) rozdělit mezi jednotlivé poplatníky. Dalším významným omezením je rovněž to, že veřejné výdaje jsou spojeny s principem solidarity, což by znamenalo, že by sociální dávky financovali chudí pro chudé, a tento princip tím ztrácí smysl. Kvůli výše jmenovaným problémům se princip užitku používá jen u některých daní a často se bere jen jako jeden z principů.

Výhodou podle Kubátové a Vítka (1997, str. 84-95) je to, že po zdanění je na tom každý poplatník stejně jako před ním, dochází totiž jen k výměně mezi poplatníkem a veřejným sektorem, což znamená, že je distribučně neutrální a daň narušuje vzájemné poměry poplatníků.

Podle stejné publikace, viz odstavec výše, se tento princip využívá při stanovení poplatků za služby veřejného sektoru, např. poplatek za vystavení živnostenského listu, pasu nebo použití dálnice.

4.2.2 Princip platební schopnosti

Druhý pohled je princip platební schopnosti, který říká, že poplatník by měl platit podle své platební kapacity (schopnosti), která závisí na jeho důchodu, majetku a spotřebě. Široký (2003, str. 66-67) uvádí, že existují dvě pojetí spravedlnosti, které musí platit současně, a těmi jsou horizontální a vertikální spravedlnost.

V rámci horizontální spravedlnosti poplatníci se stejným příjmem platí stejnou daň. Je také důležité se zaměřit na to, zda je více spravedlivé zdanění spotřeby anebo důchodu. U zdanění důchodu bude docházet k tomu, že bohatý získaný důchod (stejný jako má chudý) nemusí v období spotřebovat, protože má i jiné příjmy

a tento důchod uspoří. V konečném důsledku bude bohatý platit vyšší daň než chudý a to z toho důvodu, že musí zdanit také získané úroky ze spoření. Více spravedlivé je proto zdanění spotřeby, kdy jak chudý, tak bohatý platí stejnou daň, problém ale je, že bohatý může spotřebu stále odkládat nebo spotřebovat jen část ze získaného důchodu, protože má i jiné příjmy (dochází tedy k regresi).

Princip vertikální spravedlnosti říká, že poplatník s větším příjmem má platit na dani více než poplatník s menším příjmem. I u principu vertikální spravedlnosti rozlišujeme jestli se jedná o zdanění důchodu, bohatství nebo spotřeby.

Nejprve se zaměřím na důchod jako základ daně pro zdanění podle principu platební schopnosti, u kterého se vychází z teorie oběti. Jak už jsem uvedla výše, představitelem této teorie je J. S. Mill, který připouští, že veřejné statky více využívají chudí než bohatí. Rovnou obětí je podle něj ztráta užitku ze spotřeby statků. Poplatníci mají utrpět na svém užitku stejnou oběť neboli újmu. Jak uvádí Kubátová (2015, str. 36-37) Millův princip rovné oběti dále rozpracovává A. C. Pigou a formuluje tři možné cesty: princip absolutní oběti, princip relativní oběti a princip mezní oběti.

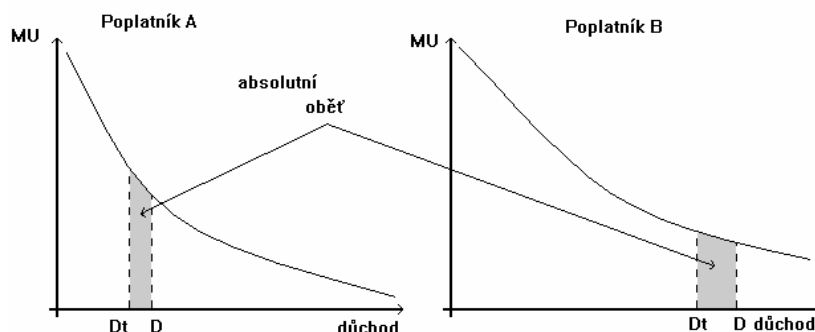
Kubátová (2015, str. 104-106) uvádí, že pro teorii oběti platí určité předpoklady a to: užitek je funkcí důchodu, mezní užitek z důchodu klesá s růstem důchodu a mezní užitek je roven mezní oběti. Podle Pigua u principu platební schopnosti podle důchodu rozlišujeme tři daňové systémy:

- zdanění podle stejné absolutní oběti
- zdanění podle stejné proporcionální oběti
- zdanění podle stejné mezní oběti.

Zdanění podle stejné absolutní oběti

U zdanění podle stejné absolutní oběti by všichni poplatníci měli při placení daně přijít o stejný užitek. Podle Jurečky a Fasory (2007, str. 95) oběma poplatníkům nastane absolutně stejná oběť v případě, že je jejich důchod snížen o stejnou nominální výši daně. V případě, že využijeme daň z hlavy, dojde k tomu, že poplatníci s nižším důchodem budou mít větší daňovou oběť než poplatníci s vyšším důchodem. Aby byla daňová oběť vyrovnaná, měli by poplatníci s vyšším důchodem odvádět vyšší daň, což můžeme dosáhnout progresivní sazbou daně. Grafy níže zachycují situaci pro chudého poplatníka – poplatník A a bohatého poplatníka – poplatník B. Šedá oblast zachycuje stejnou absolutní oběť. Protože jsou mezní užitky klesající, dochází k tomu, že při stejné absolutní oběti odvede bohatší poplatník na dani více než chudý. Zda se jedná o proporcionální, progresivní nebo regresivní zdanění záleží na průběhu mezních křivek. (Kubátová, 2015, str. 106-107)

Obr. 1 Zdanění podle stejné absolutní oběti

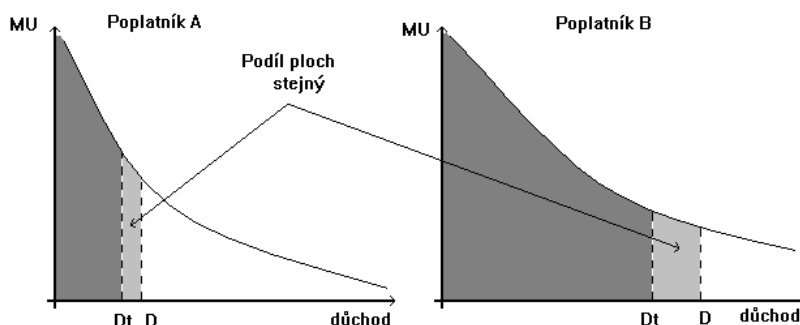

Zdroj: Kubátová, 2015, str. 107

Zdanění podle stejné proporcionální oběti

U tohoto zdanění dochází k tomu, že daň je vypočtena ze základu stejným procentem, dochází tedy ke stejné relativní ztrátě. Jurečka a Fasora (2007, str. 95) uvádí, že se každému poplatníkovi zdaní stejný podíl užitku důchodu z jeho celkového užitku důchodu před zdaněním a tento princip je tedy slučitelný s rovnou obětí podle Milla. I když je procentní sazba daně pro chudého i bohatého stejná, bude mít větší ztrátu z užitku chudý poplatník než bohatý. Ani u tohoto daňového systému nemůžeme jednoduše určit zda se bude jednat o proporcionální, progresivní nebo regresivní zdanění. V případě, že by měli všichni poplatníci stejnou křivku mezního užitku, jednalo by se o progresivní zdanění. I tento graf zachycuje chudého a bohatého poplatníka. Opět záleží na tvaru křivek mezních užitků a proto poplatník B – poplatník s vyšším příjmem odvede větší daň. (Kubátová, 2015, str. 106-107)

Obr. 2 Zdanění podle stejné proporcionální oběti

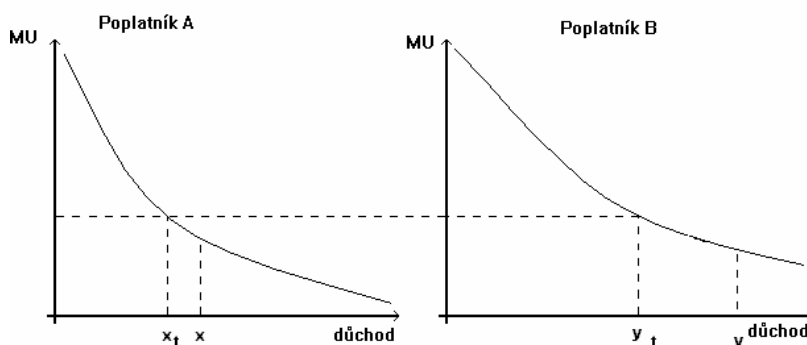

Zdroj: Kubátová, 2015, str. 108

Zdanění podle stejné mezní oběti

Poslední variantou je zdanění podle stejné mezní oběti, které vyrovnává užítky na stejnou úroveň. Což znamená, že jak chudý, tak bohatý mají užitek stanovený na stejné výši. Tímto způsobem dochází k tomu, že bohatý je demotivován a nemá důvod se snažit, více pracovat, více vydělávat, protože následně je mnohem více zdaněn než chudý, který se v práci tolik nesnaží. V případě, že by měli poplatníci stejné křivky mezního užitku, vede tento princip k rovnosti důchodu po zdanění. Na grafu níže je opět zachycena křivka mezního užitku chudého poplatníka a bohatého poplatníka, a protože tyto křivky nejsou stejné, dochází k tomu, že je bohatý více zdaněn. A zdanění podle stejné mezní oběti vede k ostré progresi. (Kubátová, 2015, str. 108-109)

Obr. 3 Zdanění podle stejné mezní oběti

Zdroj: Kubátová, 2015, str. 108

Jak už jsem uvedla výše podle Kubátové (2015, str. 109-110), základem daně může být důchod, spotřeba nebo majetek. U spotřeby by měli být poplatníci zdaněni podle toho, co spotřebovávají, co si od společnosti berou a ne podle toho, co společnosti dávají. Z toho důvodu by měla být spotřeba jako základ daně spravedlivější. Problém ale je, že existuje sazba daně na luxusní zboží a v současné době se nedá určit, co tímto zbožím je. Dříve se jednalo například o automobil, mobilní telefon a další. Druhým problémem je také, že nezbytné věci, na které je uvalena nejnižší daň, spotřebovávají absolutně více bohatí než chudí. U zdanění spotřeby dochází také k tomu, že bohatý poplatník, který má příjmy z více druhů činností a více majetku, nemusí nikdy vše spotřebovat a proto dochází k odložení daňové povinnosti a k regresi.

Poslední základnou spravedlivého zdanění je majetek. V případě, že rozlišujeme poplatníky, kteří mají stejný důchod ale rozdílný majetek, bude docházet k tomu, že poplatník s větším majetkem bude mít vyšší platební schopnost. Pokud si poplatník majetek pořídil ze svých zdrojů, ze svého důchodu, dochází k tomu, že jsou tyto zdroje zdaněny dvakrát: poprvé jako daň z důchodu a podruhé jako daň

z majetku. Což se zdá být nespravedlivé. Také může dojít k tomu, že poplatník tento majetek zdědil nebo ho dostal darem. V tomto případě se může většina domnívat, že je to opět nespravedlivé a z toho důvodu byla zavedena daň dědická a darovací.

Kubátová (2015, str. 110) rovněž uvádí, že v daňové soustavě dochází ke kombinaci všech tří daňových základů, což vede k tomu, že se snižují jejich nedostatky. Nespravedlnost způsobená jednou daní proto může být odstraněna daní jinou a to je důvod, proč zavádět více malých daní a ne jednu vysokou daň.

5 Daň z příjmu fyzické osoby v ČR

5.1 Obecná specifikace daně

Ve své práci se zabývám daní z příjmu fyzických osob, což je univerzální daň, které podléhají veškeré příjmy jednotlivce. Tato daň slouží k redistribuci příjmů od bohatých k chudým, napomáhá principu vertikální spravedlnosti a také má motivovat poplatníka k žádoucím věcem.

Daň z příjmu fyzických osob patří mezi osobní důchodové daně a podle Kubátové (2009, str. 55) plní následující dobré vlastnosti daně: odpovídá principu platební schopnosti, výnosy daně jsou pružné (hospodářský růst se promítne do růstu osobních důchodů), nezpůsobuje distorze v cenách, je dobrým makroekonomickým stabilizátorem, je průhledná (velikost daňového břemene je zřejmá), není problém se zdrojem platby daně.

Daň z příjmu fyzických osob je uvalena na tyto druhy příjmů:

- příjmy ze závislé činnosti
- příjmy ze samostatné činnosti
- příjmy z kapitálového majetku
- příjmy z nájmu
- ostatní příjmy.

Samotný výpočet efektivní sazby daně, jak už jsem uvedla výše, závisí na množství konstrukčních prvků daně, které udávají to, v jaké míře budou daně na subjekty dopadat. Podle Janouškové (2011, str. 13) se jedná o daň, která je pro každého občana nejviditelnější a politická reprezentace s ní spojuje velké očekávání. Jakákoliv změna v konstrukci daně z příjmu fyzické osoby má proto rozsáhlý dopad na ekonomické rozhodování jednotlivců, na jejich ochotu pracovat, podnikat a také má vliv na strukturu jejich spotřeby. Mezi konstrukční prvky podle Volkánové (2013, str. 13) můžeme zařadit: daňový subjekt, předmět daně, osvobození od daně, základ daně, zdaňovací období, odpočty od základu daně, sazbu daně a slevy na dani.

Daňový subjekt

Daňovým subjektem je podle Kubátové a kol. (1994, str. 32-33) osoba, které se daň dotýká. Je to osoba, která je podle zákona povinna strpět, odvádět nebo platit daň. Daňovým subjektem je poplatník i plátce daně. Poplatník je osoba, jejíž příjem nebo majetek je podroben dani, a která je povinna daň platit, přičemž tato daň snižuje její disponibilní příjem. Druhým daňovým subjektem je plátce daně, který je povinen odvést daň vybranou od ostatních subjektů a tato daň nesnižuje jeho disponibilní důchod.

Daňovým subjektem u daně z příjmu fyzických osob jsou jednotlivé fyzické osoby, do roku 2008 tímto subjektem také mohli být manželé (společné zdanění manželů).

U daně z příjmu fyzických osob také rozlišujeme daňového rezidenta a nerezidenta. Daňovým rezidentem je fyzická osoba, která má na území České republiky bydliště nebo se zde zdržuje déle než 183 dní v roce, do těchto dní se nezapočítávají dny studia nebo lékařského ošetření. Daňový rezident na území České republiky zdaňuje veškeré své příjmy získané na území České republiky i ze zahraničí. Opačem je daňový nerezident, který nemá trvalé bydliště na území České republiky nebo se zde zdržuje méně než 183 dní. Tato osoba na našem území zdaňuje jen příjmy získané v České republice. (Vančurová, 2014, str. 14-16 a str. 156-159)

Předmět daně

Veličina, ze které se daň vybírá, je předmětem daně. Daň může být uvalena na hlavu, majetek, důchod i spotřebu. Je nutné předmět daně definovat co nejpřesněji a proto se také využívá vynětí z předmětu daně (výčet objektů, které dani nepodléhají), osvobození od daně (předmět z kterého se daň neplatí) nebo nezdanitelné minimum (omezení zdanění velmi nízkých částek z důvodu vysokých administrativních nákladů).

Předmětem daně z příjmu fyzické osoby jsou její veškeré příjmy peněžní i nepeněžní povahy. Tyto příjmy můžeme definovat jako vše, co zvyšuje majetek poplatníka. I u této daně dochází k vynětí některých příjmů z předmětu daně, například přijaté úvěrové finanční nástroje. Předmětem daně také nebudou příjmy osvobozené od daně, kterých je velké množství. Pro zjednodušení tyto příjmy můžeme rozdělit do několika skupin:

- některé bezúplatné příjmy např. nabytí majetku dědictvím, sociální příjmy (dávky státní sociální podpory, nemocenské, veřejné zdravotní pojištění, studijní stipendia, příspěvky od nadací a další)
- důchody a sociální transfery např. starobní (osvobozeno maximálně do 36násobku minimální mzdy což je pro rok 2014 306 000 Kč) a invalidní penze
- některé příjmy z prodeje majetku
- náhrady škody a pojistná plnění s výjimkami
- některý výhry (Vančurová, 2014, str. 16-19 a str. 159-162)

Základ daně

Základem daně je: „*předmět daně vyjádřený v měrných jednotkách a upravený podle zákonných pravidel*“. (Vančurová, 2014, str. 20). Měřitelnými jednotkami jsou peněžní jednotky (valorické daně) nebo jednotky množství (specifické daně).

U daně z příjmu fyzických osob je předmětem daně důchod fyzické osoby popřípadě snížený o náklady na dosažení, zajištění a udržení těchto příjmů. Jak už jsem uváděla na začátku této kapitoly, budu se zabývat pouze dílčím základem daně z příjmu ze závislé činnosti a ze samostatné činnosti. Pro přehlednost jsem stanovení základu daně u těchto činností uvedla v tabulkách níže (tab. č. 2 a tab. č. 3). (Vančurová, 2014, str. 20-21 a str. 162-165)

Tab. 2 Dílčí základ daně ze závislé činnosti

příjmy ze závislé činnosti
+ pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem
= dílčí základ daně příjmů ze závislé činnosti

Zdroj: Vančurová, 2014, str. 163

Tab. 3 Dílčí základ daně ze samostatné výdělečné činnosti

příjmy ze samostatné výdělečné činnosti
- výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů
= dílčí základ daně příjmů ze samostatné činnosti

Zdroj: Vančurová, 2014, str. 163

Po sečtení všech dílčích základů daně musí platit, že dílčí základ daně ze závislé činnosti je nižší než základ daně z příjmů fyzických osob.

Zdaňovací období

Období, za které se stanoví základ daně, vypočte a odvede daň, je pravidelný časový interval. Zdaňovacím obdobím může být kalendářní rok, čtvrtletí i měsíc. (Vančurová, 2014, str. 21)

U daně z příjmu fyzické osoby je přípustné pouze zdaňovací období, které trvá jeden kalendářní rok.

Dvořáková (2016, str. 33-34) uvádí, že je důležité rozlišovat mezi zdaňovacím obdobím a obdobím, za něž se podává daňové přiznání. Daňové přiznání můžeme podávat i za jiné období než je zdaňovací období, potom se tyto dvě období neshodují.

Odpočty od základu daně

Odpočet od základu daně je menší komplikace konstrukce daně. Dochází ke snížení základu daně o určité položky, které budou v práci rozebrány níže. Odpočty se využívají hlavně u daně z příjmu. Můžeme je rozdělit na standardní a nestandardní. U standardního odpočtu dochází ke snížení základu daně v případě, že daňový subjekt splní podmínky o pevnou předem stanovenou částku. Příkladem standardního odpočtu může být kompenzace určitého handicapu, například invalidita. Druhý odpočet je možné odečíst od základu daně v prokazatelné výši do určitého limitu, který je dán buď absolutní částkou nebo procentem. Úkolem nestandardních odpočtů je motivovat subjekty k určitému chování, například spoření, investování a další. Příkladem těchto odpočtů jsou dary. (Vančurová, 2014, str. 22-23)

Sazba daně

Podle Vančurové (2014) je sazba daně algoritmus, pomocí kterého se ze základu daně vypočte základní částka daně. Tyto sazby je možné členit:

- dle druhu předmětu daně nebo daňového subjektu
 - jednotná sazba daně je stejná pro všechny druhy a typy předmětu daně
 - diferencovaná sazba daně je rozdílná podle kvality (druh předmětu daně, např. DPH) nebo subjektu daně
- ve vztahu k velikosti základu daně
 - pevná sazba daně je stanovena ze specifického základu daně, což znamená, že je vztažena k fyzikální jednotce základu daně
 - daň ad valorem nebo také relativní sazba daně je využita u hodnotového (peněžního) základu daně
 - lineární sazba daně je vyjádřena stejným procentem ze základu daně, toto procento se nemění se změnou základu daně
 - progresivní sazba daně má redistribuční účinky, protože s růstem základu daně se dostáváme k vyšší sazbě daně a samotná vybraná daň je větší. Progresivní sazba daně je stupňovitá nebo klouzavá. (Vančurová, 2014, 23-29)

Sazba daně může být také snížena, například u silniční daně, kde dochází ke snížení sazby daně v závislosti na stáří vozidla. Anebo zvýšena takzvanou přírážkou k dani, se kterou se potkáme u daně z příjmu fyzických osob, u které dochází ze solidárních důvodů k dalšímu zdanění vyšších příjmů. (Vančurová, 2014, str. 29)

Sleva na dani

Posledním, ale neméně významným konstrukčním prvkem daně jsou slevy na dani, které se odečítají od základní částky daně, což znamená, že snižují vypočtenou daň. Stejně jako odpočty od základu daně se i slevy člení a to na absolutní a relativní a také na standardní a nestandardní. Absolutní sleva na dani je dána pevnou částkou, která se odečítá od vypočtené daně. Druhou možností je relativní sleva na dani, u které odečítáme procentní částku od zjištěné daně. Podle Janouškové (2011, str. 15) stejně jako u odpočtu od základu daně máme i zde standardní slevu, kdy od daně odečítáme pevnou, zákonem stanovenou částku, která bezprostředně souvisí s existencí poplatníka. Příkladem standardní slevy může být sleva na poplatníka, manželku, studenta, invaliditu nebo sleva na dítě. Nestandardní slevy se u nás dosud nevyskytují. Jednalo by se o snížení základní částky daně a to buď v plné výši a nebo do stanoveného limitu. (Vančurová, 2014, str. 30-36 a Volkánová, 2013, str. 26-27)

5.2 Specifikace daně z příjmu fyzické osoby v ČR

V této podkapitole se zaměřím na specifikaci zvolených příjmů, to znamená příjmu ze závislé činnosti a příjmů ze samostatné výdělečné činnosti a dále budu specifikovat jednotlivé poplatníky a jejich situaci.

5.2.1 Specifikace jednotlivých příjmů a výdajů

Nejprve se budu zabývat příjmy ze závislé činnosti a následně příjmy ze samostatné činnosti.

5.2.1.1 Závislá činnost

Podle Vančurové (2014, str. 169) „*Za příjmy ze závislé činnosti se považuje plnění ve formě příjmů ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu je povinen dbát příkazů plátce*“. Do těchto příjmů také patří funkční požitky, což jsou odměny za výkon funkce poslance, členů vlády a další. Dalšími příjmy podle §6 Zákona o dani z příjmu fyzických osob jsou příjmy za práci člena družstva, společníka společnosti s ručením omezeným, dále také odměny například likvidátora, člena orgánu právnické osoby a další. Tyto příjmy mohou být pravidelné nebo jednorázové. Za příjem zaměstnance se také považuje nepeněžní příjem, kterým může být například: poskytnutí výrobku či služby, které pocházejí z činnosti zaměstnavatele, poskytnutí bytu k užívání zdarma od zaměstnavatele, nebo třeba motorové vozidlo, které poskytuje zaměstnavatel zaměstnanci jak pro služební tak pro soukromé účely. V tomto případě se bere 1% vstupní ceny vozidla za každý započatý měsíc v případě, že bezplatně využívá pro soukromé i služební účely vozidlo svého zaměstnavatele. (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014)

Některé příjmy mohou být vyňaty nebo osvobozeny od daně. V §6 Zákona o dani z příjmu fyzické osoby jsou také vyjmenované příjmy, které nejsou předmětem daně z příjmu fyzické osoby, což znamená, že jsou vyňaty z těchto příjmů a podle Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu (změní od 1.1.2014) jsou jimi: náhrady cestovních výdajů, hodnota osobních ochranných pracovních prostředků, pomůcek a oděvů, dále také náhrady za opotřebení vlastního náradí a pracovních pomůcek zaměstnance.

Nepeněžité plnění jako je například poskytnutí nealkoholických nápojů na pracovišti nebo závodní stravování patří mezi osvobozené příjmy od daně. Dalšími osvobozenými příjmy jsou nepeněžní plnění poskytnuté v souvislosti s odborným rozvojem a rekvalifikací zaměstnance, nepeněžní plnění poskytované zaměstnanci z fondu kulturních a sociálních potřeb, bezplatné nebo zlevněné jízdenky v případě, že zaměstnavatel provozuje veřejnou dopravu. Osvobozenými příjmy jsou rovněž příspěvky zaměstnavatele na penzijní připojištění zaměstnance se státním příspěvkem a doplňkové penzijní spoření do 30 tis. Kč ročně a další. (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014)

Při výpočtu základu daně z příjmů fyzické osoby ze závislé činnosti nemůže dojít k odečtení souvisejících výdajů jako je například výdaj na cestu do zaměstnání, odbornou literaturu a další.

Česká republika jako první začala využívat při výpočtu daně superhrubou mzdu, což je hrubá mzda zvýšená o sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem. Vančurová (2014, str. 168-185) uvádí, že pro samotný výpočet je nutné také zohlednit minimální vyměřovací základ u zdravotního pojištění, kterým je minimální mzda. Druhým omezením je maximální vyměřovací základ zaměstnance, který se vypočte jako 48násobek průměrné mzdy zjištěné za dva předcházející roky. Tento maximální vyměřovací základ je stanoven na kalendářní rok a v současné době se využívá pouze u sociálního pojištění (u zdravotního byl zrušen v roce 2013). Vypočtené sociální a zdravotní pojištění se zaokrouhlí na celé koruny směrem nahoru a to zvláště u zaměstnance i zaměstnavatele.

5.2.1.2 Samostatná činnost

Druhým typem příjmů fyzické osoby, kterým se budu v práci zabývat, jsou příjmy ze samostatné činnosti, kterou provádí fyzická osoba pod vlastním jménem a na vlastní účet. Mezi tyto příjmy patří příjmy z podnikání jako jsou příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, dále příjmy ze živnostenského podnikání, příjmy z jiného podnikání (lékaři, auditoři a další) a příjmy společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti. Dalšími příjmy jsou příjmy z jiné samostatné činnosti jako jsou příjmy z užití nebo poskytnutí průmyslového a jiného duševního vlastnictví a autorských práv, dále příjmy z výkonu nezávislého povolání (architekti, sportovci atd.) a příjmy z nájmu majetku, který je součástí obchodního majetku. (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014)

Jak uvádí Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu (znění od 1.1.2014) na rozdíl od příjmů ze závislé činnosti můžeme od těchto příjmů odečíst náklady na jejich dosažení, zajištění a udržení. Podle §24 jsou těmito výdaji například: odpisy hmotného majetku, zůstatková cena hmotného majetku, členský příspěvek, pojistné hrazené poplatníkem, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem. Dále také daň z nemovitých věcí a daň z nabytí nemovitých věcí v případě že byly uhrazeny, výdaje na pracovní cesty, nebo také výdaje na dokončenou přístavbu, nástavbu a rekonstrukci a nebo paušální výdaje na dopravu silničního motorového vozidla v případě že nevyužívá skutečné výdaje.

Samotná evidence těchto výdajů může být pro některé podnikatele vysoce administrativně nákladná a proto existuje i možnost odečtu paušálních výdajů, což je určité procento z příjmů. V současnosti se předpokládá, že více jak polovina poplatníků využívá tyto paušální výdaje a možná i proto byly v roce 2015 zavedeny limity pro paušální výdaje. Tabulka č. 4 zachycuje druhy příjmů, paušální výdaje i maximální částku. (Vančurová, 2014, str. 185-201)

Tab. 4 Paušální výdaje

Druh příjmu	Paušální výdaj	Maximální částka
Příjmy ze zemědělské výroby	80 %	1 600 000
Příjmy z řemeslných živností	80 %	1 600 000
Příjmy z ostatních živností	60 %	1 200 000
Příjmy z jiného podnikání a z nezávislého povolání	40 %	800 000
Příjmy z převodu a využití práv	40 %	800 000
Příjmy z nájmu majetku vloženého do obchodního majetku	30 %	600 000

Zdroj: Mazars, 2014 a Vančurová, 2014, str. 188-189

Maximální částka tedy znamená, že v případě, že poplatník využívá paušální výdaje, může od svého příjmu odečíst maximálně tuto hodnotu. Pokud je 60 % z příjmů poplatníka více než toto maximum, je možné od příjmů podnikatele odečíst jen zákonem stanovenou maximální částku, která činí 1 200tis Kč.

Na začátku zdaňovacího období si poplatník zvolí, který způsob výdajů chce v daném období uplatnit a ten musí po celou tuto dobu dodržovat u daného dílčího základu daně.

Stejně jako zaměstnanec musí i podnikatel odvádět zdravotní pojištění, důchodové pojištění a jeho účast na nemocenském pojištění je dobrovolná. Pojistné se odvádí z vyměřovacího základu, což je 50 % z rozdílu mezi příjmy a výdaji podnikatele. I pro osoby samostatně výdělečně činné platí minimální a maximální vyměřovací základ. Minimální vyměřovací základ se využívá pro zdravotní i sociální pojištění a jde o 25 % z průměrné mzdy. Pro sociální pojištění je opět stanoven maximální vyměřovací základ, který činí 48násobek průměrné mzdy. Jak už jsem uvedla, u závislé činnosti je nutné vypočtené sociální a zdravotní pojištění zaokrouhlit na celé koruny směrem nahoru.

V tabulce níže jsou shrnuty všechny sazby sociálního a zdravotního pojištění pro zaměstnance, zaměstnavatele i osobu samostatně výdělečně činnou. Druhá tabulka (tab. 6) zachycuje minimální a maximální vyměřovací základ pro sociální a zdravotní pojištění. (Vančurová, 2014, str. 185-201)

Tab. 5 Sazby sociálního a zdravotního pojištění

	Zdravotní pojištění	Sociální pojištění		
		Důchodové	Zaměstnanost	Nemocenská
zaměstnanec	4,5 %	6,5 %	-	-
zaměstnavatel	9 %	21,5 %	1,2 %	2,3 %
OSVČ	13,5 %	28 %	1,2 %	nemusí

Zdroj: VANČUROVÁ, 2013

Tab. 6 Minimální a maximální vyměřovací základ 2014

	Minimální vyměřovací základ		Maximální vyměřovací základ	
	ZP	SP	ZP	SP
Zaměstnanec	8 500 Kč	-	-	1 245 216 Kč
OSVČ	6 486 Kč	6 486 Kč	-	1 245 216 Kč

Zdroj: Podnikatel.cz, 2013

Kromě výše uvedených osvobozených příjmů jsou dále osvobozeny také příjmy podle §4 zákona o dani z příjmu fyzické osoby, mezi které můžeme zařadit: příjmy z prodeje rodinného domu v případě, že v něm měl poplatník bydliště minimálně po dobu 2 let bezprostředně před prodejem, dále příjem z prodeje nemovitých věcí, které před prodejem vlastnil minimálně po dobu 5 let, dále také příjem z prodeje movitých věcí. Dalšími osvobozenými příjmy jsou dávky nemocenského pojištění, důchodového pojištění nebo také dávky veřejného zdravotního pojištění, osvobozeny jsou rovněž dávky pro osobu se zdravotním postižením, penze, invalidní penze nebo plnění z vyživovací povinnosti. Od daně je rovněž osvobozen bezúplatný příjem z nabytí dědictví nebo odkazu, také příjem, který poplatník využil pro svoje studium, zvyšování kvalifikace nebo léčení i bezúplatný příjem na humanitární a charitativní účel a další příjmy. (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014)

5.2.2 Základ daně

Základem daně je u závislé činnosti superhrubá mzda a u samostatné činnosti příjem po odečtení výdajů na dosažení, zajištění a udržení těchto příjmů. V případě, že má poplatník více druhů příjmů, je jeho celkový základ daně dán sumou dílčích základů daně podle §6 až §10. Do základu daně se nezahrnují příjmy, u kterých je daň vybírána zvláštní sazbou daně podle §36 (například 5% z úplaty u finančního leasingu).

Zjištěný základ daně můžeme snížit o odčitatelné položky od základu daně podle § 34. Mezi tyto položky patří:

- daňová ztráta, která vznikla a byla vyměřena v minulém zdaňovacím období, nejdéle však v 5 zdaňovacích obdobích následujících bezprostředně po období, ve kterém byla v daňovém přiznání uvedena

- podpora výzkumu a vývoje nebo podpora odborného vzdělání, kterou je v případě nízkého základu daně nebo daňové ztráty možné odečíst nejpozději ve třetím zdaňovacím období následujícím po tom, ve kterém jsme prostředky vynaložili (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014)
- odpočet na podporu odborného vzdělávání a to konkrétně na pořízení majetku na odborné vzdělávání a na podporu výdajů vynaložených na žáka nebo studenta (Dvořáková, 2016, str. 137-140)

5.2.3 Nezdánitelné části základu daně

Zjištěný základ daně můžeme snížit o nezdanitelné části základu daně, které jsou uvedeny v zákoně o dani z příjmu fyzické osoby v §15. Od základu daně je možné odečíst:

- hodnotu bezúplatného plnění poskytnutého obcím, krajům, organizačním složkám státu, právními osobami, které pořádají veřejné sbírky na financování vědy a výzkumu, vzdělání, kultury, školství, na policii, na hasiče, na podporu a ochranu mládeže, ochranu zvířat, na sociální, zdravotnické, ekologické, humanitární, charitativní, náboženské a sportovní účely, dále také bezúplatné plnění poskytnuté politickým stranám a hnutím. Od základu daně je také možné odečíst bezúplatné plnění poskytnuté fyzickým osobám, které jsou poskytovateli zdravotnických služeb nebo provozují školy a školská zařízení a zařízení na ochranu zvířat. Rovněž je možné odečíst od základu daně příspěvek fyzickým osobám požívajícím invalidní důchod na zdravotnické prostředky, na rehabilitaci, které nejsou hrazeny zdravotní pojišťovnou. Aby bylo možné základ daně snížit o toto bezúplatné plnění, je nutné, aby úhrnná hodnota za zdaňovací období přesáhla 2 % ze základu daně a nebo byla vyšší jak 1 000 Kč. Maximálně je však možné od základu daně odečíst v úhrnu 15 % ze základu daně.
- hodnotu úroků z úvěru ze stavebního spoření a hodnotu úroků z hypotečního úvěru zaplacených ve zdaňovacím období snížených o státní příspěvek poskytnutý podle zvláštních právních předpisů. Získané prostředky musí být využity na financování bytových potřeb, což je například výstavba bytového domu, rodinného domu, koupě pozemku, na kterém bude bytová výstavba, koupě bytového domu nebo rodinného domu nebo například údržba a změna stavby bytového domu a další. Od základu daně je možné za celou společně hospodařící domácnost v úhrnu odečíst hodnotu úroku maximálně do 300 000 Kč.
- hodnotu příspěvků na penzijní připojištění se státním příspěvkem maximálně do částky 12 000 Kč. Hodnotu, kterou je možné odečíst, zjistíme jako sumu zaplacených příspěvků poplatníkem za zdaňovací období sníženou o 12 000 Kč.
- hodnotu příspěvků na doplňkové penzijní spoření maximálně do částky 12 000 Kč. Hodnotu, kterou je možné odečíst, zjistíme jako úhrn zaplacených příspěvků za zdaňovací období snížený o 12 000 Kč.

- hodnotu poplatníkem zaplaceného pojistného na jeho soukromé životní pojištění v případě, že bude výplata pojistného plnění nejdříve po 60 měsících od uzavření smlouvy a rovněž nejpozději v tomto období dosáhne poplatník věku minimálně 60 let. Maximálně je za zdaňovací období možné od základu daně odečíst 12 000 Kč a to v úhrnu i v případě, že má pojistník uzavřeno více smluv.
- zaplacené členské příspěvky členem odborové organizace odborové organizaci, která hájí jeho hospodářské a sociální zájmy. Za zdaňovací období je možné odečíst 1,5 % zdanitelných příjmů podle §6 (z hrubé mzdy), maximálně však do částky 3 000 Kč.
- úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání v případě, že je nehradil zaměstnavatel a nebo nebyly uznány jako výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Nejvýše je možné odečíst od základu daně 10 000 Kč. (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014)

5.2.4 Sazby daně

Základ daně upravený o odčitatelné položky a nezdánitelné části základu daně zaokrouhlíme na celé stokoruny dolů. Následně tuto částku vynásobíme sazbou daně, která činí 15 %. Do roku 2007 jsme využívali progresivní sazbu daně s klouzavou progresí a od roku 2008 máme lineární daň ve výši 15 %, která je od začátku zavedení stále na stejné úrovni. (Vančurová, 2014, str. 216) (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014)

V roce 2013 byla zavedena solidární daň a v případě, že součet dílčích základů daně podle §6 a §7 přesahuje 48násobek průměrné mzdy, je nutné zdanit tyto přesahující příjmy solidární daní která činí 7 %. Tím se z lineární sazby daně stává progresivní. (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014)

Vypočtenou daň je nutné zaokrouhlit na celé koruny směrem nahoru, až po této úpravě je možné odečíst slevy na dani.

5.2.5 Slevy

Od vypočtené daně je možné odečíst slevy na dani a tím snížit daňovou povinnost. V případě, že podnikatel zaměstnává osoby se zdravotním pojištěním, může si podle § 35 vypočtenou daňovou povinnost snížit o tyto položky:

- sleva 18 000 Kč za zaměstnance se zdravotním postižením
- sleva 60 000 Kč za zaměstnance s těžším zdravotním postižením. (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014)

Podle § 35ba Zákona o dani z příjmu fyzické osoby je v případě že poplatník podepsal Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzické osoby k příjmům ze závislé činnosti (Prohlášení je možné podepsat jen u jednoho zaměstnavatele, není možné při souběžném zaměstnání mít podepsáno více prohlášení) možnost snížení stanovené daňové povinnosti o následující slevy:

- základní sleva ve výši 24 840 Kč za poplatníka, tuto slevu není možné využít v případě že poplatník pobírá starobní důchod (od roku 2015 zákon neobsahuje dovětek o nemožnosti uplatnění slevy na poplatníka u osob pobírajících starobní důchod)
- sleva na manželku ve výši 24 840 v případě že s poplatníkem žije ve společné domácnosti a její příjmy za rok jsou nižší než 68 000 Kč. Pokud má příjmy jen o něco málo vyšší, nemůže poplatník využít tuto slevu ani v poměrné výši. Podle Dvořákové (2016, str. 145-149) se do limitu příjmu nezahrnují: dávky státní sociální podpory, dávky péčovské péče (výjimka odměna pěstouna), dávky osobám se zdravotním postižením, dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na péči, sociální služby, státní příspěvek na penzijní připojištění se státním příspěvkem, státní příspěvek na doplňkové penzijní spoření, stipendium nebo například příjem plynoucí z důvodu péče o blízkou osobu
- základní sleva na invaliditu ve výši 2 520 Kč v případě že poplatník patří do prvního nebo druhého stupně invalidity
- rozšířená sleva na invaliditu 5 040 Kč pro osoby s třetím stupněm invalidity
- sleva na držitele průkazu ZTP/P ve výši 16 140 Kč
- sleva na studenta 4 020 Kč v případě že je mladší než 26 let a soustavně se připravuje na budoucí povolání a nebo jde o studenta prezenční formy doktorského studia a nedosáhl věku 28 let. (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014)

Dalším druhem slev je daňové zvýhodnění na vyživované dítě, které s poplatníkem žije ve společné domácnosti. Jedná se o speciální druh slevy, u které je možné dosáhnout slevy na dani, daňového bonusu anebo slevy na dani a daňového bonusu, což znamená, že některé prostředky může poplatník i získat od správce daně. Daňovým zvýhodněním na vyživované dítě se zabývá § 35c

- výše zvýhodnění je 13 404 Kč za každé dítě (minimálně 100 Kč a maximální hranice je 60 300 Kč). Toto zvýhodnění může poplatník využít jen v případě, že jeho roční příjmy převyšují 6násobek minimální mzdy. (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014)

Od roku 2015 dochází ke změně sazeb zvýhodnění na vyživované dítě a to následovně:

- 13 404 Kč na jedno dítě
- 15 804 Kč na druhé dítě
- 17 004 Kč na třetí a každé další dítě. (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2015)

V roce 2014 bylo zavedeno omezení na využití slevy na vyživované osoby (manželku a děti). V případě, že poplatník využívá paušální výdaje a více jak 50 % základu daně u něho připadá na dílčí základ daně, u kterého tyto paušální výdaje vy-

užil, nemá nárok na slevy na vyživované osoby. (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014)

Podle Zprávy o daňových úlevách v ČR za roky 2011-2015 platí rovněž od roku 2014 omezení pro nerezidenty v České republice. Tito nerezidenti nemohou využít daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící s nimi ve společné domácnosti. Nárok na daňové zvýhodnění má pouze poplatník, který je rezidentem na území členského státu Evropské unie, Norska nebo Islandu. (Ministerstvo financí České republiky, 2014)

6 Metodika

V rámci metodické části své diplomové práce se zaměřím na konkrétní specifikaci modelových poplatníků, které ve své práci využiji. Také uvedu výpočet daně pro fyzickou osobu vykonávající samostatnou i závislou činnost a na závěr uvedu hodnotící kritéria na základě, kterých v kapitole věnované srovnání porovnam vypočtené výsledky.

6.1 Specifikace daňových poplatníků

V rámci této podkapitoly specifikuji jednotlivé daňové poplatníky, u kterých budu zjišťovat efektivní sazbu daně. Zvolila jsem modelové daňové poplatníky jak pro závislou činnost tak pro samostatnou činnost.

Závislá činnost

Modelovým poplatníkem bude zaměstnaná fyzická osoba s trvalým bydlištěm na území České republiky, jejíž příjem je dán násobky průměrné mzdy platné pro rok 2014, jejíž výši je 25 686 Kč za měsíc. (Český statistický úřad, 2015) Tento rok jsem zvolila z důvodu získaných dat, týkajících se inkasa daně z příjmu ze samostatné činnosti, z internetových stránek Finanční správy. Rok 2014 byl posledním rokem zveřejněným ve statistice finanční správy.

Násobky základu daně stanovím od 0,33 násobku průměrného základu daně, což je jen o něco málo nižší hodnota než minimální mzda a proto hodnotu prvního násobku zaokrouhlím na úroveň minimální mzdy, což je 8 500 Kč pro rok 2014. Nejvyšší násobek, který ve své práci využiji je 9,04 násobek průměrného základu daně a to z toho důvodu, že tato hodnota přesahuje maximální hranici vyměřovacího základu pro sociální pojištění u podnikatele. Násobky základu daně budu postupně navyšovat o 0,33 násobek až do stanovené výše, ve které už je překročena hranice pro solidární daň a proto poplatníci, kteří tuto hranici překročí, budou odvádět i další procenta ze svého příjmu a také je překročena hranice pro maximální vyměřovací základ u sociálního pojištění.

Kvůli vyšší vypovídací hodnotě vytvořím více modelových poplatníků. Prvním poplatníkem bude fyzická osoba, která žije sama, bez partnera a dětí, a proto bude možné využít jen slevu na poplatníka. Touto osobou by také mohl být poplatník, jehož žena za rok vydělá více než 68 000 Kč, a proto si nemůžu uplatnit slevu na manželku. Druhou osobou bude zaměstnanec žijící se svojí ženou ve společné domácnosti, přičemž tato žena za rok vydělá méně než 68 000 Kč, což znamená, že je možné kromě slevy na poplatníka využít i slevu na manželku. Na základě statistiky o Plodnosti žen z roku 2011 jsem zjistila, že více jak 42 % žen má právě dvě děti, 22 % žen nemá žádné dítě a 18 % žen má jedno dítě. Žen s více jak třemi dětmi je pouze 16 %. (Český statistický úřad, 2014) Na základě této statistiky postupně k vytvořeným modelovým poplatníkům přidám určitý počet dětí a podle této statistiky o Plodnosti žen je seřadím podle nejčastějšího výskytu a vznikne mi šest zaměstnaných modelových poplatníků, kterými jsou:

- fyzická osoba žijící bez partnera nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydávající více než 68 tis. Kč ročně, v této společné domácnosti s nimi žijí dvě nezaopatřené děti
- fyzická osoba žijící sama, bez partnera a dětí nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydávající více než 68 tis. Kč ročně
- fyzická osoba žijící bez partnera nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydávající více než 68 tis. Kč ročně, v této domácnosti s ní žije jedno nezaopatřené dítě
- fyzická osoba žijící bez partnera nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydávající více než 68 tis. Kč ročně, současně v této domácnosti s nimi žijí tři nezaopatřené děti
- fyzická osoba žijící se svojí ženou ve společné domácnosti a tato žena za rok vydělá méně než 68 tis. Kč, v této domácnosti s nimi žijí dvě nezaopatřené děti
- fyzická osoba žijící se svojí ženou ve společné domácnosti a tato žena za rok vydělá méně než 68 tis. Kč.

Samostatná činnost

Jak už jsem uvedla výše, vycházím z dat získaných z internetových stránek Finanční správy. Posledním zveřejněným rokem je rok 2014. Z těchto statistik jsem získala výši inkasa ze samostatné činnosti (Finanční správa, 2016, Údaje z výběru daní) a také počet osob aktivních vůči daňové správě a osob ekonomicky aktivních ve sledovaném období (Finanční správa, 2016, Údaje z registru daňových subjektů).

Vydělením získaných hodnot dostanu inkaso na jednoho poplatníka daně z příjmu ze samostatné činnosti, který byl v roce 2014 ekonomicky aktivní. Využila jsem pouze inkaso na osobu ekonomicky aktivní ve sledovaném roce neboli také inkaso na daňový subjekt aktivní a to z toho důvodu, že se jedná o počet skutečně aktivních daňových subjektů ve sledovaném období. Podle Vančurové (2014) je počtem osob aktivních vůči daňové správě nebo také počtem daňových subjektů evidovaných, reálný počet subjektů spravovaných správcem daně.

Opacným postupem, než kterým se vypočítá daňová povinnost, zjistím základ daně. Pro tento výpočet opět využiji modelového poplatníka, který se v České republice vyskytuje nejčastěji, což je poplatník, jehož žena vydělá více než 68 000 Kč a ve společné domácnosti s nimi žijí dvě děti, na které může využít slevu. Podle studie o plodnosti žen z roku 2011 vydané Českým statistickým úřadem jsem si ověřila, že více jak 42,5 % žen má právě dvě děti, 22,6 % nemá žádné dítě a 18,8 % má jedno dítě. Žen, které mají více jak tři děti je pouze 16,1 %. (Český statistický úřad, 2014)

Ze získaného základu daně je následně možné vypočítat příjem poplatníka. Ze statistik je zřejmé, že více podnikatelů využívá paušální výdaje místo skutečných výdajů (Vančurová, 2014, str. 188) a protože předpokládám, že je nejvíce poplatníků, kteří mohou využít paušální výdaje ve výši 60 %, využiji proto toto procento. Jak už jsem uváděla v části věnované specifikaci jednotlivých příjmů a výdajů pro rok 2014, není omezení pro využití paušálních výdajů. Toto omezení je zavedeno

od roku 2015, proto až v tomto roce je možné využít paušální výdaje 60 % z příjmů poplatníka jen do výše výdajů 1 200 tis. Kč.

Abych získala více druhů příjmů, zvolím stejný postup jako u závislé činnosti, což znamená, že využiji násobky vypočteného základu daně z daňového inkasa. Získaný základ daně osoby ekonomicky aktivní ve sledovaném roce stejně jako u závislé činnosti vynásobím 0,33 a postupně budu každou hodnotu zvyšovat o 0,33 násobek až do poslední hodnoty, kterou bude 9,04 násobek základu daně.

Stejně jako u závislé činnosti zvolím více modelových poplatníků. Prvním bude bezdětná osoba, která žije sama anebo ve společné domácnosti s ženou vydělávající více jak 68 000 Kč ročně a proto může využít pouze slevu na poplatníka. Druhým modelovým poplatníkem bude osoba žijící ve společné domácnosti s manželkou jež vydělá méně než 68 000 Kč ročně a proto by mohla za rok využít slevu i na manželku. Opět postupně výše uvedeným poplatníkům přidám určitý počet dětí a budu sledovat vliv těchto slev a daňových bonusů na daňovou povinnost. Protože ale existuje omezení týkající se paušálních výdajů, od roku 2014 není možné veškeré slevy a daňové bonusy využít. Podle §35ca Zákona o dani z příjmu, v případě, že součet dílčích základů daně poplatníka, u kterých byly výdaje tímto způsobem uplatněny, je vyšší než 50 % celkového základu daně, poplatník nemůže využít slevu na manželku ani na vyživované děti. Ve své práci jako modelového poplatníka stanovím podnikatele, který má příjmy pouze ze samostatné činnosti, což znamená, že jeho dílčí základ daně, u kterého využívá výdaje stanovené paušální částkou v součtu dílčích základů daně, tvoří 100%. Z tohoto důvodu nemůže poplatník využít slevu na manželku ani na děti. Protože toto omezení je zavedeno až od roku sledovaného v mé práci, zvolím dva druhy modelových poplatníků u samostatné činnosti. Nejprve budu uvažovat, že toto omezení ještě neplatí a proto mohou modeloví poplatníci využít slevu na manželku i děti. Následně budu postupovat podle omezení platného od roku 2014 a proto mohou modeloví poplatníci využít pouze slevu na poplatníka. U samostatné činnosti stejně jako u závislé činnosti zvolím šest modelových poplatníků, kterými jsou:

- fyzická osoba žijící bez partnera nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně, v této společné domácnosti s nimi žijí dvě nezaopatřené děti
- fyzická osoba žijící sama, bez partnera a dětí nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně
- fyzická osoba žijící bez partnera nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně, v této domácnosti s ní žije jedno nezaopatřené dítě
- fyzická osoba žijící bez partnera nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně, v této domácnosti s nimi žijí tři nezaopatřené děti
- fyzická osoba žijící se svojí ženou ve společné domácnosti a tato žena za rok vydělá méně než 68 tis. Kč, v této domácnosti s nimi žijí dvě nezaopatřené děti

- fyzická osoba žijící se svojí ženou ve společné domácnosti a tato žena za rok vydělá méně než 68 tis. Kč.

6.2 Způsob výpočtu daně

Daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti i samostatné činnosti se za pomoci položek uvedených v kapitole Daň z příjmu fyzické osoby v ČR vypočte následujícím způsobem:

Tab. 7 Výpočet daně z příjmu fyzických osob

	Dílčí základ daně
+	ze závislé činnosti podle §6
+	ze samostatné činnosti podle §7
+	z kapitálového majetku podle §8
+	z nájmu podle §9
+	z ostatních příjmů podle §10
=	Základ daně
-	Uplatňovaná výše ztráty podle §34
=	Základ daně po odečtu ztráty
-	Nezdanitelné části základu daně podle §15
=	Základ daně snížený o nezdanitelné části základu daně
	Základ daně zaokrouhlený na 100 Kč dolů
	Solidární zvýšení daně podle §16a
	Daň 15 %
-	Daňová ztráta
-	Sleva na dani podle §35 a §35ba
=	Daň po uplatnění slev
-	Daňové zvýhodnění na vyživované dítě podle §35c
=	Daň po uplatnění daňového zvýhodnění

Zdroj: Přiznání k dani z příjmu fyzických osob (dostupné z iDNES.cz, 2015)

Daň z příjmu fyzické osoby budu zjišťovat zvlášť pro závislou a zvlášť pro samostatnou činnost. U všech modelových poplatníků pro výpočet využiji násobky základu daně.

U závislé činnosti budu vycházet z násobku základu daně zjištěného z průměrné mzdy za rok 2014. U každého modelového poplatníka budu postupovat podle Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014, následovně:

- výpočtu násobky průměrné mzdy za rok 2014, kdy nejnižší je 0,33 a nejvyšší je 9,04 násobek průměrné mzdy, následující násobek je vždy zvýšen o hodnotu 0,33
- z průměrné mzdy vypočítám superhrubé mzdy, což je základ daně,

- u závislé činnosti neuvažují využití odčitatelných položek ani nezdanitelných částí základu daně a to z toho důvodu, že se jedná o nestandardní odpočty. Což znamená, že nedochází ke snížení základu daně u všech poplatníků o stejnou částku,
- následně základ daně zaokrouhlím na 100 Kč směrem dolů,
- vypočítám daň, která činí 15 % ze základu daně,
- v případě, že násobek základu daně překročí hranici pro solidární daň, vypočtu ještě 7 % ze základu daně,
- následně sečtu daň a solidární daň a získám daň celkem,
- od vypočtené daně odečtu úlevu na poplatníka, popřípadě manželku, kdy daň po úlevách musí být kladné číslo,
- v případě, že s poplatníkem ve společné domácnosti žije vyživované dítě, může využít slevu nebo daňový bonus na toto dítě,
- posledním krokem je vypočtení sociálního a zdravotního pojištění placeného zaměstnancem, kdy musím hlídat překročení maximálního vyměřovacího základu pro výpočet sociálního pojištění. Jak sociální, tak zdravotní pojištění se počítají z hrubé mzdy.

Vypočtenou daň dále využiji pro zjištění efektivní sazby daně, což je daň podělená příslušnou hrubou mzdou. Pro výpočet zvolím vzorec patřící pod mikroekonomický pohled a to z toho důvodu, že budu sledovat efektivní sazbu daně u modelových poplatníků v České republice. Základní vzorec pro výpočet Průměrné sazby daně z pracovních příjmů – ATR_L je následující:

$$ATR_L = \frac{IT + SSC_{EE}}{TW} \quad (1)$$

Aby bylo možné porovnávat závislou a samostatnou činnost, zvolím místo hrubé mzdy ve jmenovateli násobky základu daně u obou těchto činností. V čitateli využiji samotnou daň, sociální a zdravotní pojištění a také součet všech těchto jmenovaných položek. Daňové zatížení, ve kterém je v čitateli pouze daň, dále doplním o efektivní sazbu daně ze sociálního a zdravotního pojištění placeného zaměstnavatelem a zaměstnancem, což je pojistné podělené příslušným základem daně. Podělením sumy pojistného a daňového zatížení, opět stejným základem daně, získám celkovou efektivní sazbu daně.

Tyto zjištěné efektivní sazby daně uvedu v tabulce a následně v grafech na základě, výsledky kterých okomentuji. U šesti zaměstnaných modelových poplatníků budu sledovat vliv konstrukčních prvků daně a výše násobku základu daně, na jednotlivé efektivní sazby daně. Celková efektivní sazba daně by měla být závislá na násobku základu daně, což nastane v případě, že s růstem násobku základu daně bude také docházet k růstu efektivní sazby daně a daňového zatížení. Tato sazba je také závislá na jednotlivých konstrukčních prvcích daně, kterými jsou v mém případě hlavně slevy na poplatníka, manželku a vyživované děti, což budu ověřovat

porovnáním efektivní sazby daně a množstvím využitých slev, kdy s růstem počtu slev by se měla efektivní sazba daně a daňové zatížení snižovat.

U samostatné činnosti bude postup obdobný. Pro výpočet využiji násobky základu daně. Postup zjištění daně podle Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu – znění od 1.1.2014 bude následující:

- vypočtu základu daně za rok 2014, kdy budu vycházet z inkasa na osobu v tomto roce,
- následně je možné zjistit příjmy a výdaje této osoby za pomoci paušálního výdaje ve výši 60 % z příjmu,
- stanovím násobky základu daně za rok 2014, kdy nejnižší je 0,33 a nejvyšší je 9,04 násobek základu daně, následující násobek je vždy zvýšen o hodnotu 0,33
- i u samostatné činnosti neuvažuji využití odčitatelných položek ani nezdaniitelných částí základu daně, a to z toho důvodu, že se jedná o nestandardní odpočty. Což znamená, že nedochází ke snížení základu daně u všech poplatníků o stejnou částku,
- následně základ daně zaokrouhlím na 100 Kč směrem dolů,
- vypočítám daň, která činí 15 % ze základu daně,
- v případě, že násobek základu daně překročí hranici pro solidární daň, vypočtu ještě 7 % ze základu daně,
- následně sečtu daň a solidární daň a získám daň celkem,
- od vypočtené daně odečtu úlevu na poplatníka, popřípadě manželku, kdy daň po úlevách musí být kladné číslo,
- v případě, že s poplatníkem ve společné domácnosti žije vyživované dítě, může využít slevu nebo daňový bonus na toto dítě,
- posledním krokem je vypočtení sociálního a zdravotního pojištění placeného podnikatelem, kdy jeho základ pro zjištění pojistného je 50 % z rozdílu mezi příjmy a výdaji. U samostatné činnosti musím při výpočtu sociálního a zdravotního pojištění sledovat minimální a maximální vyměřovací základ.

U podnikatele od roku 2014 dochází ke stanovení omezení pro využití slev na manželku a vyživované děti u paušálních výdajů, z tohoto důvodu vypočtu daň a následně efektivní sazbu daně pro modelové podnikatele, před zavedením a po zavedení tohoto omezení.

Vypočtenou daň stejně jako u závislé činnosti dále využiji pro zjištění efektivní sazby daně, což je stejně jako u závislé činnosti daň podělená příslušným základem daně. Opět také budu zjišťovat efektivní sazbu daně ze sociálního a zdravotního pojištění a celkovou efektivní sazbu daně, což je součet pojistného a daňového zatížení vydělený příslušným základem daně. Tyto zjištěné efektivní sazby daně uvedu v tabulce a následně v grafech, na základě kterých výsledky okomentuji. U šesti modelových poplatníků budu sledovat vliv konstrukčních prvků a výše základu daně, ze kterého vycházím, na jednotlivé efektivní sazby daně. Celková efektivní sazba daně by měla být závislá na násobku základu daně, a to tak, že s růstem základu daně by se měla zvyšovat i efektivní sazba daně a daňové zatížení. Efektivní sazba daně by také měla záviset na jednotlivých konstrukčních prvcích daně, kte-

rými jsou hlavně slevy na poplatníka, manželku a vyživované děti. Tento vliv budu ověřovat pomocí srovnání efektivní sazby daně a daňového zatížení s množstvím využitých slev, kdy s větším počtem slev by se měla vypočtená sazba snižovat.

Dalším krokem bude srovnání efektivní sazby daně u závislé a samostatné činnosti, pro které využiji i grafické zobrazení. Budu srovnávat celkovou efektivní sazbu daně, daňové zatížení i efektivní sazbu daně z pojistného u závislé a samostatné činnosti u výše specifikovaných šesti poplatníků. Na základě grafů i tabulek rozhodnu, které z efektivních sazeb jsou vyšší a z jakého důvodu. V práci nesleduji jaký má poplatník užitek ze spotřeby veřejných statků a proto budu spravedlnost hodnotit jen z hlediska principu platební schopnosti a ne podle principu užitku. V rámci principu platební kapacity budu vycházet jen z důchodu poplatníků ze závislé a samostatné činnosti. Kdy rozhodnutí, zda je dodržen princip spravedlnosti provedu na základě pojetí vertikální a horizontální spravedlnosti.

O horizontální spravedlnosti, která říká, že poplatníci se stejným příjmem platí stejnou daň, rozhodnu na základě srovnání efektivních sazeb zaměstnance a podnikatele, kdy horizontálně spravedlivé bude zdanění v případě že efektivní sazba daně dosáhne stejných hodnot ze stejného násobku základu daně. Tuto podmínku pro první násobek základu daně je možné vyjádřit následovně:

$$ATR_{L(z \cdot 0,33 \text{ násobku ZD})} \text{ zaměstnance} = ATR_{L(z \cdot 0,33 \text{ násobku ZD})} \text{ podnikatele} \quad (2)$$

Vertikální spravedlnost, kterou je možné rozdělit na relativní a absolutní hodnoty říká, že poplatník s větším příjmem má platit na dani více než poplatník s menším příjmem. U podnikatele i zaměstnance budu sledovat vývoj efektivní sazby daně i násobků základu daně a porovnávat je. V případě, že bude docházet jak k růstu násobku základu daně tak k růstu celkové efektivní sazby daně nebo daňového zatížení, bude dodržena vertikální spravedlnost z relativních hodnot. Tuto podmínku pro vertikální spravedlnost z relativních hodnot je možné zapsat následovně:

$$\begin{aligned} \text{když } \uparrow \text{ násobek ZD} \wedge \uparrow ATR_L &= \text{spravedlivé} \\ \text{když } \uparrow \text{ násobek ZD} \wedge \downarrow ATR_L &= \text{nespravedlivé} \end{aligned} \quad (3)$$

O spravedlnosti z absolutních hodnot rozhodnu na základě srovnání absolutní výše daně a násobků základu daně kdy v případě, že obě tyto hodnoty rostou, jedná se o splnění principu vertikální spravedlnosti, což je možné zapsat takto:

$$\begin{aligned} \text{když } \uparrow \text{ násobek ZD} \wedge \uparrow \text{ daň} &= \text{spravedlivé} \\ \text{když } \uparrow \text{ násobek ZD} \downarrow \text{ daň} &= \text{nespravedlivé} \end{aligned} \quad (4)$$

V případě, že nebude situace horizontálně nebo vertikálně spravedlivá, formuluji doporučení pro daňovou politiku v oblasti zdaňování příjmů fyzických osob v České republice.

7 Srovnání efektivní sazby daně

V rámci této kapitoly se zaměřím na samotný výpočet efektivní sazby daně ze závislé činnosti a samostatné činnosti u poplatníků, které jsem specifikovala v metodické části práce. Tento výpočet je ovlivněn konstrukčními prvky daně.

Velikost částky daně závisí, jak už jsem zmiňovala výše, na způsobu vymezení základu daně a na jeho povolené úpravě, tak i na velikosti a typu sazby daně. Všechny tyto prvky ovlivňují efektivní sazbu daně.

7.1 Závislá činnost

Nejprve se zaměřím na výpočet efektivní sazby daně ze závislé činnosti. Pro výpočet jsem zvolila jeden z mikroekonomických ukazatelů a to Průměrnou sazbu daně z pracovních příjmů, kterou také využívá ve své studii OECD Taxing Wages. Za čítecitel jsem zvolila stejně jako v této studii sumu daně, sociálního a zdravotního pojištění zaměstnance a zaměstnavatele. Čítecitel tedy zachycuje veškeré odvody z hrubé mzdy. Ve jmenovateli u závislé činnosti využívám základ daně neboli superhrubou mzdu, která zachycuje násobky průměrné hrubé mzdy zvýšené o sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem. Článek „Co to je, když se řekne průměrná mzda“ zveřejněný na stránkách finance.cz (2014) uvádí, že průměrná hrubá měsíční mzda zachycuje veškeré pracovní příjmy, které byly v daném období zúčtovány zaměstnancům k výplatě. Tato průměrná hrubá mzda představuje podíl mzdy připadající na jednoho zaměstnance za měsíc nebo rok. Základ daně využívám z toho důvodu, abych mohla v číteciteli použít celkové odvody z hrubé mzdy a aby bylo možné srovnávat závislou a samostatnou činnost. Tuto celkovou efektivní sazbu daně jsem také doplnila dalšími výpočty, kdy jsem za čítecitel využila pouze daň nebo pouze sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem a zaměstnancem. Stejně jako ve studii OECD využívám násobky základu daně, které postupně zvyšují o 0,33 násobek a to z toho důvodu, že výše minimální mzdy je jen o něco málo nižší než 1/3 z průměrné mzdy. První násobek základu daně jsem tedy upravila na výši minimální mzdy, což je 8 500,- za rok 204. Posledním násobkem je 9,04 násobek základu daně, kdy už je překročena hranice pro maximální vyměřovací základ pro sociální pojištění u podnikatele.

V podkapitole v Metodické části jsem specifikovala jednotlivé daňové poplatníky. Podle statistiky o plodnosti žen, jsem tyto poplatníky seřadila podle četnosti výskytu. Jsou jimi:

- fyzická osoba žijící bez partnera nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně a v této společné domácnosti s nimi žijí dvě nezaopatřené děti a proto může využít slevu na poplatníka a tyto děti
- fyzická osoba žijící sama, bez partnera a dětí nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně a proto může využít jen slevu na poplatníka

- fyzická osoba žijící bez partnera nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydávající více než 68 tis. Kč ročně a v této domácnosti s ní žije jedno nezaopatřené dítě a proto může využít slevu na poplatníka a toto dítě
- fyzická osoba žijící bez partnera nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydávající více než 68 tis. Kč ročně a v této domácnosti s nimi žijí tři nezaopatřené děti a proto může využít slevu na poplatníka a tyto děti
- fyzická osoba žijící se svojí ženou ve společné domácnosti a tato žena za rok vydělá méně než 68 tis. Kč a v této domácnosti s nimi žijí dvě nezaopatřené děti a proto může využít slevu na poplatníka, manželku i tyto děti
- fyzická osoba žijící se svojí ženou ve společné domácnosti a tato žena za rok vydělá méně než 68 tis. Kč, což znamená, že je možné kromě slevy na poplatníka využít i slevu na manželku.

Slevu na vyživované dítě si může uplatnit pouze jeden z manželů. Je proto možné, že veškeré slevy na děti si uplatní jen jeden z nich a nebo v případě, že mají více dětí si je pro daňové účely rozdělí a každý využije určitý daňový bonus. Aby nedocházelo k tomu, že oba z partnerů využijí všechny slevy na vyživované dítě je nutné podepsat Potvrzení zaměstnavatele druhého z poplatníků pro uplatnění nároku na daňové zvýhodnění u závislé činnosti anebo Čestné prohlášení u samostatné činnosti. V své práci vycházím z toho, že si veškeré slevy na děti uplatní mnou specifikovaný modelový poplatník.

Ve výpočtu efektivní sazby daně nevyužívám odčitatelné položky ani nezdaniitelné části základu daně a to z toho důvodu, že se v praxi příliš často nevyskytují a také proto, že se jedná o nestandardní odpočty. Což znamená, že nedochází ke snížení základu daně u všech poplatníků o stejnou částku. Záleží na každém poplatníkovi, zda a v jaké výši si bude spořit na penzijní připojištění a další. Z tohoto důvodu v práci využiji jen standardní úlevy na dani, protože při využití nestandardních úlev bych musela spekulovat o jejich uplatnitelné výši.

Tabulka níže (tab. 8) zachycuje vypočtenou celkovou efektivní sazbu daně ze závislé činnosti pro všechny výše specifikované poplatníky, získanou pomocí vzorce č. 1. V České republice zaměstnanec zdaní výši své mzdy a také pojistné, které za něho odvádí jeho zaměstnavatel. Tabulka zachycuje veškeré odvody z hrubé mzdy, což znamená daň, sociální a zdravotní placené zaměstnancem i zaměstnavatelem. V případě, že bych za jmenovatel nevyužila základ daně, ale násobky hrubé mzdy, byla by vypočtená hodnota efektivní sazby daně o něco vyšší, protože by jmenovatel neobsahoval sociální a zdravotní placené zaměstnavatelem.

Z tabulky je patrné, že zdanění příjmů daní z příjmu fyzické osoby ze závislé činnosti je z počátku progresivní a u vyšších mezd se stává regresivní. Progresivitu způsobují slevy uplatněné poplatníkem v daném zdaňovacím období. Čím více využije poplatník slev, tím je nižší hodnota celkové efektivní sazby daně. Mírnou progresivitu také způsobí překročení limitu pro solidární daň, které nastává u 3,35 násobku základu daně. Po překročení tohoto limitu se efektivní sazba daně o něco

zvyšuje. Hodnota celkové efektivní sazby daně také závisí na výši hrubé mzdy nebo na výši základu daně podle toho, který z nich se využije při výpočtu efektivní sazby daně. V mém případě s růstem základu daně zaměstnance bude klesat relativní výše daňové úlevy. Progresivita daně způsobená slevami bude postupně klesat s růstem výše základu daně a nakonec se změní v regresivní daň. Regresivita daně je způsobena překročením maximálního vyměřovacího základu pro výpočet sociálního pojištění, který nastává u 4,35 násobku základu daně. Od této hodnoty dochází k poklesu celkové efektivní sazby daně a to z toho důvodu, že se snižuje relativní výše placeného pojistného.

Tab. 8 Efektivní sazba daně v %

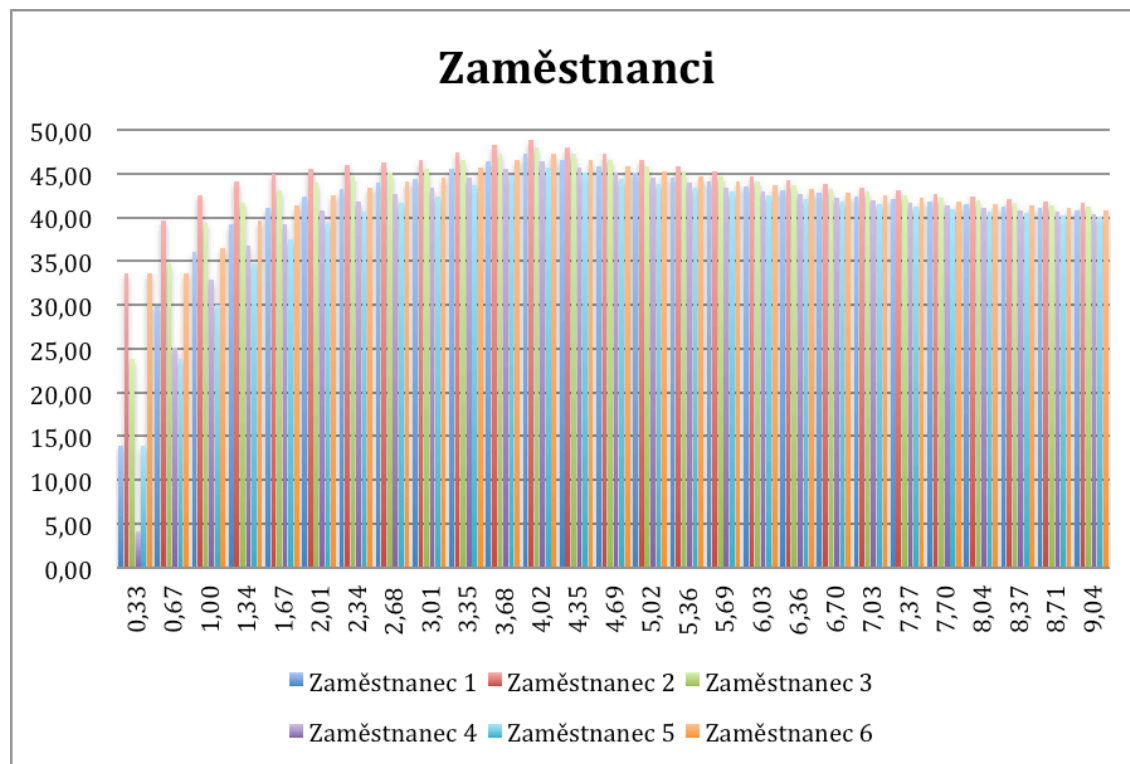
Násobky průměrné mzdy	Zam. 1 (popl. + 2 děti)	Zam. 2 (popl.)	Zam. 3 (popl. + dítě)	Zam. 4 (popl. + 3 děti)	Zam. 5 (popl.+manž. + 2 děti)	Zam. 6 (popl. + manž.)
0,33	13,97	33,58	23,78	4,16	13,97	33,58
0,67	29,92	39,60	34,76	25,07	23,90	33,58
1,00	36,08	42,57	39,32	32,83	30,06	36,55
1,34	39,29	44,08	41,65	36,80	34,73	39,58
1,67	41,10	44,98	43,04	39,16	37,50	41,39
2,01	42,35	45,58	43,97	40,73	39,35	42,59
2,34	43,24	46,01	44,63	41,86	40,67	43,44
2,68	43,91	46,33	45,12	42,70	41,66	44,09
3,01	44,43	46,59	45,51	43,35	42,43	44,59
3,35	45,54	47,48	46,51	44,57	43,74	45,68
3,68	46,45	48,22	47,33	45,57	44,82	46,58
4,02	47,21	48,83	48,02	46,41	45,72	47,33
4,35	46,50	48,01	47,26	45,75	45,10	46,61
4,69	45,78	47,20	46,49	45,07	44,46	45,88
5,02	45,14	46,48	45,81	44,47	43,89	45,24
5,36	44,56	45,83	45,20	43,93	43,39	44,66
5,69	44,05	45,25	44,65	43,45	42,93	44,14
6,03	43,58	44,73	44,16	43,01	42,52	43,67
6,36	43,16	44,25	43,71	42,61	42,15	43,24
6,70	42,77	43,82	43,30	42,25	41,81	42,85
7,03	42,42	43,42	42,92	41,92	41,49	42,49
7,37	42,10	43,06	42,58	41,62	41,21	42,17
7,70	41,80	42,72	42,26	41,33	40,94	41,87
8,04	41,52	42,41	41,97	41,08	40,70	41,59
8,37	41,26	42,12	41,69	40,83	40,47	41,33
8,71	41,02	41,85	41,44	40,61	40,26	41,09
9,04	40,80	41,60	41,20	40,40	40,06	40,86

Zdroj: Vlastní práce

Zvýrazněné hodnoty v tabulce zachycují zlomové okamžiky. Limit pro solidární daň u zaměstnance je překročen u 3,35 násobku základu daně, a maximální vyměrovací základ pro výpočet sociálního pojištění začíná u 4,35 násobku základu daně.

Tabulku jsem pro přehlednost doplnila také grafem, který zachycuje šest modelových poplatníků daně s násobky jejich základu daně.

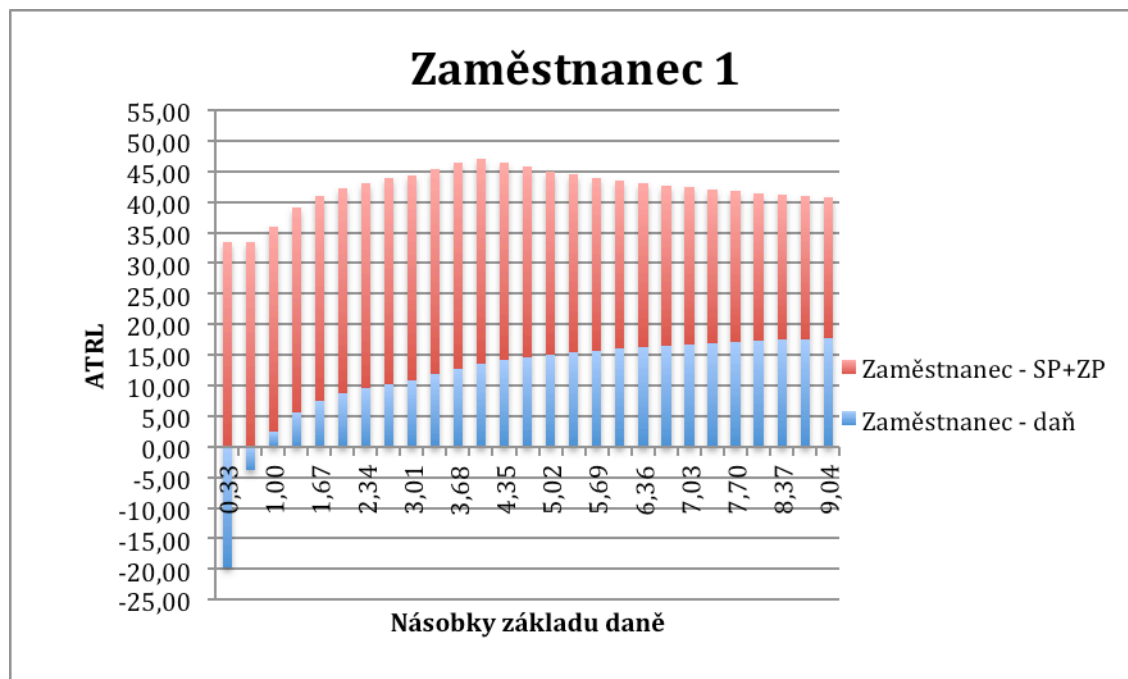
Obr. 4 Celková efektivní sazba daně ze závislé činnosti

Zdroj: Vlastní práce

Efektivní sazba daně u prvního poplatníka, zaměstnance se dvěma dětmi, je z ročního základu daně u minimální mzdy ve výši 13,97 %, u průměrné mzdy je potom 36,08 % a nejvyšší je 47,21 % u poplatníka, jehož základ daně je 4,02 násobek průměrného základu daně. Efektivní sazbu daně z veškerých odvodů u poplatníků jsem také doplnila efektivní sazbou daně, u které je v čitateli jen daň (viz příloha tab. 14) nebo jen sociální a zdravotní placené zaměstnavatelem a zaměstnancem (viz příloha tab. 15). Pro přehlednost tyto hodnoty uvádím v grafech níže.

Obr. 5 První zaměstnanec – sleva na poplatníka a dvě děti

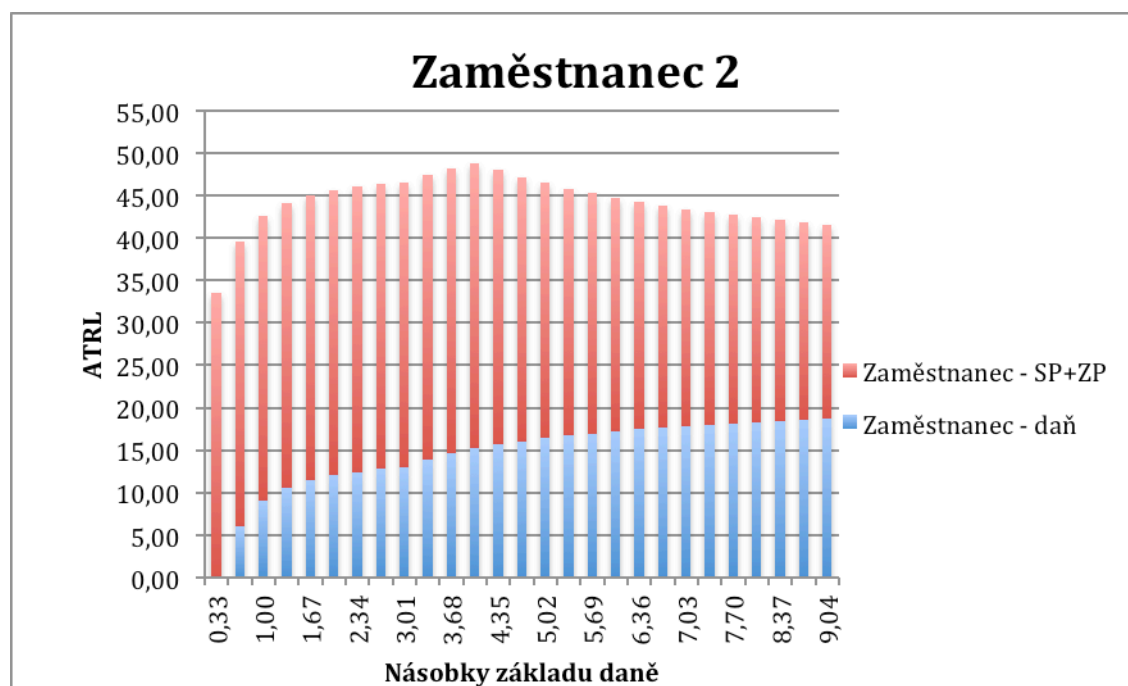
Zdroj: Vlastní práce

Jak je z grafu (Obr. 5) vidět efektivní sazba daně z příjmu fyzické osoby ze závislé činnosti je u zaměstnance s nejnižším základem daně záporná, což je způsobeno daňovým bonusem, který pobírá na dvě vyživované děti. Také z tohoto důvodu je celková efektivní sazba daně u tohoto poplatníka poměrně nízká (13,97 %). Daňové zatížení zaměstnance s průměrnou mzdou je 2,49 %, což je opět způsobeno využitím slevy na poplatníka a daňového zvýhodnění na vyživované děti. Po celou sledovanou dobu dochází k pomalému nárůstu efektivní sazby daně až na 3,35 násobek základu daně, kdy je překročen limit pro solidární daň a tento nárůst je o něco vyšší. Jak už jsem uvedla výše, nejvyšší celková efektivní sazba daně nastává u 4,02 násobku základu daně, kdy je daňové zatížení ve výši 13,63 % stále pod zákonem stanovenou daňovou sazbou. Tato sazba je překročena až u 5,02 násobku. U všech poplatníků je výše efektivní sazby daně ze sociálního a zdravotního pojištění placeného zaměstnancem a zaměstnavatelem do 4,02 násobku základu daně ve stejné výši a to 33,58 %. Maximální vyměřovací základ pro sociální pojištění je překročen u 4,35 násobku základu daně a od této hodnoty dochází k výrazné regresi. Pojistné na sociální a zdravotní pojištění v České republice způsobuje to, že je daňové zatížení vyšší než zákonem stanovená sazba daně.

Celková efektivní sazba daně u druhého zaměstnance, bezdětné osoby (Obr. 6), je po celou sledovanou dobu vyšší, a to z důvodu, že nemůže využít daňové zvýhodnění na vyživované dítě. Poplatník s nejnižším základem daně na úrovni minimální mzdy, má celkové zatížení ve výši 33,58 %, což odpovídá výši efektivní sazby daně ze sociálního a zdravotního pojištění zaměstnance a zaměstnavatele, protože

jeho daňové zatížení je nulové. Zaměstnanec s průměrnou mzdou je zatížen celkovou efektivní sazbou daně ve výši 42,57 %. Jeho efektivní sazba daně je opět pod zákonem stanovenou sazbou a to ve výši 8,98 %, zbytek do celkové efektivní sazby daně tvoří opět sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem a zaměstnancem. Nad zákonem stanovenou sazbou daně se dostane poplatník se základem daně ve výši 4,02 násobku. A tento poplatník je také zatížen nejvyšší celkovou efektivní sazbou daně, která činí 48,83 %.

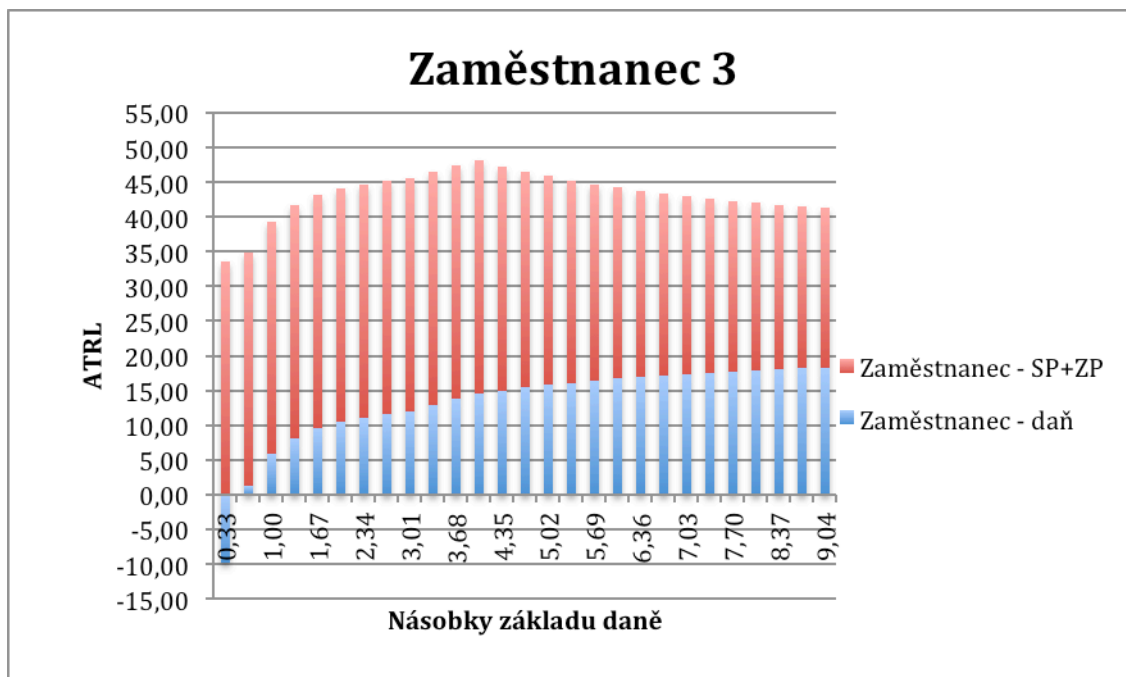
Obr. 6 Druhý zaměstnanec – sleva na poplatníka

Zdroj: Vlastní práce

Třetím modelovým poplatníkem je osoba žijící ve společné domácnosti s jedním vyživovaným dítětem (Obr. 7), proto využít sleva na poplatníka a toto dítě. Jeho celková efektivní sazba daně se nachází mezi efektivní sazbou daně prvního a druhého poplatníka a to z toho důvodu, že může využít slevu jak na poplatníka tak na jedno vyživované dítě. Poplatník s nejnižším základem daně má záporné daňové zatížení ve výši -9,81 %, z důvodu využití daňového bonusu na dítě. Dopad pojistného placeného zaměstnancem a zaměstnavatelem je u třetího poplatníka opět ve stejné výši. Celková efektivní sazba je proto na úrovni 23,78 %. Zaměstnanec s jedním dítětem pobírající průměrnou mzdou dosáhne celkové efektivní sazby na úrovni 39,32 %, z čehož daňové zatížení je 5,74 procentních bodů. Nejvyšší celkové efektivní sazby daně opět dosáhne poplatník s 4,02 násobkem základu daně a to z důvodu, že následující poplatník už překročil maximální vyměřovací základ pro sociální pojištění (relativní výše sociálního pojištění se snižuje). Zákonem stanovená sazba daně je překročena u poplatníka jehož základ daně je 4,69 násobek.

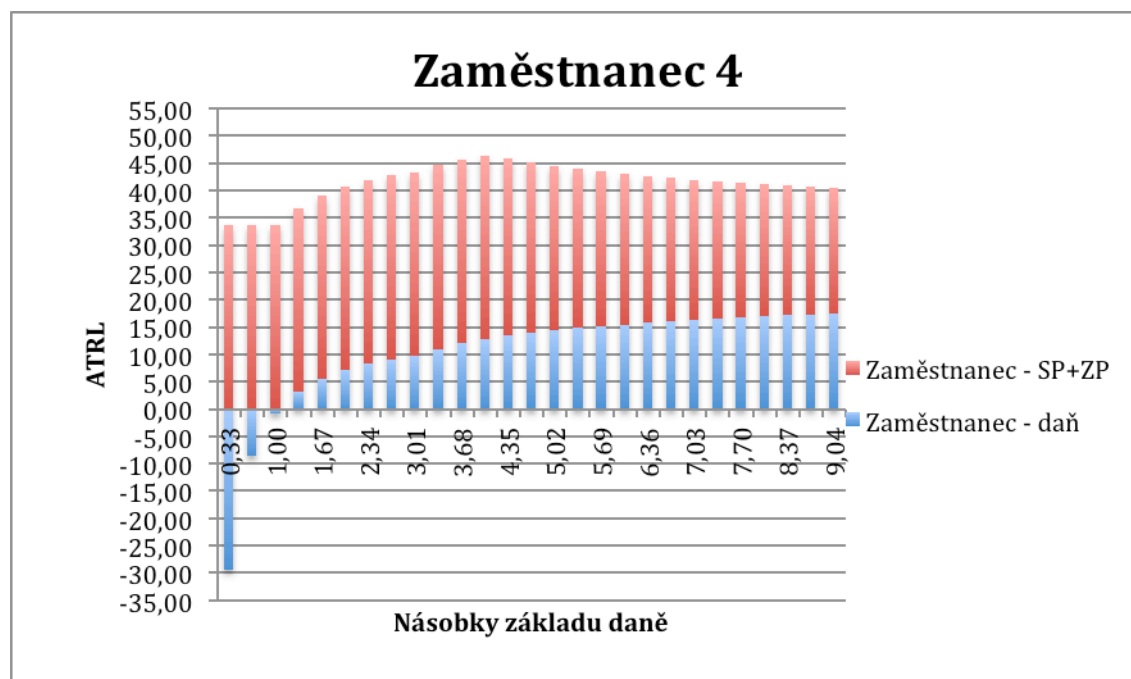
Obr. 7 Třetí zaměstnanec – sleva na poplatníka a dítě

Zdroj: Vlastní práce

Následující daňový poplatník může využít slevu na sebe a tři vyživované děti (Obr. 8). Z toho důvodu je jeho celková efektivní sazba daně zatím nejnižší. Daňové zatížení poplatníka, jehož příjem je na úrovni minimální mzdy je záporné, což znamená, že tento poplatník získá daňový bonus na vyživované děti. Efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění je opět stejná (33,58 %). Celková efektivní sazba daně tohoto poplatníka je tedy ve výši 4,19 %. Poplatník pobírající průměrnou mzdu bude mít stále záporné daňové zatížení (-0,75 %), což znamená, že získá prostředky za vyživované děti. Stejně jako u výše uvedených daňových poplatníků, nejvyšší celkové efektivní sazby daně (46,41 %) dosáhne zaměstnanec s 4,02 násobkem základu daně. Zákonem stanovená sazba daně je u poplatníka se třemi dětmi překročena až u 5,69 násobku základu daně.

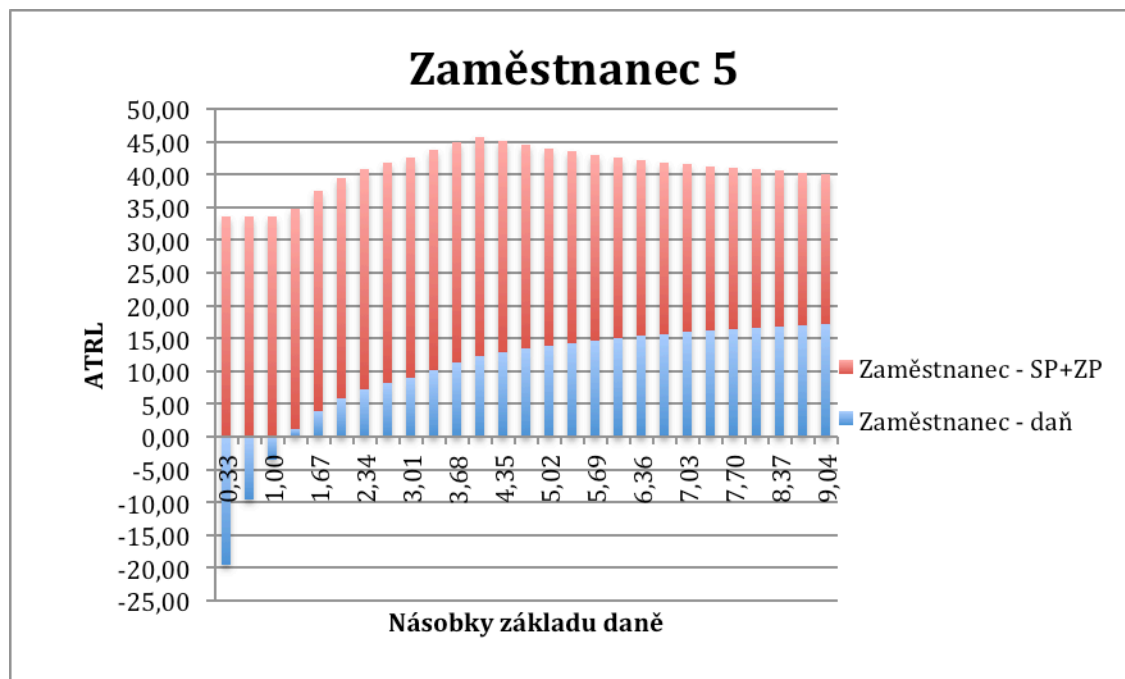
Obr. 8 Čtvrtý zaměstnanec – sleva na poplatníka a tři děti

Zdroj: Vlastní práce

Pátý poplatník daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti je osoba žijící ve společné domácnosti s manželkou vydělávající méně než 68 tis. Kč ročně a se dvěma vyživovanými dětmi (Obr. 9). Tento zaměstnanec má nárok na uplatnění slevy na poplatníka, manželku i dvě děti. Až na zaměstnance s minimální mzdou je efektivní sazba daně u všech násobků základu daně nejnižší, a to z toho důvodu, že může využít nejvíce slev. Daňové zatížení poplatníka s minimální mzdou je stejné jako u poplatníka, který nemůže využít slevu na manželku, protože před využitím daňového bonusu na vyživované děti dochází k úpravě daňové povinnosti na nulu (v této fázi nemůže být záporná). Efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění je opět stejná jako u výše zmiňovaných poplatníků. Celková efektivní sazba daně je proto 13,97 % u poplatníka s minimální mzdou. Zaměstnanec, jehož mzda je na úrovni průměrné mzdy, má záporné daňové zatížení (-3,52 %), má tedy nárok na daňový bonus. Po přidání sociálního a zdravotního pojištění placeného zaměstnancem a zaměstnavatelem je hodnota celkového efektivního zdanění ve výši 30,06 %. Poplatník s 4,02 násobkem průměrné mzdy má opět nejvyšší celkovou efektivní sazbu daně, protože od dalšího násobku daně dochází k překročení maximálního vyměřovacího základu pro sociální pojištění. Zákonem stanovenou sazbu daně 15 % překročí poplatník s 6,36 násobkem základu daně. Tuto nominální sazbu, díky největšímu počtu slev, překročí jako poslední ze všech poplatníků.

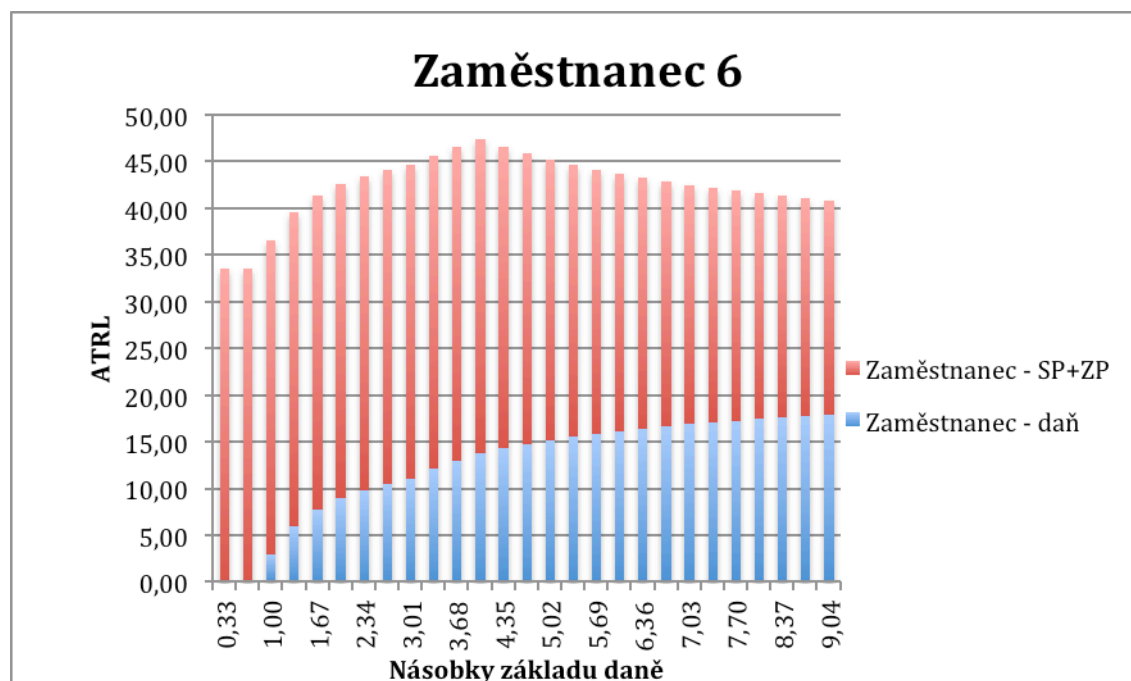
Obr. 9 Pátý zaměstnanec – sleva na poplatníka, manželku a dvě děti

Zdroj: Vlastní práce

Posledním modelovým poplatníkem v mé práci je bezdětný zaměstnanec s manželkou jejíž příjem je nižší než 68 tis. Kč ročně (Obr. 10). Tento může využít slevu na poplatníka i manželku. V případě, že srovnávám druhého zaměstnance s posledním šestým zaměstnancem, je vidět, že až na první celkovou efektivní sazbu daně, je tato hodnota po celou dobu nižší u posledního poplatníka a to z důvodu využití slevy na manželku. První hodnota celkové efektivní sazby daně z nejnižší mzdy je u obou nulová, protože dochází k úpravě daňové povinnosti na nulu (v této fázi nemůže být záporná). Poplatník s průměrnou mzdou má daňovou povinnost 2,97 %, a jeho celková efektivní sazba daně je 36,55 %. Nejvyšší efektivní sazby daně (47,33 %) je opět dosaženo u 4,02 násobku základu daně. Nominální sazba daně je stejně jako u prvního poplatníka překročena u 5,02 násobku základu daně.

Obr. 10 Šestý zaměstnanec – sleva na poplatníka a manželku

Zdroj: Vlastní práce

Z výše uvedených hodnot i grafů je zřejmé, že celková efektivní sazba daně je závislá na počtu slev, které poplatník může využít. Čím více slev a daňových zvýhodnění zaměstnanec uplatní, tím je jeho celková efektivní sazba daně nižší. U poplatníků s velmi nízkým základem daně nemůže být jejich daňová povinnost po uplatnění slevy na poplatníka (popřípadě manželku) nižší než nula. Daňového zvýhodnění a záporné efektivní sazby daně je možné dosáhnout pouze při využití slevy na děti.

Celková efektivní sazba daně je také ovlivněna překročením maximálního vyměřovacího základu pro sociální pojištění, od této hranice pak přestává mít konstantní relativní výši ale jeho relativní výše se snižuje, což způsobuje pokles celkové efektivní sazby daně.

7.2 Samostatná činnost

Stejně jako u závislé činnosti využívám i u samostatné činnosti pro výpočet efektivní sazby daně mikroekonomický ukazatel a to konkrétně Průměrnou sazbu daně z pracovních příjmů. Za čítec jsem opět zvolila veškeré odvody, což znamená součet daně a sociálního a zdravotního pojištění placeného podnikatelem. Ve jmenovateli opět využívám základ daně, kterým u podnikatele je rozdíl mezi příjmy a výdaji. Stejně jako u závislé činnosti, kde využívám násobky základu daně neboli superhrubou mzdu, využívám násobky základu daně, které postupně zvyšují o 0,33 ná-

sobek a to z toho důvodu, že výše minimální mzdy je jen o něco málo nižší než $1/3$ z průměrné mzdy. Posledním násobkem je 9,04 násobek základu daně, kdy už je překročena hranice pro maximální vyměřovací základ pro sociální pojištění u podnikatele. Hrubou mzdu zvýšenou o sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem a rozdíl mezi příjmy a výdaji u podnikatele považuji za rovnocenné veličiny a to z toho důvodu, že obsahují veškeré odvody, to znamená daň, sociální a zdravotní pojištění. Problém může nastat ve výši disponibilního příjmu, kdy ve chvíli, kdy poplatník využívá paušální výdaje, může dojít k rozdílu. V případě, že jsou poplatníkovy skutečné výdaje velmi nízké a on využije výdaje paušální částkou, dojde k tomu, že si snižuje svůj základ daně a jeho disponibilní příjem je ve skutečnosti vyšší než rozdíl mezi příjmy a výdaji stanovenými paušální částkou. V tuto chvíli dochází k tomu, že je znevýhodněný zaměstnanec.

Využije-li poplatník daně z příjmu fyzických osob ze samostatné činnosti výdaje paušální částkou, existuje zde od roku 2014 omezení. Podle §35ca Zákona o dani z příjmu, v případě, že součet dílčích základů daně poplatníka, u kterých byly výdaje tímto způsobem uplatněny, je vyšší než 50 % celkového základu daně, poplatník nemůže využít slevu na manželku ani na vyživované děti. Ve své práci jsem si jako modelového poplatníka stanovila podnikatele, který má příjmy pouze ze samostatné činnosti, což znamená, že jeho dílčí základ daně, u kterého využívá výdaje stanovené paušální částkou v součtu dílčích základů daně, tvoří 100 %. Z tohoto důvodu nemůže poplatník využít slevu na manželku ani na děti.

Omezení pro využití slevy na vyživované děti a manželku jak už jsem uvedla výše, nastalo až od sledovaného roku 2014, a z toho důvodu se nejprve ve své práci zaměřím na výpočet efektivní sazby daně ze závislé činnosti jako kdyby toto omezení ještě neplatilo, to znamená, že podnikatel může slevy využít. Druhá část se bude týkat výpočtu podle Zákona z roku 2014, což znamená, že poplatník, jež využívá paušální výdaje, si nemůže uplatnit slevu na děti ani na manželku.

7.2.1 Neplatí omezení pro uplatnění slev

V případě, že uvažuji, že podnikatel může využít slevy na manželku i vyživované děti, což platilo do roku 2013, zvolila jsem stejné modelové poplatníky jako u závislé činnosti. Těmito poplatníky jsou:

- fyzická osoba žijící bez partnera nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně, v této společné domácnosti s nimi žijí dvě nezaopatřené děti a proto může využít slevu na poplatníka a tyto děti
- fyzická osoba žijící sama, bez partnera a dětí nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně a proto může využít jen slevu na poplatníka
- fyzická osoba žijící bez partnera nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně, v této domácnosti s ní žije jedno nezaopatřené dítě a proto může využít slevu na poplatníka a toto dítě

- fyzická osoba žijící bez partnera nebo také osoba, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydávající více než 68 tis. Kč ročně, v této domácnosti s nimi žijí tři nezaopatřené děti a proto může využít slevu na poplatníka a tyto děti
- fyzická osoba žijící se svojí ženou ve společné domácnosti a tato žena za rok vydělá méně než 68 tis. Kč, v této domácnosti s nimi žijí dvě nezaopatřené děti a proto může využít slevu na poplatníka, manželku i tyto děti
- fyzická osoba žijící se svojí ženou ve společné domácnosti a tato žena za rok vydělá méně než 68 tis. Kč, což znamená, že je možné kromě slevy na poplatníka využít i slevu na manželku.

Jak už jsem uváděla v části věnované závislé činnosti, slevu na vyživované dítě si může uplatnit pouze jeden z manželů. Je proto možné, že veškeré slevy na děti si uplatní jen jeden z nich a nebo v případě, že mají více dětí, si je pro daňové účely rozdělí a každý využije určitý daňový bonus. Aby nedocházelo k tomu, že oba z partnerů využijí všechny slevy na vyživované dítě je nutné podepsat Potvrzení zaměstnavatele druhého z poplatníků pro uplatnění nároku na daňové zvýhodnění u závislé činnosti a nebo Čestné prohlášení u samostatné činnosti. Stejně jako u závislé činnosti i zde předpokládám, že veškeré slevy na děti využijí mnou specifikovaní modeloví poplatníci.

Ve výpočtu efektivní sazby daně opět nevyužívám odčitatelné položky ani nezdanitelné části základu daně, protože se většinou jedná o nestandardní úlevy a z toho důvodu bych musela spekulovat o jejich uplatnitelné výši.

Tabulka níže (Tab. 9) zachycuje vypočtenou celkovou efektivní sazbu daně ze samostatné činnosti pro všechny výše specifikované poplatníky, získanou pomocí vzorce č. 1. V České republice podnikatel zdaní své příjmy snížené o náklady na dosažení, zajištění a udržení těchto příjmů nebo příjmy snížené o náklady stanovené paušální částkou. Tabulka zachycuje veškeré odvody, což znamená daň, sociální a zdravotní pojištění placené podnikatelem.

Z tabulky je zřejmé, že zdanění příjmů daní z příjmu fyzické osoby ze samostatné činnosti je z počátku progresivní a u vyšších příjmů se stává regresivní. Progresivitu způsobují slevy uplatněné poplatníkem v daném zdaňovacím období. Stejně jako u závislé činnosti, čím více využije poplatník slev, tím je nižší hodnota celkové efektivní sazby daně. Mírnou progresivitu také způsobí překročení limitu pro solidární daň, která nastává u 3,68 násobku základu daně. Po překročení tohoto limitu se celková efektivní sazba daně zvyšuje. Efektivní sazba také závisí na výši základu daně, a to tak, že s růstem základu daně bude klesat relativní výše daňové úlevy. Progresivita daně způsobená slevami bude postupně klesat s růstem výše základu daně a nakonec se změní v regresivní daň. Regresivita je také způsobena překročením maximálního vyměřovacího základu pro výpočet sociálního pojištění, které nastává u 7,37 násobku základu daně. Od této hodnoty dochází k poklesu celkové efektivní sazby daně, a to z toho důvodu, že se snižuje relativní výše placeného pojistného. Na rozdíl od závislé činnosti zde využijí i minimální vyměřovací základ pro výpočet sociálního a zdravotního pojištění. U poplatníků s nejnižším

základem daně je jejich roční vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění pod stanoveným limitem. Proto u těchto poplatníků využijí stanovené minimum a to způsobí, že jejich vypočtené pojistné a celková efektivní sazba daně budou vyšší než kdyby minimum nebylo stanovené.

Tab. 9 Efektivní sazba daně v %

Násobky základu daně	Podnik. 1 (popl. + 2 děti)	Podnik. 2 (popl.)	Podnik. 3 (popl. + dítě)	Podnik. 4 (popl. + 3 děti)	Podnik. 5 (popl.+manž. + 2 děti)	Podnik. 6 (popl. + manž.)
0,33	5,53	28,60	17,07	-6,00	5,53	28,60
0,67	14,45	25,81	20,13	8,77	9,99	21,35
1,00	21,68	29,29	25,48	17,87	14,62	22,24
1,34	25,38	31,07	28,22	22,53	20,10	25,79
1,67	27,57	32,13	29,85	25,30	23,35	27,91
2,01	29,04	32,83	30,94	27,14	25,52	29,32
2,34	30,08	33,34	31,71	28,46	27,07	30,32
2,68	30,87	33,71	32,29	29,45	28,23	31,08
3,01	31,48	34,01	32,74	30,21	29,14	31,66
3,35	31,97	34,24	33,10	30,83	29,86	32,13
3,68	32,64	34,71	33,67	31,61	30,72	32,79
4,02	33,53	35,43	34,48	32,59	31,78	33,67
4,35	34,29	36,04	35,16	33,41	32,67	34,42
4,69	34,94	36,56	35,75	34,13	33,43	35,06
5,02	35,50	37,01	36,26	34,74	34,09	35,61
5,36	35,99	37,41	36,70	35,28	34,67	36,09
5,69	36,42	37,76	37,09	35,75	35,18	36,52
6,03	36,81	38,07	37,44	36,18	35,64	36,90
6,36	37,15	38,35	37,75	36,55	36,04	37,24
6,70	37,46	38,60	38,03	36,89	36,41	37,55
7,03	37,74	38,83	38,28	37,20	36,74	37,82
7,37	37,42	38,45	37,93	36,90	36,46	37,49
7,70	37,04	38,03	37,53	36,55	36,12	37,11
8,04	36,69	37,64	37,17	36,22	35,82	36,76
8,37	36,38	37,29	36,83	35,92	35,53	36,44
8,71	36,08	36,96	36,52	35,65	35,27	36,15
9,04	35,81	36,65	36,23	35,39	35,03	35,87

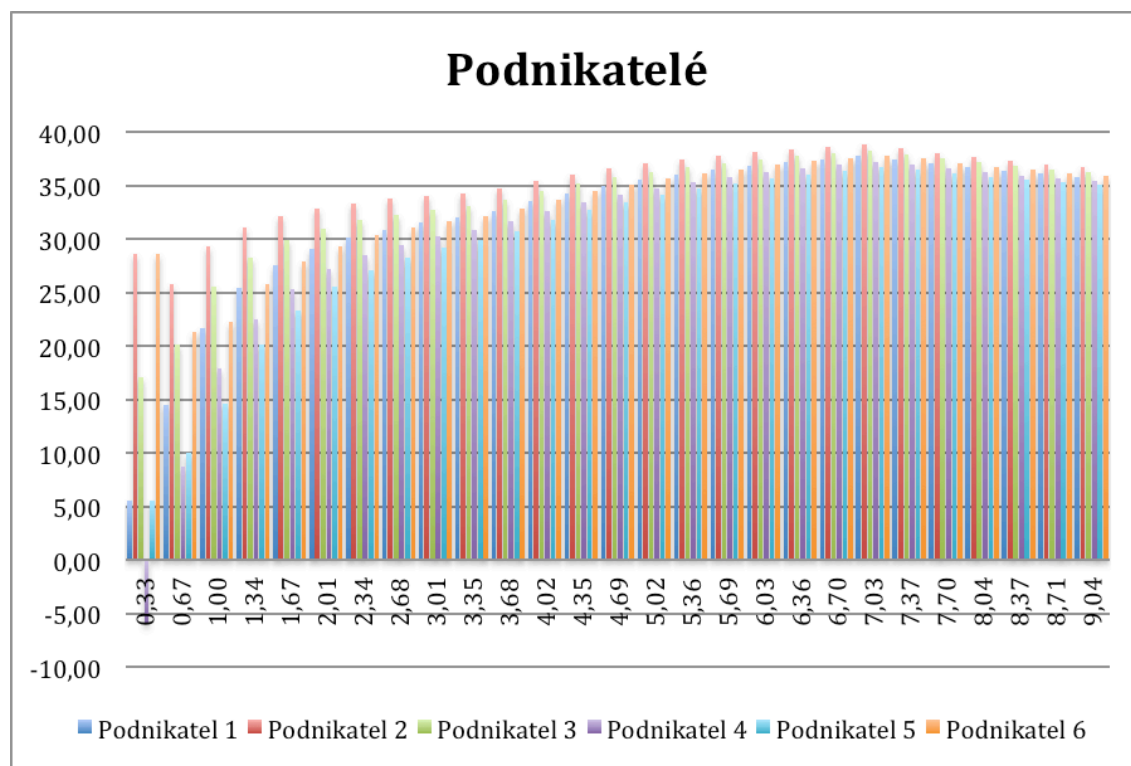
Zdroj: Vlastní práce

Tabulka výše zachycuje celkovou efektivní sazbu daně pro jednotlivé poplatníky i se zlomovými okamžiky, které jsou zvýrazněné. První zvýrazněná hodnota je z dů-

vodu, že využívám minimální vyměřovací základ pro sociální a zdravotní pojištění. Následující zvýrazněná hodnota říká, že od tohoto okamžiku překročí poplatníci limit pro solidární daň a jejich daňové zatížení se zvyšuje o 7 %. Od poslední zvýrazněné hodnoty je překročen maximální vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění.

Tabulku s celkovou efektivní sazbou daně pro jednotlivé poplatníky jsem pro přehlednost také doplnila grafem níže (Obr. 11), který zachycuje šest modelových podnikatelů s násobky jejich základu daně.

Obr. 11 Celková efektivní sazba daně ze samostatné činnosti

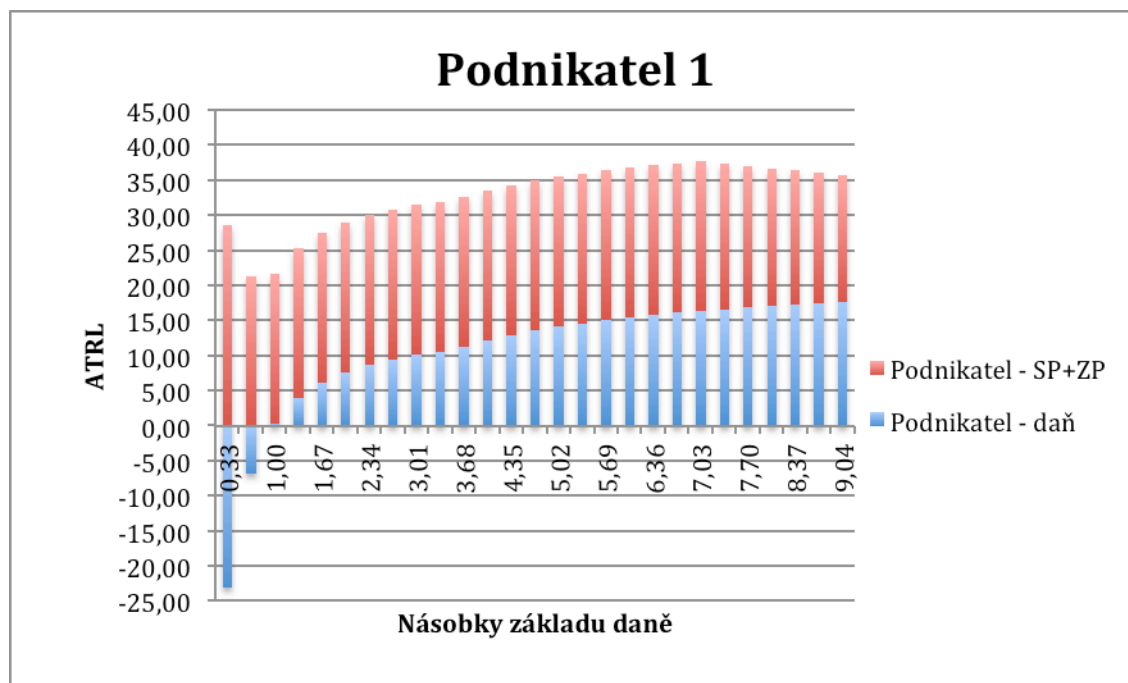

Zdroj: Vlastní práce

Celková efektivní sazba daně u prvního poplatníka, podnikatele se dvěma dětmi, je z nejnižšího ročního základu daně ve výši 5,53 %, což je o 8,44 procentních bodů nižší než u stejného poplatníka daně ze závislé činnosti. Z průměrného základu daně je celková efektivní sazba daně 21,68 %, což je opět nižší než u závislé činnosti. Nejvyšší efektivní sazbu daně 37,74 % dosahuje poplatník s 7,03 násobkem základu daně. U následujícího poplatníka dochází už k překročení maximálního vyměřovacího základu pro stanovení sociálního pojištění a proto se jeho celková efektivní sazba daně snižuje. Efektivní sazbu daně z veškerých odvodů u poplatníků jsem doplnila o efektivní sazbu daně, u které je v čitateli pouze daň (viz příloha

tab. 16) a nebo pouze sociální a zdravotní pojištění placené podnikatelem (viz příloha tab. 17). Pro přehlednost tyto hodnoty uvádím v grafech níže.

Obr. 12 První podnikatel – sleva na poplatníka a dvě děti

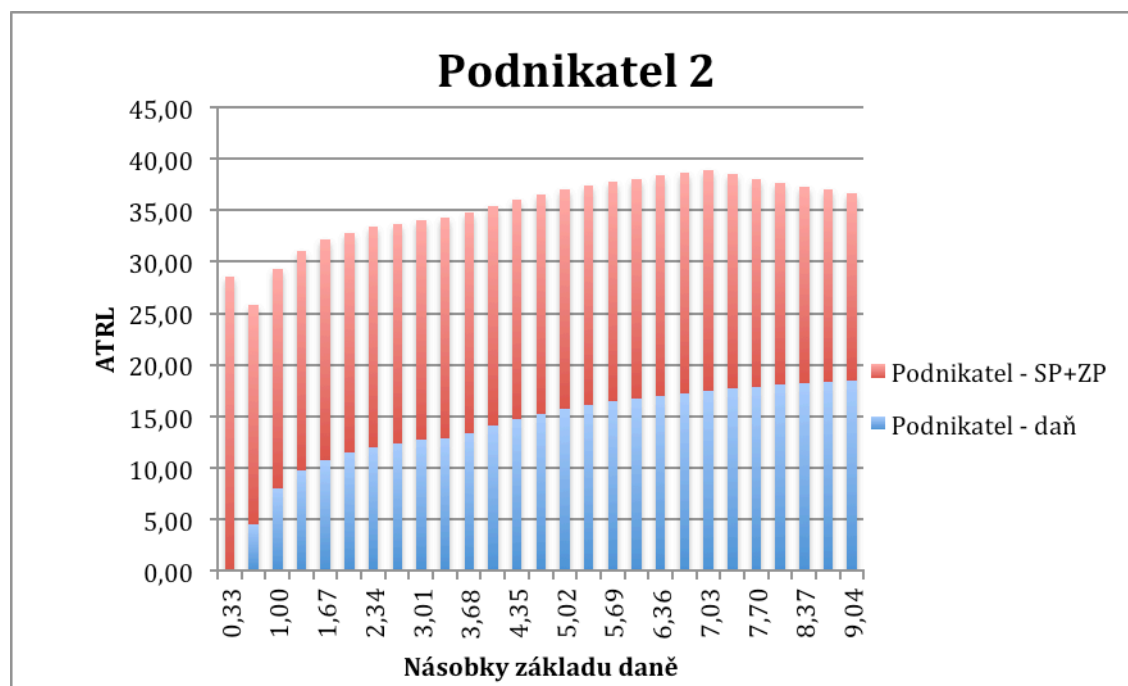
Zdroj: Vlastní práce

Jak je z grafu (Obr. 12) vidět efektivní sazba daně z příjmu fyzické osoby ze samostatné činnosti, je u podnikatele s nejnižším násobkem základu daně záporná (-23,07 %), což je způsobeno využitím daňového bonusu na dvě vyživované děti. Také z tohoto důvodu je celková efektivní sazba daně tohoto poplatníka velmi nízká na úrovni 5,53 %. Daňové zatížení u podnikatele s průměrným základem daně je 0,33 %, což je opět způsobeno využitím slevy na poplatníka a daňového bonusu na vyživované děti. Po celou sledovanou dobu dochází k pomalému nárůstu efektivní sazby daně, až na 3,68 násobek, kdy je nárůst o něco vyšší. To je způsobeno překročením limitu pro solidární daň a daňové zatížení se tím zvyšuje. Jak už jsem uváděla výše, nejvyšší celková efektivní sazba daně nastává u 7,03 násobku základu daně, kdy je daňové zatížení ve výši 16,39 %. K překročení zákonem stanovené daňové sazby 15 % dochází u 6,69 násobku základu daně. U všech poplatníků ze závislé činnosti je efektivní výše sazby daně ze sociálního a zdravotního pojištění placeného podnikatelem do 7,03 násobku základu daně ve stejné výši a to 21,35 %, což je o 12,23 procentních bonů nižší než u samostatné činnosti. Výjimkou, jak už jsem zmiňovala výše, jsou poplatníci s nejnižším násobkem základu daně, jejichž efektivní sazba daně z pojistného je 28,60 %, což je způsobeno stanoveným minimálním vyměřovacím základem. Maximální vyměřovací základ pro sociální pojištění je překročen u 7,37 násobku základu daně a od této hodnoty dochází k regresi.

Jak už jsem zmiňovala v části věnované závislé činnosti, pojistné na sociální a zdravotní pojištění v České republice, způsobuje to, že je daňové zatížení vyšší než zákonem stanovaná sazba daně.

Celková efektivní sazba daně u druhého podnikatele, bezdětné osoby (obr. 13), je po celou sledovanou dobu vyšší než u prvního podnikatele, což je způsobeno tím, že nemůžu využít slevy na vyživované děti. Poplatník s nejnižším základem daně má celkové zatížení ve výši 28,60 %, což stejně jako u závislé činnosti odpovídá vyšší efektivní sazbě daně ze sociálního a zdravotního pojištění, protože jeho daňové zatížení je nulové. Podnikatel s průměrným základem daně je zatížen celkovou efektivní sazbou daně ve výši 29,29 %. Jeho daňové zatížení je opět pod zákonem stanovenou sazbou a to ve výši 7,94 %, zbytek do celkové efektivní sazby daně tvoří sociální a zdravotní pojištění. Nad zákonem stanovenou sazbou daně se dostane poplatník s 4,69 násobkem základu daně. Nejvyšší celkovou efektivní sazbou daně (38,83 %) je zatížen poplatník s 7,03 násobkem základu daně.

Obr. 13 Druhý podnikatel – sleva na poplatníka

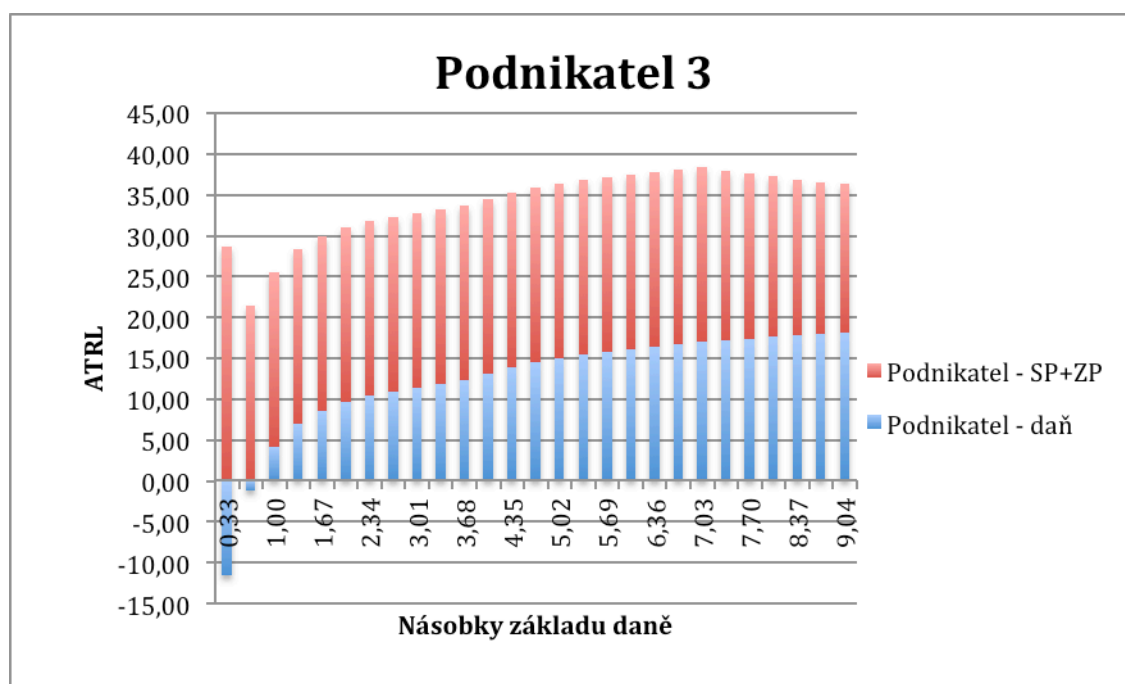

Zdroj: Vlastní práce

Třetím modelovým poplatníkem je osoba žijící ve společné domácnosti s jedním vyživovaným dítětem (Obr. 14) a proto využívá slevu na poplatníka a toto dítě. Jeho celková efektivní sazba daně se po celou sledovanou dobu nachází mezi efektivní sazbou daně prvního a druhého podnikatele a to z toho důvodu, že může využít slevu jak na poplatníka tak na jedno vyživované dítě. Poplatník s nejnižším základem daně má zápornou daňovou povinnost ve výši -11,54 % z důvodu využití daňového bonusu. Efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění je opět

stejná jako u druhého poplatníka. Celková efektivní sazba je proto na úrovni 17,07 %. Podnikatel s průměrným základem daně dosáhne efektivní sazby daně ve výši 25,48 % z čehož 4,13 procentních bodů tvoří daňové zatížení. Nejvyšší celkové efektivní sazby daně (38,28 %) opět dosáhne podnikatel s 7,03 násobkem základu daně, a to z toho důvodu, že následující poplatník překročí maximální vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění (relativní výše sociálního pojištění se snižuje). Zákonem stanovená sazba daně je u třetího modelového poplatníka překročena u 5,36 násobku základu daně.

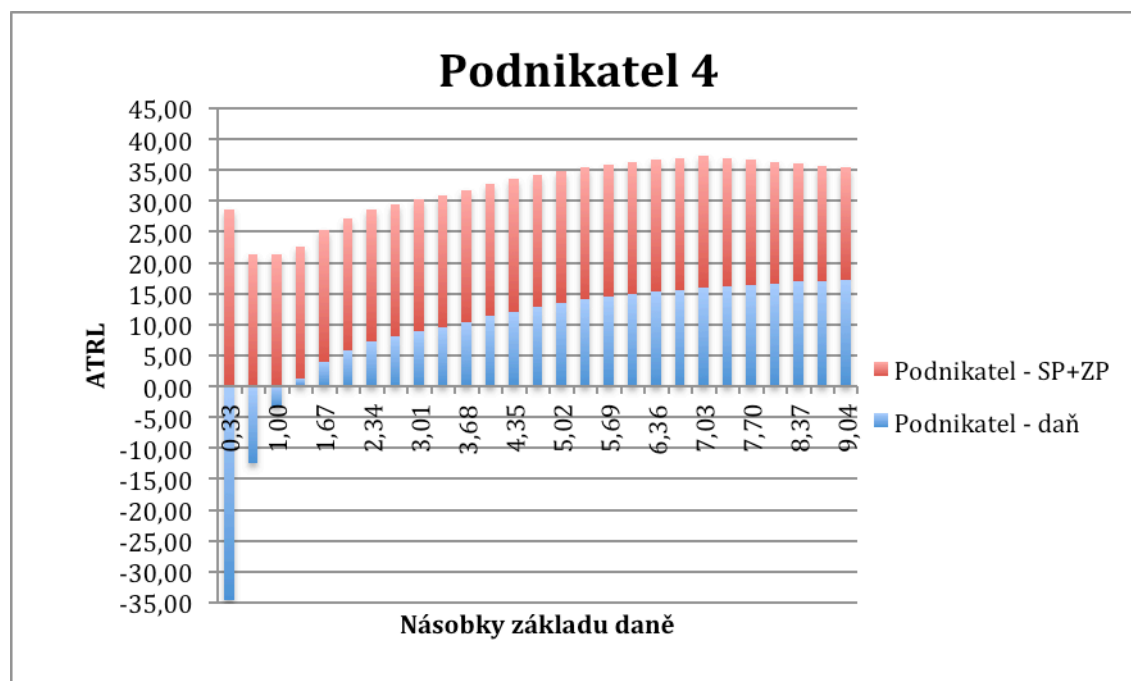
Obr. 14 Třetí podnikatel – sleva na poplatníka a dítě

Zdroj: Vlastní práce

Následující, v pořadí čtvrtý podnikatel může využít slevu na sebe a tři vyživované děti (Obr. 15). Z tohoto důvodu je jeho celková efektivní sazba daně zatím nejnižší. Daňové zatížení poplatníka s nejnižším základem daně je záporné (-34,61 %), což znamená, že tento poplatník získá daňový bonus na vyživované děti. Jeho efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění je opět stejná na úrovni 28,60 % a proto jeho celková efektivní sazba daně činí -6,00 %. Je to jediná celková efektivní sazba daně, která je záporná. Poplatník s průměrným základem daně bude také zatížen záporným daňovým zatížením (-3,48 %), ale jeho celková efektivní sazba daně už bude kladná (17,87 %). Stejně jako u výše uvedených daňových poplatníků, nejvyšší celkové efektivní sazby daně dosáhne poplatník se základem daně na úrovni 7,03 násobku. U poplatníka se třemi dětmi je zákonem stanovená sazba daně překročena zatím nejpozději a to u 6,36 násobku základu daně.

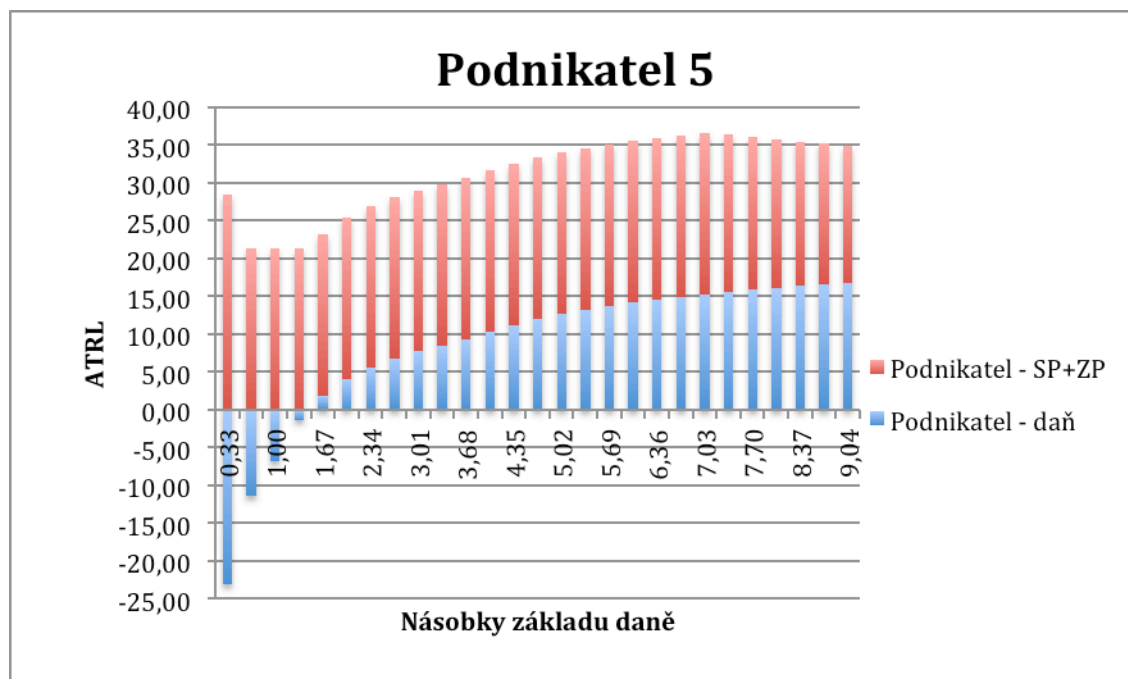
Obr. 15 Čtvrtý podnikatel – sleva na poplatníka a tři děti

Zdroj: Vlastní práce

Pátý poplatník daně z příjmu fyzických osob ze samostatné činnosti je osoba žijící ve společné domácnosti s manželkou vydávající méně než 68 tis. Kč ročně a se dvěma vyživovanými dětmi (Obr. 16). Tento podnikatel má nárok na uplatnění slevy na poplatníka, manželku i dvě děti. Od 1,00 násobku základu daně je efektivní sazba daně u všech násobků základu daně nejvyšší, a to z toho důvodu, že může využít nejvíce slev. Daňové zatížení u poplatníka s nejnižším základem daně je stejné jako daňové zatížení prvního poplatníka, který nemůže využít slevu na manželku, protože před využitím daňového bonusu na vyživované děti dochází k úpravě daňové povinnosti na nulu (v této fázi nemůže být záporná). Efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění je opět stejná jako u čtyř předchozích poplatníků. Celková efektivní sazba daně u poplatníka s nejnižším základem daně je proto 5,53 %. Podnikatel s průměrnou výší základu daně má zápornou daňovou povinnost na úrovni -6,73 %, což je způsobeno využitím daňových bonusů na vyživované děti. Po přidání sociálního a zdravotního pojištění je hodnota celkové efektivní sazby daně 14,62 %. Poplatník s 7,03 násobkem základu daně má opět nejvyšší celkovou efektivní sazbu daně, což je způsobeno tím, že od dalšího násobku základu daně dochází k překročení maximálního vyměřovacího základu pro výpočet sociálního pojištění. Zákonem stanovaná sazba daně ve výši 15 % je překročena u podnikatele jehož základ daně je na úrovni 6,36 násobku základu daně, což je při srovnání s ostatními modelovými poplatníky nejvyšší násobek, u kterého dochází k tomuto překročení, což je způsobeno tím, že může využít nejvíce slev.

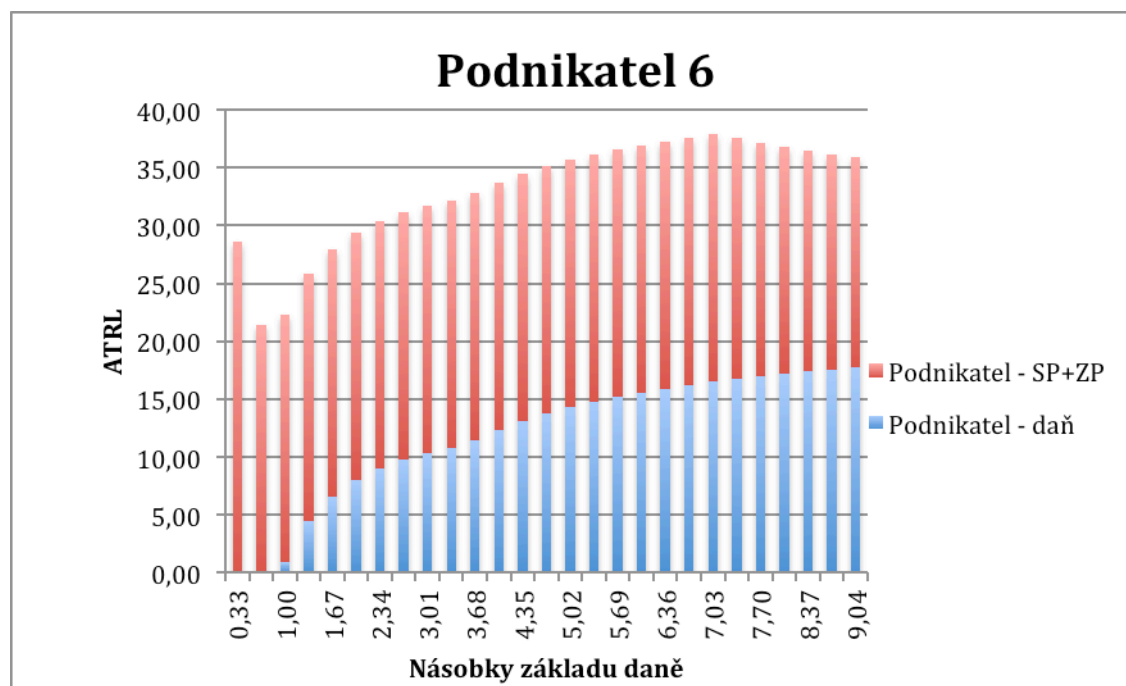
Obr. 16 Pátý podnikatel – sleva na poplatníka, manželku a dvě děti

Zdroj: Vlastní práce

Posledním, v pořadí šestým modelovým poplatníkem je bezdětný podnikatel žijící s manželkou, jejíž příjem je nižší než 68 tis. Kč ročně (Obr. 17) a proto může využít slevu na poplatníka a manželku. V případě, že srovnám druhého podnikatele, který nemá ženu ani děti s posledním modelovým poplatníkem, je vidět, že až na první celkovou efektivní sazbu daně jsou všechny hodnoty posledního podnikatele nižší a to z důvodu využití slevy na manželku. První hodnota celkové efektivní sazby daně je u obou osob stejná, což je způsobeno tím, že jejich daňové zatížení je nulové, protože dochází k úpravě daňové povinnosti na nulu (v této fázi nemůže být záporná). Podnikatel s průměrným základem daně má daňovou povinnost 0,89 % a po přidání sociálního a zdravotního je jeho celková efektivní sazba daně 22,24 %. Nejvyšší efektivní sazby daně na úrovni 37,82 % dosahuje opět poplatník s 7,03 násobkem základu daně. Nominální sazba daně je stejně jako u prvního poplatníka, který uplatňuje slevu na dvě vyživované děti, na úrovni 5,59 násobku základu daně.

Obr. 17 Šestý podnikatel – sleva na poplatníka a manželku

Zdroj: Vlastní práce

V případě, že by poplatník stále mohl využít slevy na děti a manželku, což znamená, že by nebylo od roku 2014 zavedeno omezení. Z výše uvedených hodnot a grafů by bylo zřejmé, že efektivní sazba daně stejně jako u závislé činnosti závisí na počtu slev, které poplatník může využít. Čím více slev a daňových zvýhodnění zaměstnanec uplatní, tím je jeho celková efektivní sazba daně nižší. U poplatníků s velmi nízkým základem daně nemůže být jejich daňová povinnost po uplatnění slevy na poplatníka (popřípadě manželku) záporná. Daňového zvýhodnění a záporné efektivní sazby daně je možné dosáhnout jen při využití slevy na děti.

Celková efektivní sazba daně je také ovlivněna překročením maximálního vyměřovacího základu pro výpočet sociálního pojištění, od této hranice přestává mít konstantní relativní výši, ale jeho výše se stále snižuje, což způsobuje pokles celkové efektivní sazby daně.

Na rozdíl od závislé činnosti jsem u samostatné činnosti využila i minimální vyměřovací základ pro výpočet sociálního a zdravotního pojištění, z tohoto důvodu je efektivní sazba daně u sociálního a zdravotního pojištění u nejnižšího násobku základu daně vyšší než u ostatních násobků. Tento minimální vyměřovací základ tedy zvyšuje celkovou efektivní sazbu daně u prvního násobku základu daně.

7.2.2 Platí omezení pro uplatnění slev

Od sledovaného roku 2014, využije-li poplatník daně z příjmu fyzických osob ze samostatné činnosti výdaje paušální částkou, existuje zde omezení. Jak už jsem

uvedla výše podle §35ca Zákona o dani z příjmu, v případě, že součet dílčích základů daně poplatníka, u kterých byly výdaje tímto způsobem uplatněny, je vyšší než 50 % celkového základu daně, poplatník nemůže využít slevu na manželku ani na vyživované děti. Ve své práci jsem si jako modelového poplatníka stanovila podnikatele, který má příjmy pouze ze samostatné činnosti, což znamená, že jeho dílčí základ daně, u kterého využívá výdaje stanovené paušální částkou v součtu dílčích základů daně tvoří 100%. Z tohoto důvodu nemůže poplatník využít slevu na manželku ani na děti.

I u samostatné činnosti od roku 2014 jsem zvolila stejné modelové poplatníky jako u ostatních činností a to:

- fyzickou osobu žijící bez partnera nebo také osobu, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně, v této společné domácnosti s nimi žijí dvě nezaopatřené děti a proto může využít jen slevu na poplatníka
- fyzickou osobu žijící samu, bez partnera a dětí nebo také osobu, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně a proto může využít jen slevu na poplatníka
- fyzickou osobu žijící bez partnera nebo také osobu, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně, v této domácnosti s ní žije jedno nezaopatřené dítě a proto může využít slevu jen na poplatníka
- fyzickou osobu žijící bez partnera nebo také osobu, žijící ve společné domácnosti se svojí manželkou vydělávající více než 68 tis. Kč ročně, v této domácnosti s nimi žijí tři nezaopatřené děti a proto může využít slevu jen na poplatníka
- fyzickou osobu žijící se svojí ženou ve společné domácnosti a tato žena za rok vydělá méně než 68 tis. Kč, v této domácnosti s nimi žijí dvě nezaopatřené děti a proto může využít slevu jen na poplatníka
- fyzickou osobu žijící se svojí ženou ve společné domácnosti a tato žena za rok vydělá méně než 68 tis. Kč, což znamená, že je možné využít jen slevu na poplatníka

Pro mnou sledovaný rok 2014, jak už jsem uváděla v kapitolách výše, zatím neexistuje maximální omezení pro využití paušálních výdajů. Od roku 2015 je možné paušální výdaje ve výši 60 % využít jen do výše 1 200 000 Kč. Z tohoto důvodu ve své práci nemusím sledovat maximální hodnotu paušálních výdajů a je možné uplatnit veškeré výdaje.

Ve výpočtu efektivní sazby daně jako u závislé činnosti nevyužívám odčitatelné položky ani nezdanitelné části základu daně a to z toho důvodu, že se většinou jedná o nestandardní úlevy. Což znamená, že nedochází ke snížení základu daně u všech poplatníků o stejnou částku, ale záleží na poplatníkovi, kolik si bude například spořit na penzijní připojištění a další. Došlo by tedy k tomu, že bych o výši nestandardních úlev musela spekulovat.

Tabulka níže (Tab. 10) zachycuje celkovou vypočtenou efektivní sazbu daně ze závislé činnosti za rok 2014 pro všechny výše specifikované poplatníky. Tuto sazbu jsem získala pomocí vzorce č. 1.

Z hodnot je opět zřejmé, že zdanění příjmů daní z příjmu fyzické osoby ze samostatné činnosti je z počátku progresivní a následně se mění na regresivní. Progresivitu v tomto případě způsobuje pouze sleva na poplatníka, protože tito podnikatelé od roku 2014 nemohou využít slevu na manželku ani vyživované dítě. Mírnou progresivitu také způsobuje překročení limitu pro zdanění solidární daní, které nastává u 3,68 násobku základu daně. Tato další daň ve výši 7 % zvyšuje celkovou efektivní sazbu daně. Celková efektivní sazba daně se také mění s růstem násobku základu daně, kdy dochází k poklesu relativní výše daňové úlevy. Progresivita daně způsobená slevou na poplatníka bude postupně klesat s růstem výše základu daně a nakonec se změní v regresivní daň. Překročení maximálního vyměřovacího základu daně pro výpočet sociálního pojištění, které nastává u 7,37 násobku základu daně, způsobí regresivitu daně. Od této hodnoty se snižuje relativní výše placeného pojištění a to vede k poklesu celkové efektivní sazby daně. Opět zde využívám minimální vyměřovací základ pro výpočet sociálního a zdravotního pojištění podnikatele. A to z toho důvodu, že se poplatník s nejnižším násobkem základu daně se svým rozdílem příjmů a výdajů dostává pod stanovený limit. Jeho pojistné je tedy počítáno z 12 násobku 6 486 Kč.

Tab. 10 Efektivní sazba daně v %

Násobky základu daně	Podnik. 1 (popl. + 2 děti)	Podnik. 2 (popl.)	Podnik. 3 (popl. + dítě)	Podnik. 4 (popl. + 3 děti)	Podnik. 5 (popl.+manž. + 2 děti)	Podnik. 6 (popl. + manž.)
0,33	28,60	28,60	28,60	28,60	28,60	28,60
0,67	25,81	25,81	25,81	25,81	25,81	25,81
1,00	29,29	29,29	29,29	29,29	29,29	29,29
1,34	31,07	31,07	31,07	31,07	31,07	31,07
1,67	32,13	32,13	32,13	32,13	32,13	32,13
2,01	32,83	32,83	32,83	32,83	32,83	32,83
2,34	33,34	33,34	33,34	33,34	33,34	33,34
2,68	33,71	33,71	33,71	33,71	33,71	33,71
3,01	34,01	34,01	34,01	34,01	34,01	34,01
3,35	34,24	34,24	34,24	34,24	34,24	34,24
3,68	34,71	34,71	34,71	34,71	34,71	34,71
4,02	35,43	35,43	35,43	35,43	35,43	35,43
4,35	36,04	36,04	36,04	36,04	36,04	36,04
4,69	36,56	36,56	36,56	36,56	36,56	36,56
5,02	37,01	37,01	37,01	37,01	37,01	37,01
5,36	37,41	37,41	37,41	37,41	37,41	37,41
5,69	37,76	37,76	37,76	37,76	37,76	37,76
6,03	38,07	38,07	38,07	38,07	38,07	38,07
6,36	38,35	38,35	38,35	38,35	38,35	38,35
6,70	38,60	38,60	38,60	38,60	38,60	38,60
7,03	38,83	38,83	38,83	38,83	38,83	38,83
7,37	38,45	38,45	38,45	38,45	38,45	38,45
7,70	38,03	38,03	38,03	38,03	38,03	38,03
8,04	37,64	37,64	37,64	37,64	37,64	37,64
8,37	37,29	37,29	37,29	37,29	37,29	37,29
8,71	36,96	36,96	36,96	36,96	36,96	36,96
9,04	36,65	36,65	36,65	36,65	36,65	36,65

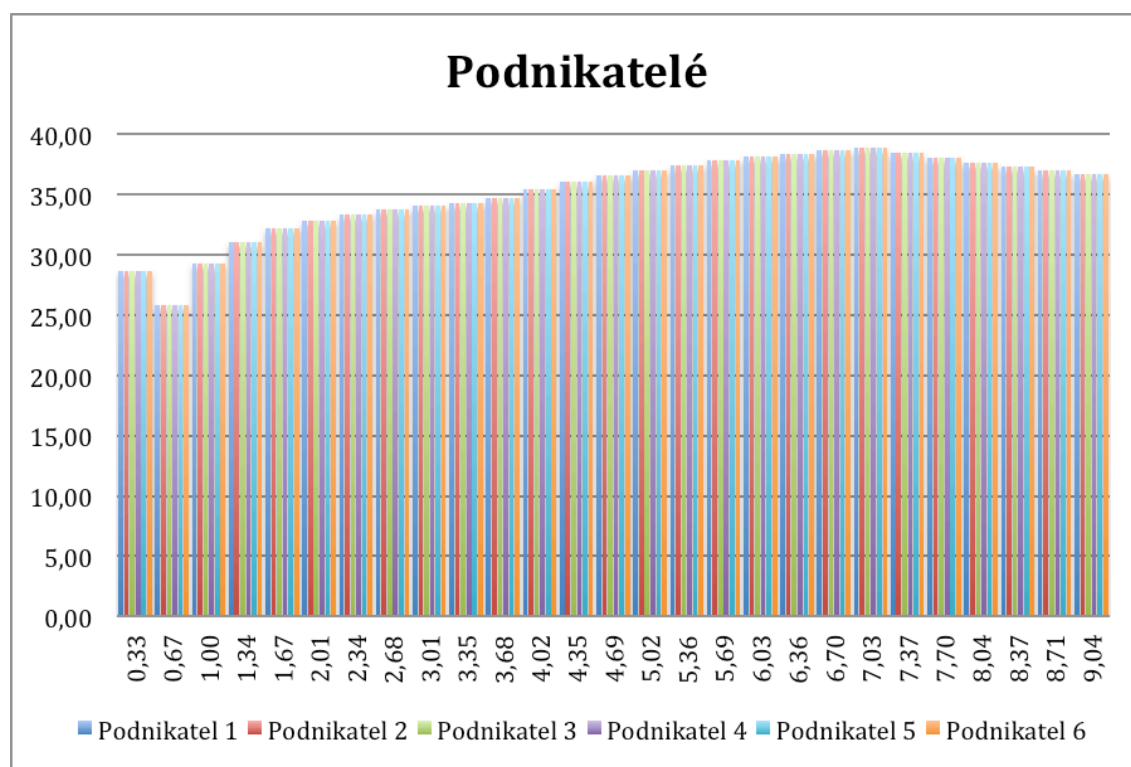
Zdroj: Vlastní práce

Tabulka výše zachycuje celkovou efektivní sazbu daně pro jednotlivé poplatníky i se zlomovými okamžiky, které jsou zvýrazněné. První zvýrazněná hodnota je stejně jako u samostatné činnosti, kde mohou využívat slevy, dána tím, že je využíván minimální vyměřovací základ pro sociální a zdravotní pojištění. Následující zvýrazněná hodnota říká, že od tohoto okamžiku překročí poplatníci limit pro solidarní daň a jejich daňové zatížení se zvyšuje o 7 %. Od poslední hodnoty je překročen maximální vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění.

Tabulku s celkovou efektivní sazbou daně pro jednotlivé poplatníky jsem pro přehlednost také doplnila grafem níže, který zachycuje šest modelových podnikatelů s násobky jejich základu daně.

Celková efektivní sazba daně u všech modelových poplatníků je stejná, a to z toho důvodu, že kvůli zákonem stanovenému omezení pro uplatnění slev a daňových bonusů mohou poplatníci využít jen jeden druh slevy.

Obr. 18 Celková efektivní sazba daně ze samostatné činnosti

Zdroj: Vlastní práce

Graf (Obr. 18) zobrazuje, že celková efektivní sazba daně podnikatele žijícího samotného bez dětí, podnikatele žijícího samotného s jedním až třemi dětmi a podnikatele žijícího s manželkou vydávající méně než 68 tis. Kč ročně žijícího bez dětí a nebo ve společné domácnosti se dvěma dětmi, je ve stejné výši.

Celková efektivní sazba daně u podnikatele s nejnižším násobkem základu daně ve výši 28,60 % odpovídá hodnotě efektivní sazby daně ze sociálního a zdravotního pojištění placeného podnikatelem. Což je způsobeno nulovým daňovým zatížením. Po odečtení slevy na poplatníka by totiž daňové zatížení vycházelo jako záporné, což v této fázi výpočtu není možné. Záporných hodnot je možné dosáhnout pouze u uplatnění daňového bonusu na vyživované dítě, který od roku 2014 tito poplatníci nemohou využít.

Jak už jsem uváděla u výpočtů efektivní sazby daně ze samostatné činnosti kde bylo možné využít slevy, efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního po-

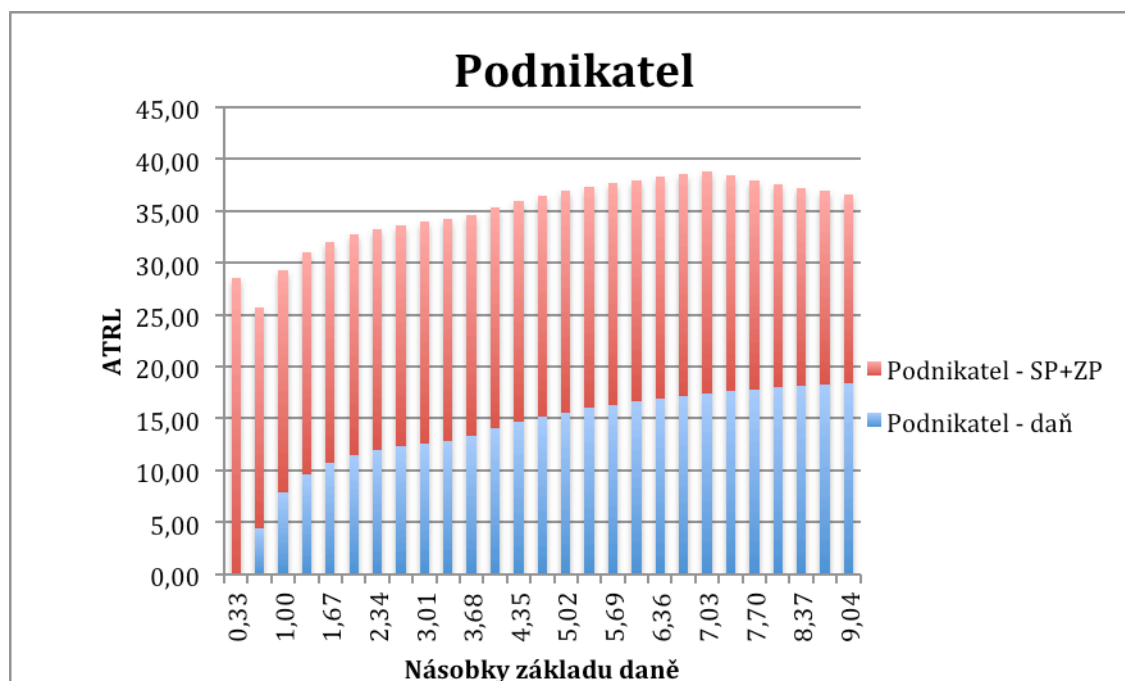
jištění u nejnižšího násobku základu daně je vyšší než u dalších násobků. Je to způsobeno nutností využít minimální vyměřovací základ pro výpočet pojistného. Podnikatelé s velmi nízkým základem daně odvádějí stejné sociální a zdravotní pojištění z minimálního vyměřovacího základu.

Podnikatel s průměrným základem daně je zatížen celkovou efektivní sazbou daně ve výši 29,29 %. Jeho daňové zatížení je 7,94 % a efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění činí 21,35 %.

Zákonem stanovená nominální sazba daně 15 % je překročena až u poplatníka jehož základ daně je 4,69 násobek.

Nejvyšší celkovou efektivní sazbu daně má podnikatel s 7,03 násobkem základu daně, a to z toho důvodu, že od následujícího násobku je překročena hranice pro maximální vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění a proto dochází k poklesu relativní výše tohoto pojistného a tím k postupnému snižování celkové efektivní sazby daně.

Obr. 19 První až šestý podnikatel – sleva na poplatníka

Zdroj: Vlastní práce

Z výše uvedených hodnot a grafů je zřejmé, že efektivní sazba daně závisí na jediné slevě, a to slevě na poplatníka, kterou je možné využít. U poplatníků s velmi nízkým základem daně nemůže být jejich daňová povinnost po uplatnění slevy na poplatníka záporná, viz nejnižší násobek základu daně. Daňového zvýhodnění a záporné efektivní sazby daně by bylo možné dosáhnout jen při využití slevy na děti, což kvůli omezení od roku 2014 nelze.

Celková efektivní sazba daně je také ovlivněna překročením maximálního vyměřovacího základu pro výpočet sociálního pojištění, od této hranice přestává mít konstantní relativní výši, ale jeho výše se stále snižuje, což způsobuje pokles celkové efektivní sazby daně.

Další vliv na celkovou efektivní sazbu daně má i minimální vyměřovací základ pro výpočet sociálního a zdravotního pojištění, který u nejnižšího násobku základu daně zvyšuje celkovou efektivní sazbu daně.

7.3 Srovnání efektivní sazby daně

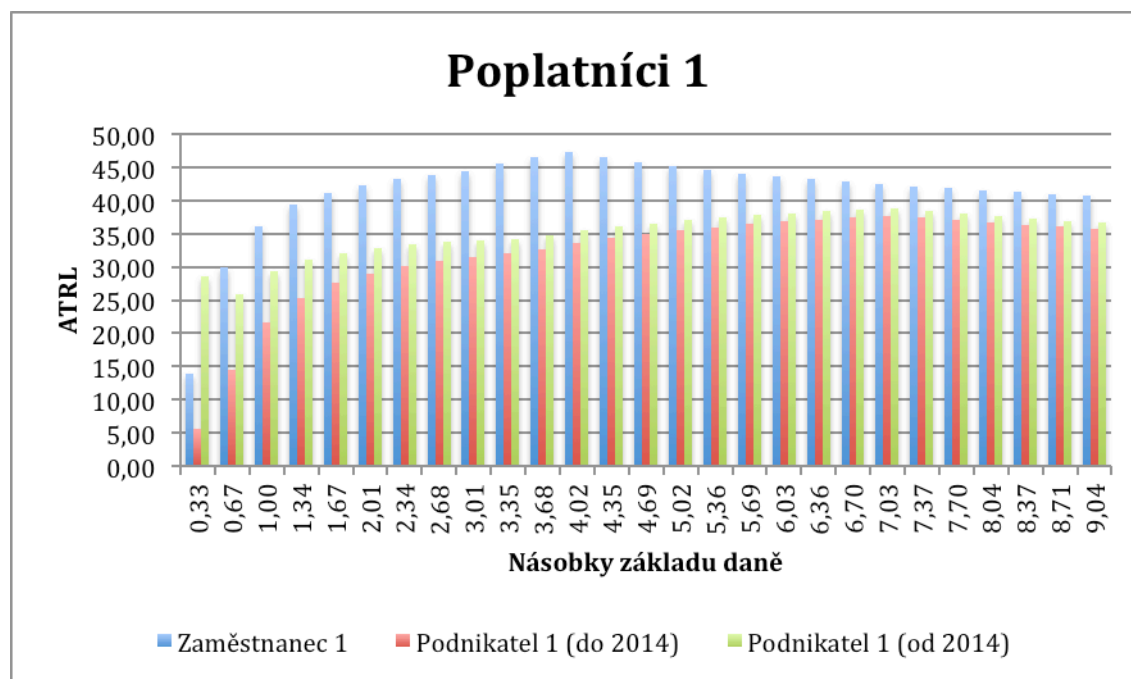
V závěru své diplomové práce srovnám efektivní sazbu daně ze závislé činnosti a ze samostatné činnosti u modelových poplatníků za rok 2014. U podnikatele využiji poplatníky, kteří veškeré slevy mohli využít a ty které od roku 2014 mohou uplatnit jen slevu na poplatníka z důvodu omezení při využití výdajů paušální částkou.

Celková efektivní sazba daně u prvního modelového poplatníka (Obr. 20), který žije ve společné domácnosti s manželkou vydávající více než 68 tis. Kč ročně a se dvěma vyživovanými dětmi, a který může uplatnit slevy, je po celou sledovanou dobu vyšší u zaměstnance. Ze začátku je tento rozdíl poměrně vysoký a stále roste do 3,36 násobku základu daně a od této hodnoty dochází k poklesu rozdílu. Což je způsobeno tím, že u tohoto násobku základu daně dochází k překročení limitu pro solidární daň u podnikatele a proto se jeho nominální zdanění zvyšuje o 7 %. K poklesu celkové efektivní sazby daně také přispívá překročení limitu pro maximální vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění u zaměstnance, které nastává u 4,35 násobku základu daně. Daňové zatížení je také vyšší u zaměstnance, kdy je nejvyšší rozdíl 3,46 procentních bodů u prvního základu daně. Postupně dochází k poklesu tohoto rozdílu až na 3,35 a 3,68 násobku základu daně, kdy je překročena hranice pro solidární daň, nejprve u zaměstnance a posléze u podnikatele a proto dochází k nárůstu rozdílu v efektivní sazbě daně. Celková efektivní sazba daně zaměstnance z původního základu daně je o 14,40 procentních bodů vyšší než u podnikatele a daňové zatížení ze stejného základu daně je jen o 2,16 procentních bodů vyšší opět u zaměstnance. Efektivní sazba daně u sociálního a zdravotního pojištění je po celou sledovanou dobu zase vyšší u zaměstnance, což je způsobeno vyšším vyměřovacím základem pro výpočet pojistného u zaměstnance a také tím, že podnikatel si nemusí platit nemocenské pojištění, které činí 2,3 %.

U podnikatele, který od roku 2014 slevy nemůže využít, je celková efektivní sazba daně až na první násobek základu daně vyšší u zaměstnance. U prvního násobku základu daně je celková efektivní sazba daně vyšší o 14,63 procentních bodů u podnikatele, což může být způsobeno tím, že tento podnikatel nemůže využít slevu na vyživované děti a jeho daňové zatížení je 0 %. Také u tohoto podnikatele dochází k tomu, že jeho sociální a zdravotní pojištění je počítáno z minimálního vyměřovacího základu a proto je vyšší než u ostatních násobků základu daně. Nejvyšší celková efektivní sazba daně u zaměstnance nastala u 4,02 násobku základu daně kdy je vyšší o 11,78 procentních bodů než u podnikatele. Do tohoto násobku

dochází k pomalému nárůstu rozdílů mezi celkovou efektivní sazbou daně ze závislé a samostatné činnosti a od 4,35 násobku základu daně se postupně tento rozdíl snižuje. Což může být způsobeno tím, že u tohoto násobku základu daně došlo k překročení maximálního vyměřovacího základu pro výpočet sociálního pojištění u zaměstnance. Daňové zatížení podnikatele je po celou sledovanou dobu o něco málo vyšší než u zaměstnance, což bude způsobeno nemožností využít slevy na děti. K překročení zákonem stanovené nominální mzdy dochází u podnikatele o jeden násobek základu daně dříve než u zaměstnance. Celková efektivní sazba daně zaměstnance z původního základu daně je o 6,76 procentních bodů vyšší než u podnikatele a daňové zatížení ze stejného základu daně je o 5,45 procentních bodů vyšší u podnikatele. U prvního modelového poplatníka dochází k tomu, že celková efektivní sazba daně (až na první násobek základu daně) i efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění je vyšší u zaměstnance, což může být způsobeno tím, že u sociálního pojištění u podnikatele neuvažují, že by si platil nemocenské pojištění, což je 2,3 % z vyměřovacího základu. A také hlavně tím, že vyměřovací základ pro výpočet sociálního a zdravotního pojištění u podnikatele je nižší než u zaměstnance. U podnikatele je totiž vyměřovací základ pro výpočet sociálního a zdravotního stanoven jako 50 % z rozdílu příjmu a výdajů, a následně při výpočtu efektivní sazby daně je toto vypočtené sociální a zdravotní děleno základem daně, což je rozdíl mezi příjmy a výdaji. U zaměstnance zjišťujeme sociální a zdravotní pojištění z hrubé mzdy a pro výpočet efektivní sazby daně v mém případě tyto hodnoty dělíme základem daně, což je hrubá mzda zvýšená o sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem (zvýšena cca o 34 %).

Obr. 20 Srovnání efektivní sazby daně u prvních modelových poplatníků

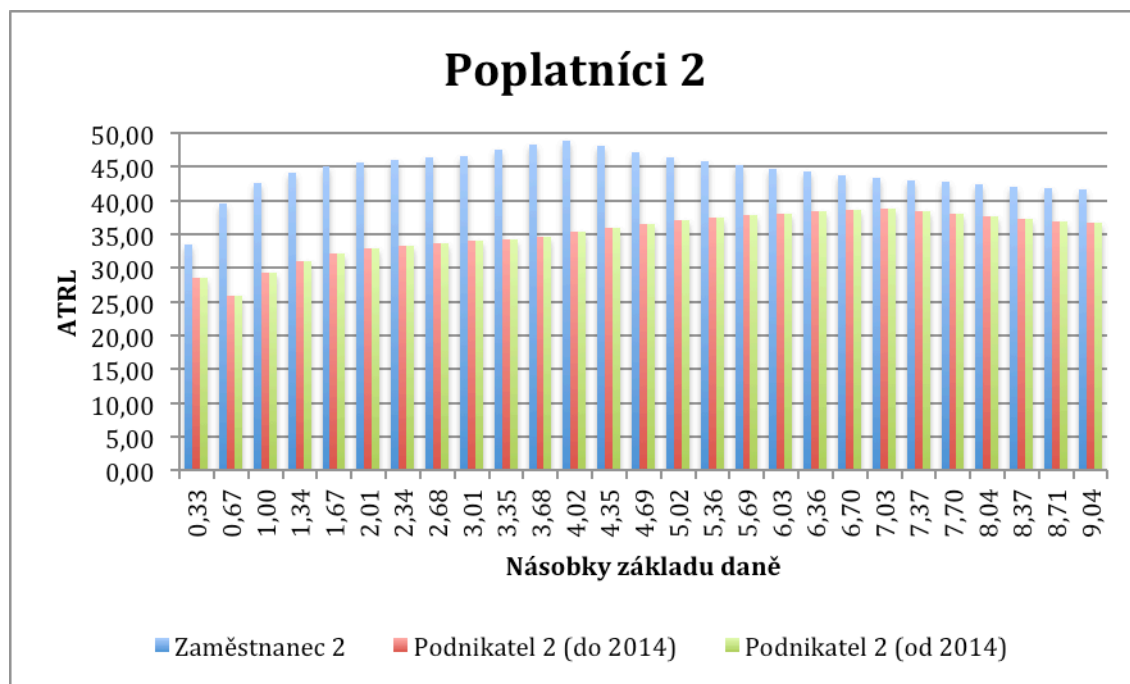

Zdroj: Vlastní práce

V případě, že srovnávám bezdětného modelového poplatníka, který žije sám nebo s partnerem vydělávajícím za rok více než 68 tis. Kč (Obr. 21) je celková efektivní sazba daně u zaměstnance po celou sledovanou dobu vyšší. Také efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění je opět u zaměstnance vyšší. Až na daňovou povinnost u nejnižšího násobku základu daně je daňová povinnost po celou dobu vyšší opět u zaměstnance. Stejně daňové povinnosti dosáhnou tito poplatníci pouze u prvního násobku základu daně a to z toho důvodu, že při využití slevy na poplatníka dojde k upravení daňové povinnosti na nulu. Celková efektivní sazba daně z původního základu daně zaměstnance je o 13,28 procentních bodů vyšší než u podnikatele. Ze stejného základu daně je daňová povinnost podnikatele nižší o 1,04 procentních bodů než u zaměstnance, zbytek tvoří rozdíl mezi efektivní sazbou daně ze sociálního a zdravotního pojištění. Zákonem stanovenou nominální sazbou daně překročí zaměstnanec opět dříve než podnikatel a to u 4,02 násobku a podnikatel u 4,69 násobku základu daně.

V případě, že mohou oba modeloví poplatníci využít stejnou slevu, vycházejí všechny efektivní sazby daně vyšší u zaměstnance. Tyto efektivní sazby daně u podnikatele jsou stejné jak pro poplatníka, který slevy může využít, tak pro poplatníka, který od roku 2014 nemůže uplatnit slevu na manželku a vyživované děti z důvodu využití paušálních výdajů. A to z toho důvodu, že se jedná o bezdětného poplatníka s partnerem vydělávajícím více jak 68 tis. Kč ročně a proto může využít jen slevu na poplatníka, která není nijak limitována.

Obr. 21 Srovnání efektivní sazby daně u druhých modelových poplatníků

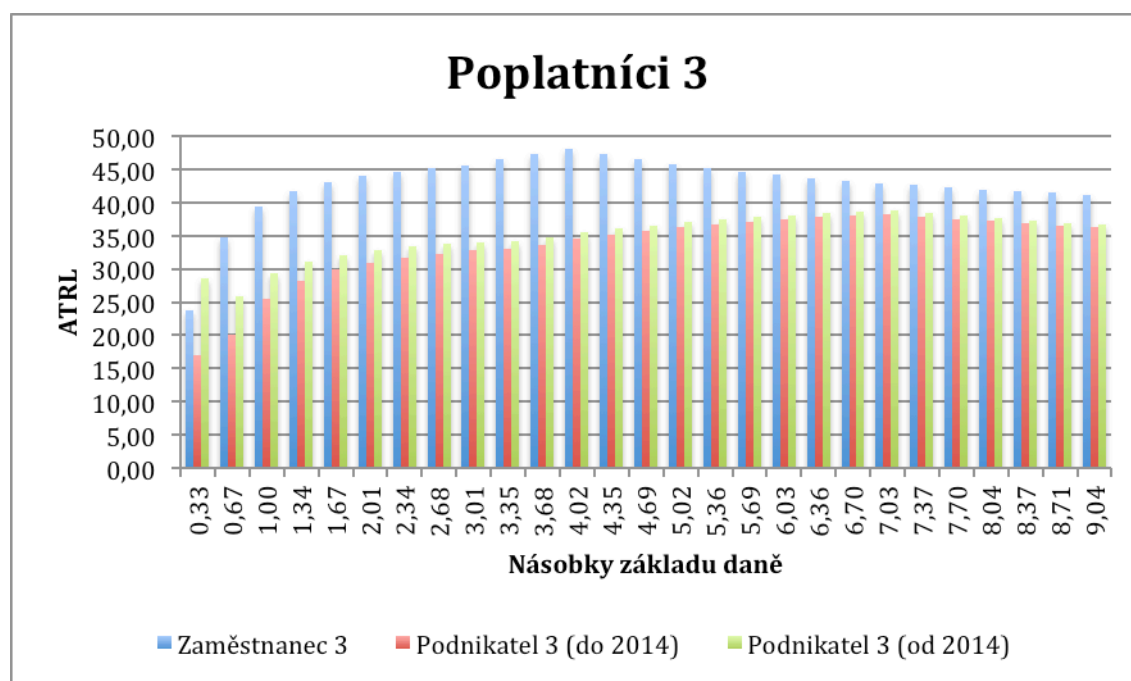
Zdroj: Vlastní práce

Třetí modelový poplatník žije ve společné domácnosti s partnerem vydávajícím více než 68 tis. Kč ročně nebo bez partnera (Obr. 22). Tento poplatník se stará o jedno vyživované dítě. V případě, že může využít slevu na toto dítě, je celková efektivní sazba daně vyšší u zaměstnance po celou sledovanou dobu. Ze začátku je rozdíl mezi celkovými efektivními sazbami poměrně vysoký až okolo 13 procentních bodů, postupně dochází k poklesu tohoto rozdílu až na 3,35 a 3,68 násobek základu daně kdy je překročen limit pro solidární daň nejprve u zaměstnance a posléze u podnikatele a proto dochází k mírnému nárůstu tohoto rozdílu. I když oba modelové poplatníci mohou využít slevu i na vyživované dítě, je daňové zatížení zaměstnance opět o něco málo vyšší než u podnikatele. Rozdíl v celkové efektivní sazbě daně u poplatníků se základním násobkem základu daně je 13,84 procentních bodů a u daňové povinnosti je to 1,61 procentních bodů.

U podnikatele, který nemůže slevu na dítě využít, je celková efektivní sazba daně opět až na nejnižší násobek základu daně po celou sledovanou dobu vyšší u zaměstnance. U prvního násobku základu daně je celková efektivní sazba daně vyšší u podnikatele, což je způsobeno tím, že si nemůže uplatnit slevu na dítě a jeho celková efektivní sazba daně je rovna efektivní sazbě daně ze sociálního a zdravotního pojištění. U základního základu daně je celková efektivní sazba daně zaměstnance vyšší o 10,03 procentních bodů a nejvyššího rozdílu mezi efektivními sazbami daně (12,62 procentních bodů) dosáhneme u 3,68 násobku základu daně, kdy je překročen limit pro solidární daň u podnikatele. Daňové zatížení je z počátku (od 0,33 do 3,01 násobku základu daně) vyšší u podnikatele, což může

být způsobeno tím, že nemůže využít slevu na vyživované dítě. Od 3,35 do 5,36 násobku základu daně je vyšší daňové zatížení u zaměstnance, k této změně dochází z důvodu překročení limitu pro solidární daň u zaměstnance a proto se zvyšuje jeho daňové zatížení. Daňové zatížení je pro oba poplatníky shodné u 5,36 násobku základu daně kdy tato hodnota činí 16,06 %. U následujících násobků základu daně je daňové zatížení opět vyšší u podnikatele. Zákonem stanovenou nominální sazbu daně překročí oba modeloví poplatníci při stejném násobku základu daně (4,69 násobek základu daně). Efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění je opět ve stejné výši a po celou sledovanou dobu je vyšší u zaměstnance, což bude nejspíš opět způsobeno rozdílným vyměřovacím základem pro výpočet.

Obr. 22 Srovnání efektivní sazby daně u třetích modelových poplatníků

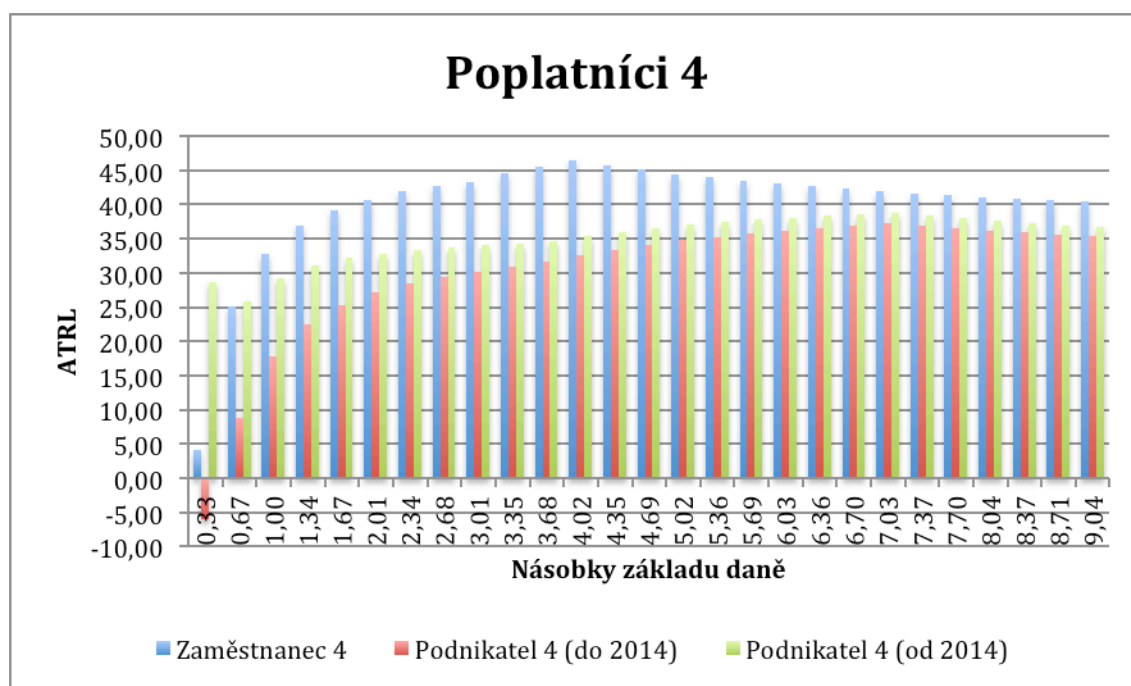

Zdroj: Vlastní práce

Další modelový poplatník žije sám anebo s partnerem vydělávajícím více než 68 tis. Kč ročně. Ve společné domácnosti s ním žijí tři vyživované děti (Obr. 23). Pokud podnikatel může uplatnit slevy na vyživované děti je jeho celková efektivní sazba daně po celou sledovanou dobu nižší než u zaměstnance. To může být způsobeno také tím, že je efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění u zaměstnance vyšší, což je způsobeno rozdílným základem pro výpočet pojistného. Celková efektivní sazba daně u původního základu daně je u zaměstnance vyšší o 14,69 procentních bodů a u daňového zatížení je tento rozdíl pouze 2,73 procentních bodů, zbytek tvoří efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění. Daňové zatížení je opět po celou sledovanou dobu o něco málo vyšší u zaměstnan-

ce. Celková efektivní sazba daně zaměstnaného modelového poplatníka je až na první dva násobky základu daně vyšší než u podnikatele, který nemůže využívat slevy na děti. Což bude opět způsobeno tím, že zaměstnanec může využít více slev než podnikatel. Největší rozdíl v celkové efektivní sazbě daně (10,98 procentních bodů) nastal u 4,02 násobku základu daně kdy je překročena hranice pro maximální vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění u zaměstnance. Daňové zatížení je po celou sledovanou dobu vyšší u podnikatele, což je způsobeno tím, že nemůže využít slevu na tři vyživované děti na rozdíl od zaměstnance. Postupně se tento rozdíl snižuje. Zákonem stanovená nominální sazba daně je opět překročena dříve u podnikatele a to u 4,69 násobku základu daně. Zaměstnanec tuto nominální sazbu překročí až u 5,69 násobku základu daně.

Obr. 23 Srovnání efektivní sazby daně u čtvrtých modelových poplatníků

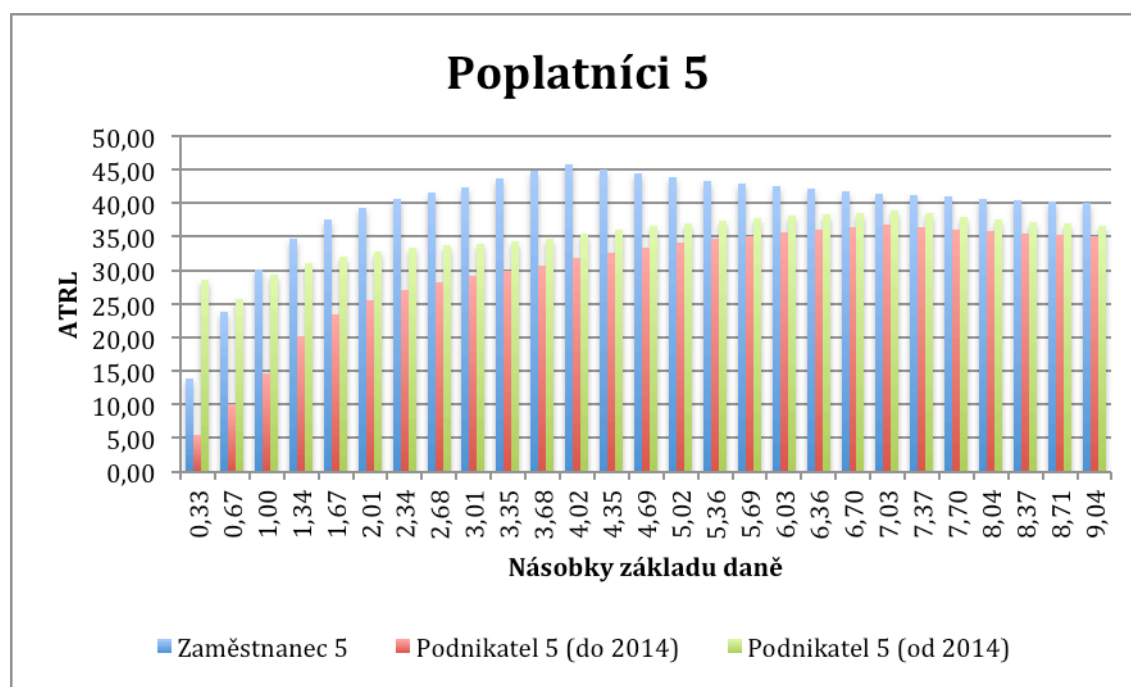
Zdroj: Vlastní práce

Pátý modelový poplatník žije ve společné domácnosti se dvěma vyživovanými dětmi a partnerem, který vydělá méně než 68 tis. Kč ročně. Nejprve porovnávám zaměstnance s podnikatelem, který může využít slevy na poplatníka, manželku i vyživované děti (Obr. 24). Celková efektivní sazba daně u zaměstnance je po celou sledovanou dobu vyšší než tu tohoto podnikatele. To může být způsobeno opět tím, že efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění je u zaměstnance vyšší, z důvodu rozdílného základu pro výpočet pojistného. Postupně dochází k poklesu rozdílu mezi celkovými efektivními sazbami daně až na 3,35 a 3,68 násobek základu daně, kdy dojde k malému zvýšení tohoto rozdílu, z důvodu překročení limitu pro solidární daň, nejprve u zaměstnance. Celková efektivní sazba daně

u základního základu daně je u zaměstnance vyšší o 15,44 procentních bodů, a daňové zvýhodnění je opět u zaměstnance vyšší o 3,21 procentních bodů.

V případě, že srovnávám zaměstnance s podnikatelem, který nemůže využít slevy, je až na první dva základy daně celková efektivní sazba daně vyšší opět u zaměstnance. Podnikatel dosáhne vyšší celkové efektivní sazby daně jen u prvních dvou nejnižších násobků základu daně a to z toho důvodu, že nemůže využít slevu na děti ani na manželku. Nejvyššího rozdílu u celkové efektivní sazby daně ve výši 10,29 procentních bodů dosáhne při 4,02 násobku základu daně kdy od následujícího násobku dojde k překročení hranice pro maximální vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění u zaměstnance a od této hodnoty se relativní výše tohoto pojištění bude stále snižovat. Daňové zatížení je opět vyšší u podnikatele z důvodu nemožnosti využít slevy na děti a manželku. A také proto zákonem stanovenou nominální sazbu daně překročí dříve než zaměstnanec (podnikatel 4,69 násobku základu daně a zaměstnanec 6,36 násobku základu daně). Efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění je po celou sledovanou dobu vyšší u zaměstnance, což opět může být způsobeno tím, že podnikatel nemusí odvádět nemocenské pojištění ve výši 2,3 % a také kvůli rozdílnému základu, ze kterého se pojistné počítá.

Obr. 24 Srovnání efektivní sazby daně u pátých modelových poplatníků

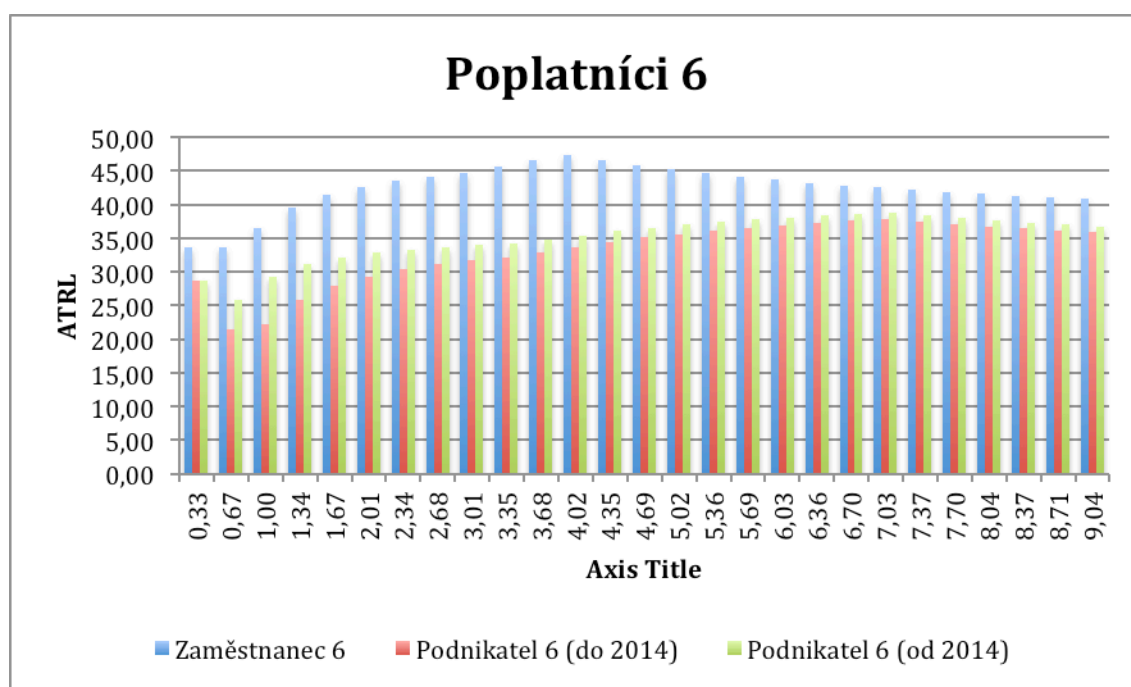

Zdroj: Vlastní práce

Poslední bezdětní modeloví poplatníci žijí ve společné domácnosti s partnerem, který za rok vydělá méně než 68 tis. Kč a proto může zaměstnanec využít slevu na manželku (Obr. 25). Pokud uvažuji, že tuto slevu může využít i

podnikatel, je jeho celková efektivní sazba daně opět nižší než u zaměstnance a to stále ze stejného důvodu a to, že efektivní sazba daně z pojistného je o dost vyšší u zaměstnance. Také daňové zatížení je o něco málo vyšší u zaměstnance než u podnikatele, který může využít slevy. Rozdíl v celkové efektivní sazbě daně u původního základu daně je 14,31 procentních bodů a u daňového zatížení je to pouhých 2,08 procentních bodů, zbytek tvoří rozdíl u pojistného. Celková efektivní sazba daně v případě, že srovnávám zaměstnance s podnikatelem bez možnosti uplatnit slevy, je stejně jako u druhých poplatníků po celou dobu vyšší u zaměstnance. Kdy nejvyššího rozdílu ve výši 11,90 procentních bodů je opět dosaženo u 4,02 násobku základu daně. Až na nejnižší násobek základu daně je daňové zatížení vyšší u podnikatele a to z toho důvodu, že nemůže využít slevu na výše zmiňovanou manželku. Daňové zatížení u prvního násobku základu daně je u obou stejné na úrovni 0 % a to z důvodu, že sleva na poplatníka a manželku nemůže jít do záporných hodnot, nevytváří daňový bonus. Zákonem stanovenou nominální sazbou daně překročí o jeden násobek dříve podnikatel a to u 4,69 násobku základu daně. Efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění je opět stejná, což znamená, že je po celou sledovanou dobu vyšší u zaměstnance než u podnikatele.

Obr. 25 Srovnání efektivní sazby daně u šestých modelových poplatníků

Zdroj: Vlastní práce

8 Diskuze

Nejprve jsem se ve své diplomové práci zabývala vlivem konstrukčních prvků daně na výši efektivní sazby daně jak u závislé tak u samostatné činnosti. Dospěla jsem k závěru, že výše efektivní sazby daně je ovlivněna počtem slev, které poplatník využije a výši jeho základu daně. Velký vliv na celkovou efektivní sazbu daně také má sociální a zdravotní pojištění odvedené poplatníkem. Ke stejným závěrům dospěla ve své práci pod názvem „Progresivní nebo „rovná“ daň – ekonomické i politické dilema“ Beáta Blechová (2012). Podle ní i tam, kde je zavedena rovná daň s poměrně nízkou daňovou sazbou, může díky odvodům na sociální pojištění dojít k tomu, že celková efektivní sazba daně z příjmů z pracovní činnosti bude docela vysoká. Marcela Prausová (2011), také potvrzuje toto zjištění a uvádí, že celková daňová povinnost je přímo odvislá od výše hrubého příjmu poplatníka a možnosti uplatnění slev. Z jejích výpočtů je zřejmé, že bezdětný zaměstnanec uplatňující pouze slevu na poplatníka bude daňově více zatížen, než poplatník který může využít i slevy na vyživované děti nebo manželku. I když se obě autorky ve svých dílech zabývaly jen závislou činností je možné toto zjištění vztáhnout i na podnikatele. Ověřila jsem si tedy, že je efektivní sazba daně závislá na počtu uplatněných slev, na výši základu daně i na sociálním a zdravotním pojištění.

Dále jsem srovnávala efektivní sazbu daně u zaměstnance a podnikatele, který může využít stejné slevy jako zaměstnanec. Veškeré efektivní sazby daně vycházejí vyšší u zaměstnance. Hodnoty daňového zatížení jsou poměrně vyrovnané, i přes to jsou u zaměstnance o něco málo vyšší než u podnikatele, který může uplatnit slevy. Největší rozdíl je u poplatníků, kteří mohou využít slevu na tři vyživované děti a tento rozdíl činí pouhých 5,19 procentních bodů. U celkové efektivní sazby daně jsou tyto rozdíly větší, což je způsobeno poměrně velkými rozdíly v efektivní sazbě daně ze sociálního a zdravotního pojištění. Rozdíl u pojistného je způsoben rozdílným výpočtem, kdy jak podnikatel, tak zaměstnanec využívají jiný vyměřovací základ pro stanovení sociálního a zdravotního pojištění. Efektivní sazba daně z pojistného je u podnikatele o dost nižší a to z toho důvodu, že jeho vyměřovací základ činí 50 % z rozdílu mezi příjmy a výdaji, což je nižší než vyměřovací základ zaměstnance, kterým je hrubá mzda.

Následně jsem srovnávala zaměstnance s podnikatelem, který od roku 2014 nemůže využít daňové úlevy. Daňové zatížení až na druhého a třetího modelového poplatníka vychází vyšší u podnikatele. Fyzická osoba vykonávající samostatnou činnost bude v tomto případě zdaněna více než zaměstnanec, což je způsobeno tím, že je od roku 2014 stanoveno omezení při využití výdajů paušální částkou. Podle §35ca Zákona o dani z příjmu v případě, že součet dílčích základů daně poplatníka, u kterých byly výdaje tímto způsobem uplatněny, je vyšší než 50 % celkového základu daně, poplatník nemůže využít slevu na manželku ani na vyživované děti. Ve své práci jsem si jako modelového poplatníka stanovila podnikatele, který má příjmy pouze ze samostatné činnosti, což znamená, že jeho dílčí základ daně, u kterého využívá výdaje stanovené paušální částkou v součtu dílčích základů daně tvoří 100%. Z tohoto důvodu nemůže poplatník využít slevu na manželku ani na děti. U

druhých modelových poplatníků, kdy oba mohou využít jen slevu na poplatníka, vychází daňové zatížení vyšší u zaměstnance.

Ze srovnání celkové efektivní sazby daně ze závislé a samostatné činnosti vyplývá, že až na malé výjimky je celková efektivní sazba daně vyšší u zaměstnance, což bude způsobeno tím, že jeho efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění je po celou dobu vyšší a to minimálně o 4,26 a maximálně o 12,23 procentních bodů. To že je efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění vyšší u závislé činnosti je způsobeno samotným výpočtem pojistného. Zaměstnanec a podnikatel při výpočtu pojistného vycházejí z jiného vyměřovacího základu. U zaměstnance je to procento z hrubé mzdy a u podnikatele je tento vyměřovací základ nižší, protože se jedná o 50 % z rozdílu mezi jeho příjmy a výdaji. Menší vliv na efektivní sazbu daně má také nemocenské pojištění, které si většina podnikatelů neplatí a proto s ním ve své práci nepočítám.

Podle celkové efektivní sazby daně to vypadá, že skutečné zdanění není spravedlivé. Spravedlnost u daně z příjmu fyzické osoby můžeme porovnávat podle principu platební schopnosti a to podle horizontální a vertikální spravedlnosti a u vertikální spravedlnosti potom také podle absolutních a relativních hodnot zdanění.

Horizontální spravedlnost, která říká, že poplatníci se stejným příjmem platí stejnou daň v tomto případě úplně neplatí. Horizontální spravedlnost nerozdělujeme na absolutní a relativní hodnotu zdanění. Tabulka č. 11 zachycuje srovnání daňového zatížení, efektivní sazby daně ze sociálního a zdravotního pojištění a celkové efektivní sazby daně ze závislé a samostatné činnosti do roku 2014 a za rok 2014. Ve sloupečku do roku 2014 je srovnávám zaměstnanec s podnikatelem, který může využít slevy na vyživované děti i manželku. Druhý sloupeček zachycuje srovnání zaměstnance s podnikatelem, který od roku 2014 nemá na tyto slevy nárok. Pro snadné čtení v této tabulce je nutné nejprve vysvětlit jednotlivé zkratky a barvy:

- D = daňové zatížení (viz vzorec 1 a příloha tab. 14, 16 a 18)
- P = efektivní sazba daně ze sociálního a zdravotního pojištění (viz vzorec 1 a příloha tab. 15, 17 a 19)
- C = celková efektivní sazba daně (viz vzorec 1 a tab. 8, 9 a 10)
- Modrá = zaměstnanec
- Červená = podnikatel.

Políčko je vždy zvýrazněné barvou pro zaměstnance nebo podnikatele, jehož efektivní sazba daně je vyšší. O horizontální spravedlnosti jsem rozhodovala na základě vzorce č. 2. Horizontální spravedlnosti je dosaženo pouze u hodnot, které jsou zvýrazněné symbolem „✓“, což znamená, že je to pouze tam, kde jak podnikatel tak zaměstnanec mají daňové zatížení rovno nule. Toho je dosaženo pouze u poplatníků 2 a 6. Poplatníci dvě využívají jen základní slevu na sebe a protože nemůže být daň v této fázi výpočtu záporná, je upravena na nulu. Poplatníci šest mo-

poplatníků s nižším základem daně je rozdíl v celkové efektivní sazbě daně vyšší a neplatí horizontální spravedlnost, protože zaměstnanec na daních odvede více. V případě, že se zaměřím pouze na horizontální spravedlnost u daňového zatížení, je tento rozdíl menší. Až na pár výjimek se jedná o rozdíl v rozmezí 0-3 procentní body. Horizontální nespravedlnost je tedy hlavně způsobena sociálním a zdravotním pojištěním, které platí vyšší zaměstnanci a to z důvodu rozdílného vyměřovacího základu pro výpočet. Při srovnání modelových zaměstnanců a podnikatelů, kteří od roku 2014 nemohou využít slevy dochází až na některé nejnižší násobky základu daně k tomu, že ze stejného základu daně je celková efektivní sazba daně vyšší u zaměstnance a postupně dochází opět k poklesu tohoto rozdílu. Neplatí tedy horizontální spravedlnost při srovnání celkové efektivní sazby daně u zaměstnance a podnikatele, který nemůže využít slevy. Až na pár výjimek je daňové zatížení u tohoto podnikatele o něco málo vyšší než u zaměstnance, znamená to tedy, že na dani odvádí podnikatel více než zaměstnanec ale v případě, že přidáme ještě sociální a zdravotní pojištění, dochází k tomu, že je více zatížen zaměstnanec. Celková efektivní sazba daně je tedy ze stejného základu daně nižší u podnikatele a tato výhoda je kompenzována například tím, že osoba samostatně činná, nese velké riziko spojené s tím, že podniká. Za svoje závazky odpovídá celým svým majetkem na rozdíl od zaměstnance, který v případě, že škodu nezpůsobil úmyslně je nucený maximálně obětovat 4,5 násobku svého průměrného měsíčního výdělku. Podnikání je také spojeno s velkým množstvím administrativy, jako je například vedení účetnictví, podání daňového přiznání a další. Podnikatel má ve srovnání se zaměstnancem také starosti a náklady s tím, že si veškerou práci musí obstarat a domluvit sám.

Princip vertikální spravedlnosti říká, že poplatník s větším příjmem má platit na dani více než poplatník s menším příjmem. Vertikální spravedlnost rozdělujeme na absolutní a relativní hodnotu zdanění.

Absolutní hodnota je vyjádřena v korunách a říká, že poplatník s větším příjmem má na dani zaplatit absolutně více než poplatník s menším příjmem. Tabulka č. 12 zachycuje splnění principu vertikální spravedlnosti u absolutních hodnot u zaměstnance (Z), podnikatele využívajícího slevy (P1) a podnikatele, který nemá nárok na slevy od roku 2014 (P2). Tato tabulka vychází z hodnot viz příloha tab. 20 a 21 a rozhodováno je na základě vzorce č. 4. Hodnoty v políčku označeném symbolem „✓“ splňují podmínku vertikální spravedlnosti u absolutních hodnot.

Tab. 12 Vertikální spravedlnost z absolutních hodnot

	Poplatníci 1			Poplatníci 2			Poplatníci 3			Poplatníci 4			Poplatníci 5			Poplatníci 6		
	Z	P1	P2	Z	P1	P2	Z	P1	P2	Z	P1	P2	Z	P1	P2	Z	P1	P2
0,33	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
0,67	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1,00	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1,34	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1,67	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2,01	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2,34	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2,68	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3,01	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3,35	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3,68	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4,02	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4,35	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4,69	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5,02	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5,36	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5,69	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6,03	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6,36	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6,70	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7,03	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7,37	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7,70	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8,04	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8,37	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8,71	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
9,04	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Zdroj: Vlastní práce

U zaměstnance to platí po celou sledovanou dobu, s růstem násobku základu daně roste také absolutní výše daně. Stejně tak to platí i u absolutní výše daně u podnikatele, který může využít slevy na dani. Při srovnání růstu absolutní výše daně u obou těchto poplatníků dochází k tomu, že tento růst daňového zatížení je u násobků základu daně u všech modelových poplatníků stejný, což znamená, že rozdíl v absolutní výši daně roste u všech poplatníků o stejnou výši. V případě, že podnikatel od roku 2014 nemůže využít slevy na manželku a vyživované děti, je jeho absolutní výše daně také spravedlivá a to z toho důvodu, že s růstem násobku zá-

kladu daně se zvyšuje jeho daňové zatížení. Rozdíl v absolutní výši daně mezi zaměstnancem a podnikatelem, který nemůže využít slevy už ale pro všechny modelové poplatníky není stejná. U nižších základů daně je většinou absolutní výše daně vyšší u podnikatele, což je způsobeno tím, že nemůže využít úlevy na dani.

Relativní hodnota zdanění je vyjádřena v procentech a v mé práci se jedná o celkovou efektivní sazbu daně nebo o daňové zatížení. Tabulka níže zachycuje splnění principu vertikální spravedlnosti u relativních hodnot a to tak, že v případě, že je tento princip splněn, je políčko označeno symbolem „✓“. Tabulka je uvedena jednotně pro poplatníky 1-6 a to z toho důvodu, že u všech skupin modelových poplatníků vychází spravedlnost stejně. Opět jsem rozdělila poplatníky na zaměstnance, podnikatele (do 2014), který může využít slevy na manželku a vyživované dítě a podnikatele (od 2014), který je bez nároku na uplatnění slev. Pro správné pochopení tabulky je nutné nejprve vysvětlit jednotlivé zkratky:

- D = daňové zatížení (viz vzorec 1 a příloha tab. 14, 16 a 18)
- C = celková efektivní sazba daně (viz vzorec 1 a tab. 8, 9 a 10) .

Při rozhodování o splnění principu vertikální spravedlnosti u relativních hodnot jsem vycházela ze vzorce č. 3.

Tab. 13 Vertikální spravedlnost z relativních hodnot

	Poplatníci 1-6					
	Zaměstnanec		Podnikatel (do 2014)		Podnikatel (od 2014)	
	D	C	D	C	D	C
0,33	✓	✓	✓	✓	✓	✓
0,67	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1,00	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1,34	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1,67	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2,01	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2,34	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2,68	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3,01	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3,35	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3,68	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4,02	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4,35	✓		✓	✓	✓	✓
4,69	✓		✓	✓	✓	✓
5,02	✓		✓	✓	✓	✓
5,36	✓		✓	✓	✓	✓
5,69	✓		✓	✓	✓	✓
6,03	✓		✓	✓	✓	✓
6,36	✓		✓	✓	✓	✓
6,70	✓		✓	✓	✓	✓
7,03	✓		✓	✓	✓	✓
7,37	✓		✓	✓	✓	✓
7,70	✓		✓		✓	
8,04	✓		✓		✓	
8,37	✓		✓		✓	
8,71	✓		✓		✓	
9,04	✓		✓		✓	

Zdroj: Vlastní práce

Relativní spravedlnost platí jen do určité výše násobku základu daně a následně s růstem násobku základu daně se relativní výše celkové efektivní sazby daně snižuje. Ze začátku s nárůstem základu daně dochází k růstu jak celkové efektivní sazby daně, tak také daňového zatížení. U zaměstnance to platí do 4,02 násobku základu daně, kdy od následujícího násobku základu daně je překročena hranice pro maximální vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění. Od následujícího

násobku dochází k poklesu relativní výše sociálního pojištění, které má velký vliv na celkovou efektivní sazbu daně a proto dochází k jejímu poklesu. U podnikatele je tato hranice překročena u 7,37 násobku základu daně a od této hodnoty dochází také k poklesu celkové efektivní sazby daně. To, že neplatí vertikální spravedlnost u relativních hodnot u celkové efektivní sazby daně, je způsobeno tím, že je stanoven maximální vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění. Sociální pojištění se totiž poměrně hodně podílí na celkové výši efektivní sazby daně a proto když se jeho relativní výše začne od určitého momentu snižovat, tak také dochází k ovlivnění celkové efektivní sazby daně. Princip vertikální spravedlnosti v relativní hodnotě jak u zaměstnance tak u podnikatele platí po celou dobu jen u daňového zatížení, kdy s každým nárůstem násobku základu daně se daňové zatížení zvyšuje.

V práci jsem dospěla k závěru, že neplatí horizontální spravedlnost a také neplatí princip vertikální spravedlnosti v relativní hodnotě a proto jsem formulovala následující doporučení pro daňovou politiku v oblasti zdaňování příjmů fyzických osob v České republice.

Nejvíce spravedlivé, ale v rozporu s principem efektivnosti, by bylo zavést sazbu daně i pojistné na sociální a zdravotní pojištění pro každého poplatníka individuálně. Došlo by tedy k tomu, že by zaměstnanec Finanční správy musel zhodnotit příjmy, majetek a rodinný stav každého zaměstnance i podnikatele zvlášť. Následně, podle zjištěných informací, by stanovil základ daně, sazbu daně, daň i pojistné. I když by tato metoda byla nejvíce spravedlivá, byl by porušen princip efektivnosti, který je v rozporu se spravedlností. Stanovení daně pro každého individuálně by přineslo vysoké administrativní náklady na samotný výběr, rapidně by musel vzrůst počet zaměstnanců Finanční správy a také by to přineslo vysoké náklady na samotnou úpravu daňové legislativy a dalších zákonů. V dřívějších dobách už byla snaha o zavedení individuální daně pro každého. Například od 19. století na území českých zemí výběr daně závisel na určitých kritériích, např. výměra pozemku, počet oken, velikost sídla a další. Zřejmě kvůli vysokým administrativním nákladům a složitosti systému se časem od tohoto výběru upustilo.

Dalším možným řešením, které by mohlo napomoci napravit horizontální a vertikální nespravedlnost, která je hlavně způsobena rozdílným sociálním a zdravotním pojištěním, je úprava tohoto pojistného. Maximální vyměřovací základ pro sociální pojištění způsobuje vertikální nespravedlnost v relativních hodnotách a to z toho důvodu, že od této hranice se snižuje relativní výše pojistného a tím dochází i k poklesu efektivní sazby daně, i když roste základ daně. V případě, že by se toto maximum odstranilo, vyřešil by se problém s vertikální nespravedlností u daně z příjmu ze závislé a samostatné činnosti. Na druhou stranu by to přineslo opět administrativní náklady, náklady na změnu legislativy a také by se musel vyřešit problém s tím, jak motivovat vysokopříjmové poplatníky k tomu, aby svůj příjem nezkrášlovali a odváděli sociální pojištění z celého svého příjmu. V současnosti vysoko příjmový poplatník, který odvádí na sociální pojištění z maximálního vyměřovacího základu nemá v důchodovém věku nárok na důchod o tolik větší než poplatník s příjmem minimálním. Proto by bylo nutné v případě, že by se měl rušit

maximální vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění, vyřešit tento problém a tím by se mohl vysoko příjmový poplatník i motivovat. Například by mohlo docházet k tomu, že z toho, co odvádí nad pomyslný maximální vyměřovací základ, mu v důchodovém věku půjde větší procento než z nižších příjmů a tím by se jeho důchod v poměru k odvedenému pojistnému o něco zvýšil. Zavedením tohoto návrhu by také došlo k růstu příjmů veřejného rozpočtu, ale v případě, že by měli být vysoko příjmoví poplatníci více motivováni, byla by jim většina z těchto příjmu v budoucnu navrácena.

Horizontální nespravedlnost, která říká, že poplatníci se stejným příjmem odvádějí rozdílnou daň, by bylo možné napravit zrušením superhrubé mzdy. Opětovně by se zavedla jako základ daně hrubá mzda, což funguje ve většině Evropských zemí. Tato se v České republice jako základ daně využívala do konce roku 2007 společně s pásmovým zdaněním. Od 1. 1. 2008 došlo k zavedení superhrubé mzdy, což je mzda zvýšená o sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem a také zavedení jednotné lineární sazby daně ve výši 15 %. (Zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu a Prausová, 2012) Aby bylo možné superhrubou mzdu zrušit a přitom příliš nesnížit inkaso daně, bylo by nutné změnit výši sazby daně. V současnosti se o zrušení superhrubé mzdy jedná a je možné, že od 1. 1. 2017 k této změně dojde. Jedním z návrhů je také zvýšení sazby daně z 15 % na 19 %, tím by se mělo zachovat inkaso daně ze závislé činnosti, ale na druhou stranu by došlo k růstu inkasa ze samostatné činnosti. Dalším návrhem je také zavedení druhého vyššího pásma zdanění příjmu fyzické osoby. I tento návrh by přinesl značné administrativní náklady a nejspíš i vyšší daňovou zátěž pro samostatnou činnost.

9 Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo v první řadě identifikovat teoretické pojetí spravedlnosti daní se zaměřením na zdaňování příjmů a uvedení jednotlivých pohledů na spravedlivé zdanění. Tomuto cíli jsem věnovala čtvrtou kapitolu s názvem spravedlnost, kde jsem popsala správnou distribuci i pohledy na spravedlivé zdanění.

V první kapitole, po úvodu a cíli diplomové práce, jsem se zabývala efektivní sazbou daně. Vysvětlila jsem, co to je efektní sazba daně, že se jedná o skutečné zdanění příjmů fyzické osoby. Samotný výpočet efektivní sazby daně má dva pohledy a to makroekonomický a mikroekonomický. Protože jsem dále ve své práci využívala data zjištěná ze zprávy Finanční správy a zaměřila se jen na osoby vykonávající závislou a samostatnou činnost v rámci České republiky, využila jsem pouze výpočty podle mikroekonomického pohledu a to konkrétně Průměrnou sazbu daně z pracovních příjmů (ATR_L). Dále jsem se v této kapitole zabývala tím, co obsahuje čítec a jmenovatel ve vzorci pro výpočet efektivní sazby daně. Existuje více možností obsahu čítele, jako je například: daň, daň společně se sociálním a zdravotním pojištěním nebo pouze sociální a zdravotní pojištění. Také je možné do čítele zakomponovat i sociální dávky, o které se hodnota snižuje. Ve své práci jsem využila pouze daň, sociální a zdravotní pojištění a jejich součet. Jmenovatelem ve vzorci pro výpočet Průměrné sazby daně z pracovních příjmů může být hrubá mzda a nebo základ daně. Ve své práci jsem využila základ daně a to z důvodu, abych mohla provést srovnání efektivní sazby ze závislé a samostatné činnosti.

Následující kapitola, jak už jsem uvedla výše, byla zaměřena na spravedlnost. Spravedlnost je jeden ze základních principů daně, který existuje už od starověku. V úvodu této kapitoly jsem proto uvedla malé ohlédnutí za historii spravedlnosti. Dále jsem se zabývala správnou distribucí a na závěr spravedlivým zdaněním, kterému byla věnována největší část této kapitoly. Podle literatury existují dva pohledy na daňovou spravedlnost a to konkrétně princip užitku a princip platební schopnosti, který je možné dále rozdělit na horizontální a vertikální spravedlnost.

Efektivní sazba daně závisí na velkém množství konstrukčních prvků daně a proto byla následující kapitola „Daň z příjmu fyzické osoby v ČR“ věnována popisu daně z příjmu fyzické osoby ze závislé a samostatné činnosti. V první podkapitole jsem definovala daň, daňový subjekt, předmět daně, základ daně, odpočty, sazby daně, slevy a další. Druhá podkapitola byla konkrétněji zaměřená na osoby vykonávající závislou a samostatnou činnost v České republice. V této podkapitole jsem přímo specifikovala příjmy, základy daně, odčitatelné položky, nezdanitelné části základu daně, sazby daně i slevy platné pro sledovaný rok 2014.

V poslední kapitole před samotným srovnáním efektivní sazby daně jsem specifikovala daňové poplatníky, u kterých jsem dále zjišťovala daň a efektivní sazbu daně. Tímto poplatníkem je zaměstnaná fyzická osoba žijící sama a nebo s partnerem vydávajícím více než 68 tis. Kč. ročně a proto je možné využít jen slevu na poplatníka. Druhým zaměstnaným modelovým poplatníkem je opět fyzická osoba, která ale žije ve společné domácnosti s partnerem, jehož roční příjem je nižší než 68 tis. Kč a proto může využít slevu na poplatníka i manželku. Podle sta-

tistiky o plodnosti žen získané z Českého statistického úřadu (2014) jsem k těmto poplatníkům postupně přidala děti. Podle této statistiky se nejčastěji vyskytují rodiny se dvěma dětmi, bezdětné, s jedním dítětem a nejméně je rodin se třemi dětmi. Podobně jsem postupovala i u samostatné činnosti, kdy jsem zvolila jako prvního modelového poplatníka podnikatele, který může využít slevu jen na poplatníka a druhým poplatníkem je opět podnikající osoba žijící ve společné domácnosti s partnerem vydělávajícím méně než 68 tis. Kč ročně a z toho důvodu může využít slevu i na manželku. V této kapitole jsem se také zabývala samotným postupem výpočtu daně ze závislé a samostatné činnosti. A na závěr jsem uvedla hodnotící kritéria pro určení splnění principu spravedlnosti. Protože v práci nesleduji, jaký má poplatník užitek ze spotřeby veřejných statků, využívám pro hodnocení spravedlnosti pouze princip platební schopnosti a ne princip užitku. V rámci principu platební schopnosti jsem vycházela jen z důchodu poplatníků ze závislé a samostatné činnosti a o dodržení principu spravedlnosti jsem rozhodovala na základě horizontálního a vertikálního pojetí, pro které jsem v závěru této kapitoly uvedla hodnotící kritéria.

Sedmá kapitola je věnována samotnému srovnání efektivní sazby daně ze závislé a samostatné činnosti. Nejprve jsem se zaměřila na vliv daňových slev a výše základu daně na míru daňového zatížení u závislé a samostatné činnosti. V práci využívám data z roku 2014, kdy došlo k omezení využití slev u podnikatele, který uplatňuje paušální výdaje. A právě z tohoto důvodu jsem vytvořila dvě varianty modelových poplatníků u závislé činnosti. Konkrétně podnikatele, který ještě slevy na manželku a vyživované dítě může využít a druhou variantou je podnikatel, který od roku 2014 na tyto slevy nemá nárok. Efektivní sazbu daně jsem tedy počítala pro šest zaměstnaných modelových poplatníků, pro šest podnikajících modelových poplatníků využívajících slevy a pro šest podnikajících modelových poplatníků bez nároku na slevy. Z vypočtených hodnot i grafů jsem zjistila, že celková efektivní sazba daně je závislá na množství slev, které může poplatník využít. S růstem počtu uplatněných slev se snižuje daň i následně vypočtená efektivní sazba daně. Ta je také závislá na výši základu daně a na sociálním a zdravotním pojištění, u kterého se od určité výše využívá maximální vyměřovací základ pro výpočet pojistného. S růstem násobku základu daně se zvyšuje daňové zatížení i celková efektivní sazba daně u podnikatele i zaměstnance. Jako problém se ukázal maximální vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění. Po překročení tohoto maxima dochází ke snížení relativní hodnoty pojistného, které má značný vliv na celkovou efektivní sazbu daně. Se sociálním a zdravotním pojištěním se váže i další problém, který souvisí s vyměřovacím základem, ze kterého se počítá pojistné. Při srovnání závislé a samostatné činnosti totiž dochází k tomu, že zaměstnanec po celou dobu odvádí vyšší pojistné než podnikatel, protože jeho vyměřovacím základem je hrubá mzda a ta je vyšší než 50 % z rozdílu mezi příjmy a výdaji podnikatele.

V závěru mé diplomové práce jsem provedla konfrontaci teoretických doporučení týkajících se spravedlivého zdaňování příjmů a identifikovaných zjištění. Dospěla jsem k názoru, že je porušen princip spravedlnosti.

Horizontální spravedlnost, která říká, že poplatníci se stejným příjmem odvádějí stejnou daň, neplatí. Je to způsobeno tím, že celková efektivní sazba daně je vyšší u zaměstnance a to z toho důvodu, že pojistné zaměstnanců je mnohem vyšší než podnikatelů. Vyměřovacím základem pro výpočet pojistného u zaměstnance je jeho hrubá mzda a ta je vyšší než 50 % z rozdílu mezi příjmy a výdaji u podnikatele. Princip vertikální spravedlnosti můžeme rozdělit na absolutní a relativní hodnotu. Podle absolutní hodnoty, která je vyjádřena v korunách a říká, že poplatník s větším příjmem má na dani platit více než poplatník s menším příjmem, nedochází k porušení principu spravedlnosti. U všech modelových poplatníků po celou sledovanou dobu s růstem násobku základu daně roste také absolutní výše daně. Následně jsem srovnala tento růst absolutní výše daně u zaměstnanců a podnikatelů a až na podnikatele, který nemůže využít slevy, rozdíl v absolutní výši daně roste u všech o stejnou výši. U podnikatele, který od roku 2014 nemůže využít slevy je u nižších základů daně jeho absolutní výše daně až na pár výjimek vždy vyšší a to z toho důvodu, že nemůže využít slevy. Relativní hodnota zdanění je vyjádřena v procentech a v mé práci se jedná o celkovou efektivní sazbu daně nebo o daňové zatížení. V tomto případě platí relativní spravedlnost jen do určité výše násobku základu daně a následně s růstem násobku základu daně se relativní výše celkové efektivní sazby daně snižuje. Tento zlom nastává z důvodu překročení maximálního vyměřovacího základu pro výpočet sociálního pojištění, kdy od překročení této hodnoty se relativní výše pojistného snižuje a protože má velký vliv na celkovou efektivní sazbu daně, dochází i k jejímu poklesu. Princip vertikální spravedlnosti v relativní hodnotě, jak u zaměstnance, tak u podnikatele, platí po celou dobu jen u daňového zatížení, kdy s každým nárůstem násobku základu daně se daňové zatížení zvyšuje.

V práci jsem dospěla k závěru, že neplatí horizontální spravedlnost a také neplatí princip vertikální spravedlnosti v relativní hodnotě a proto jsem formulovala následující doporučení pro daňovou politiku v oblasti zdaňování příjmů fyzických osob v České republice. Nejvíce spravedlivé by bylo zavést individuální daň i sociální a zdravotní pojištění pro každou osobu vykonávající závislou i samostatnou činnost zvlášť. Vedlo by to k odstranění vertikální i horizontální nespravedlnosti. Ale na druhou stranu by tato změna způsobila velké administrativní náklady, nebyl by dodržen princip efektivity a to z důvodu, že je v rozporu s principem spravedlnosti. Vertikální nespravedlnost by bylo také možné zmírnit odstraněním maximálního vyměřovacího základu pro výpočet sociálního pojištění. Dosažením tohoto maxima totiž dochází ke snižování relativní hodnoty pojistného, které je důležitou složkou celkové efektivní sazby daně. V případě, že by došlo k odstranění maximálního vyměřovacího základu, znamenalo by to, že vysokopříjmoví poplatníci odvedou vysoké pojistné. Aby byli ochotni platit, bylo by nutné je určitým způsobem motivovat. Například by mohlo dojít k tomu, že vysokopříjmovým poplatníkům se zvýší jejich budoucí starobní důchod, protože v současnosti není až tak velký rozdíl v důchodu osoby odvádějící sociální pojištění z minimální mzdy a osoby z maximálního vyměřovacího základu. Dalším návrhem, který by mohl vyřešit problém horizontální nespravedlnosti je odstranění institutu superhrubé mzdy a opě-

tovné zavedení hrubé mzdy jako základu daně, které se využívá ve většině Evropských zemí. Tato změna by vedla ke snížení základu daně a v případě, že bychom chtěli zachovat podobnou výši inkasa daně ze závislé činnosti, bylo by nutné upravit výši nominální sazby daně. Problém se snížením základu daně by se mohl vyřešit zvýšením nominální sazby daně na 19 % nebo zavedením druhého vyššího pásma daně z příjmu fyzické osoby. Tento návrh je opět spojen s administrativními náklady a zvýšením zatížení živnostníků.

10Literatura

AKVINSKÝ, TOMÁŠ. THEOLOGICKÁ SUMMA SVATÉHO TOMÁŠE AKVINSKÉHO: [DOSLOVNÝ PŘEKLAD]. V OLOMOUCI: EDICE KRYSTAL, PROFESOŘI BOHOVĚDNÉHO UČILIŠTĚ ŘÁDU DOMINIKÁNSKÉHO, 1938.

ARISTOTELÉS A KŘÍŽ, A. ETIKA NIKOMACHOVA. 3., NEZMĚN. VYD. PRAHA: REZEK, 2009. ISBN 978-80-86027-29-6.

BLECHOVÁ, BEÁTA. PROGRESIVNÍ NEBO "ROVNÁ" DAŇ - EKONOMICKÉ I POLITICKÉ DILEMA [ONLINE]. KARVINÁ, 2012 [CIT. 2016-05-12]. SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vse.cz/polek/868>.

CAREY, D. AND H. TCHILINGUIRIAN (2000), „AVERAGE EFFECTIVE TAX RATES ON CAPITAL, LABOUR AND CONSUMPTION“, OECD ECONOMICS DEPARTMENT WORKING PAPER, NO. 258, OCTOBER.

ČERNÁ, KATEŘINA. EFEKTIVNÍ DAŇOVÉ SAZBY DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU. PRAHA, 2010. DIPLOMOVÁ PRÁCE. VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE - FAKULTA FINANCÍ A ÚČETNICTVÍ. VEDOUcí PRÁCE ING. ALENA VANČUROVÁ, PH.D.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: PLODNOST ŽEN - SLDB 2011 [ONLINE]. 2014 [CIT. 2016-04-16]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.czso.cz/csu/czso/plodnost-zen-sldb-2011-uztz07g0u5>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: PRŮMĚRNÉ MZDY - 4. ČTVRTLETÍ 2014 [ONLINE]. 2015 [CIT. 2016-05-02]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2014-truea9fbwn>

DVOŘÁKOVÁ, VERONIKA A KOL. ZDAŇOVÁNÍ PŘÍJMŮ FYZICKÝCH A PRÁVNÍCHÝCH OSOB. 1., VYDÁNÍ. PRAHA: WOLTERS KLUWER ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-035-7.

FINANCE.CZ: CO TO JE, KDYŽ SE ŘEKNE PRŮMĚRNÁ MZDA [ONLINE]. 2014 [CIT. 2016-04-06]. DOSTUPNÉ Z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/42752-co-to-je-kdyz-se-rekne-prumerna-mzda/>

FINANČNÍ SPRÁVA: ÚDAJE Z REGISTRU DAŇOVÝCH SUBJEKTŮ [ONLINE]. 2016 [CIT. 2016-03-09]. DOSTUPNÉ Z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/analyzy-a-statistiky/udaje-z-registru-danovych-subjektu>

FINANČNÍ SPRÁVA: ÚDAJE Z VÝBĚRU DANÍ [ONLINE]. 2016 [CIT. 2016-03-09]. DOSTUPNÉ Z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>

HAMERNÍKOVÁ, BOJKA A ALENA MAAYTOVÁ. VEŘEJNÉ FINANCE. 2., AKTUALIZ. VYD. PRAHA: WOLTERS KLUWER ČESKÁ REPUBLIKA, 2010. ISBN 978-80-7357-497-0.

IDNES.CZ: DAŇOVÉ PŘIZNÁNÍ ZA ROK 2014: STÁHNĚTE SI INTERAKTIVNÍ FORMULÁŘ [ONLINE]. 2015 [CIT. 2016-05-15]. DOSTUPNÉ Z: http://finance.idnes.cz/dane-2014-interaktivni-danove-priznani-2014-fcp-/p_dane.aspx?c=A141223_101524_p_dane_zuk

JANOUSHKOVÁ, JANA. DANĚ A DAŇOVÁ POLITIKA: OSOBNÍ DŮCHODOVÁ DAŇ. KARVINÁ: SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ, OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINĚ, 2011. ISBN 978-80-7248-698-4.

JUREČKA, VÁCLAV A IVANA JÁNOŠÍKOVÁ. EKONOMIE JOHNA STUARTA MILLA: SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ ZE SEMINÁŘE KONANÉHO U PŘÍLEŽITOSTI 200. VÝROČÍ NAROZENÍ J.S.MILLA. 1. VYD. OSTRAVA: VŠE – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA, 2007. ISBN 978-80-248-1340-0.

JUREČKA, VÁCLAV A ONDŘEJ FASORA. EKONOMIE JOHNA STUARTA MILLA: SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ ZE SEMINÁŘE KONANÉHO U PŘÍLEŽITOSTI 200. VÝROČÍ NAROZENÍ J.S.MILLA. 1. VYD. OSTRAVA: VŠE – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA, 2007. ISBN 978-80-248-1340-0.

KUBÁTOVÁ, KVĚTA A KOL. MODERNÍ PRŮVODCE DAŇOVÝM SYSTÉMEM. PRAHA: GRADA, 1994. ISBN 80-7169-020-1.

KUBÁTOVÁ, KVĚTA A LEOŠ VÍTEK. DAŇOVÁ POLITIKA: TEORIE A PRAXE. 1., VYDÁNÍ. PRAHA: CODEX BOHEMIA, 1997. ISBN 80-85963-23-X.

KUBÁTOVÁ, KVĚTA. DAŇOVÁ TEORIE A POLITIKA. 6., AKTUALIZOVANÉ VYDÁNÍ. PRAHA: WOLTERS KLUWER, 2015. ISBN 978-80-7478-841-3.

KUBÁTOVÁ, KVĚTA. DAŇOVÁ TEORIE: ÚVOD DO PROBLEMATIKY. 2., AKTUALIZOVANÉ VYDÁNÍ. PRAHA: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-423-9.

MAZARS: JAK NA VÝDAJOVÉ PAUŠÁLY V ROCE 2015 [ONLINE]. PRAHA, 2014 [CIT. 2016-02-10]. DOSTUPNÉ Z: <http://www.mazars.cz/Domovska-stranka/Media-a-publikace/Tiskove-zpravy-Mazars/Jak-na-vydajove-pausaly-21.7.2014>

- MENDOZA, E. G., A. RAZIN AND L. L. TESAR (1994), "EFFECTIVE TAX RATES IN MACROECONOMICS: CROSS-COUNTRY ESTIMATES OF TAX RATES ON FACTOR INCOMES AND CONSUMPTION", NBER WORKING PAPER, No. 4864, SEPTEMBER.
- MILL, JOHN STUART. O SVOBODĚ. V PRAZE: ČASOPIS ČESKÉHO STUDENTSTVA, 1891.
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY: ZPRÁVA O DAŇOVÝCH ÚLEVÁCH V ČESKÉ REPUBLICE ZA ROKY 2011-2015 [ONLINE]. PRAHA, 2014 [CIT. 2016-04-06]. DOSTUPNÉ Z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danova-legislativa/2014/zprava-o-danovych-ulevach-v-ceske-republ-20062>
- OECD: TAXING WAGES [ONLINE]. PARIS: OECD PUBLISHING, 2015 [CIT. 2016-03-11]. DOSTUPNÉ Z: http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/taxing-wages-2015_tax_wages-2015-en
- PODNIKATEL.CZ: ZÁLOHY NA SOCIÁLNÍ A ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ V ROCE 2014 [ONLINE]. 2013 [CIT. 2016-02-25]. DOSTUPNÉ Z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/zalohy-na-socialni-a-zdravotni-pojisteni-v-roce-2014/>
- PRAUSOVÁ, MARCELA. PREGNANTNÍ INDIKÁTOR PRO KOMPARACI DAŇOVÉHO ZATÍŽENÍ PRÁCE - ROVNÁ DAŇ VERSUS EFEKTIVNÍ SAZBA DANĚ [ONLINE]. KARVINÁ, 2011 [CIT. 2016-05-12]. SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ. DOSTUPNÉ Z: <http://emi.mvso.cz/EMI/2011-01/08%20Prausova/Prausova.pdf>.
- PRAUSOVÁ, MARCELA. ZÁKLAD DANĚ - SUPERHRUBÁ MZDA VERSUS HRUBÁ MZDA ZAMĚSTNANCE [ONLINE]. KARVINÁ, 2012 [CIT. 2016-05-11]. SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ. DOSTUPNÉ Z: <http://www.opf.slu.cz/aak/2012/02/prausova.pdf>.
- SMITH, ADAM. POJEDNÁNÍ O PODSTATĚ A PŮVODU BOHATSTVÍ NÁRODŮ. NOVÉ PŘEPRAC. VYD. OPATŘENÉ MARGINÁLIEMI. PRAHA: LIBERÁLNÍ INSTITUT, 2001. ISBN 80-86389-15-4.
- ŠIROKÝ, JAN. DAŇOVÉ TEORIE S PRAKTICKOU APLIKACÍ. 1. VYD. PRAHA: C.H. BECK, 2003. BECKOVY EKONOMICKÉ UČEBNICE. ISBN 80-717-9413-9.
- VANČUROVÁ, ALENA, LENKA LÁCHOVÁ A JANA VÍTKOVÁ. DAŇOVÝ SYSTÉM ČR 2014. V PRAZE: 1. VOX, 2014. EKONOMIE (1. VOX). ISBN 978-80-87480-23-6.
- VANČUROVÁ, ALENA. ZDANĚNÍ OSOBNÍCH PŘÍJMŮ. VYD. 1. WOLTERS KLUWER, 2013. ISBN 978-80-7478-388-3.
- VÍTEK, LEOŠ. EKONOMICKÁ ANALÝZA ZDANĚNÍ PŘÍJMŮ. 1. VYD. PRAHA: IREAS, INSTITUT PRO STRUKTURÁLNÍ POLITIKU, 2008. ISBN 978-80-86684-50-5.

VOLKÁNOVÁ, Z. KLAZAR, S. DANĚ, DAŇOVÁ POLITIKA A DAŇOVÁ TEORIE. VYD. 1. PRAHA: VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU, 2013, 143 s. ISBN 978-80-87839-07-2.

ZÁKON č. 586/1992 SB., O DANÍCH Z PŘÍJMU VE ZNĚNÍ OD 1.1.2014, DOSTUPNÝ Z:

MARKOVÁ, HANA. DAŇOVÉ ZÁKONY 2014: ÚPLNÁ ZNĚNÍ PLATNÁ K 1.1.2014. 23. VYDÁNÍ. PRAHA: GRADA, 2014. ISBN 978-80-247-5171-9.

ZÁKON č. 586/1992 SB., O DANÍCH Z PŘÍJMU VE ZNĚNÍ OD 1.1.2015, DOSTUPNÝ Z:

MARKOVÁ, HANA. DAŇOVÉ ZÁKONY 2015: ÚPLNÁ ZNĚNÍ PLATNÁ K 1.1.2015. 24. VYDÁNÍ. PRAHA: GRADA, 2015. ISBN 978-80-247-5507-6.

11 Seznam obrázků

Obr. 1	Zdanění podle stejné absolutní oběti	26
Obr. 2	Zdanění podle stejné proporcionální oběti	26
Obr. 3	Zdanění podle stejné mezní oběti	27
Obr. 4	Celková efektivní sazba daně ze závislé činnosti	52
Obr. 5	První zaměstnanec – sleva na poplatníka a dvě děti	53
Obr. 6	Druhý zaměstnanec – sleva na poplatníka	54
Obr. 7	Třetí zaměstnanec – sleva na poplatníka a dítě	55
Obr. 8	Čtvrtý zaměstnanec – sleva na poplatníka a tři děti	56
Obr. 9	Pátý zaměstnanec – sleva na poplatníka, manželku a dvě děti	57
Obr. 10	Šestý zaměstnanec – sleva na poplatníka a manželku	58
Obr. 11	Celková efektivní sazba daně ze samostatné činnosti	62
Obr. 12	První podnikatel – sleva na poplatníka a dvě děti	63
Obr. 13	Druhý podnikatel – sleva na poplatníka	64
Obr. 14	Třetí podnikatel – sleva na poplatníka a dítě	65
Obr. 15	Čtvrtý podnikatel – sleva na poplatníka a tři děti	66
Obr. 16	Pátý podnikatel – sleva na poplatníka, manželku a dvě děti	67
Obr. 17	Šestý podnikatel – sleva na poplatníka a manželku	68
Obr. 18	Celková efektivní sazba daně ze samostatné činnosti	72
Obr. 19	První až šestý podnikatel – sleva na poplatníka	73
Obr. 20	Srovnání efektivní sazby daně u prvních modelových poplatníků	76
Obr. 21	Srovnání efektivní sazby daně u druhých modelových poplatníků	77

Obr. 22	Srovnání efektivní sazby daně u třetích modelových poplatníků	78
Obr. 23	Srovnání efektivní sazby daně u čtvrtých modelových poplatníků	79
Obr. 24	Srovnání efektivní sazby daně u pátých modelových poplatníků	80
Obr. 25	Srovnání efektivní sazby daně u šestých modelových poplatníků	81

12 Seznam tabulek

Tab. 1	Efektivní sazba daně v zemích OECD	20
Tab. 2	Dílčí základ daně ze závislé činnosti	31
Tab. 3	Dílčí základ daně ze samostatné výdělečné činnosti	31
Tab. 4	Paušální výdaje	35
Tab. 5	Sazby sociálního a zdravotního pojištění	36
Tab. 6	Minimální a maximální vyměřovací základ 2014	36
Tab. 7	Výpočet daně z příjmu fyzických osob	44
Tab. 8	Efektivní sazba daně v %	51
Tab. 9	Efektivní sazba daně v %	61
Tab. 10	Efektivní sazba daně v %	71
Tab. 11	Horizontální spravedlnost	84
Tab. 12	Vertikální spravedlnost z absolutních hodnot	86
Tab. 13	Vertikální spravedlnost z relativních hodnot	88
Tab. 14	Efektivní sazba daně v % u zaměstnanců – v čitateli jen daň	104
Tab. 15	Efektivní sazba daně v % u zaměstnanců – v čitateli jen sociální a zdravotní pojištění	105
Tab. 16	Efektivní sazba daně v % u podnikatele využívajícího slevy – v čitateli jen daň	106
Tab. 17	Efektivní sazba daně v % u podnikatele využívajícího slevy – v čitateli jen sociální a zdravotní pojištění	107
Tab. 18	Efektivní sazba daně v % u podnikatele nevyžívajícího slevy – v čitateli jen daň	108
Tab. 19	Efektivní sazba daně v % u podnikatel nevyžívajícího slevy – v čitateli jen sociální a zdravotní pojištění	109
Tab. 20	Výpočet daně z příjmu ze závislé činnosti	110

Tab. 21 Výpočet daně z příjmu ze samostatné činnosti**112**

Přílohy

Tab. 14 Efektivní sazba daně v % u zaměstnanců – v čitateli jen daň

Násobky základu daně	Zam. 1 (popl. + 2 děti)	Zam. 2 (popl.)	Zam. 3 (popl. + dítě)	Zam. 4 (popl. + 3 děti)	Zam. 5 (popl.+manž. + 2 děti)	Zam. 6 (popl. + manž.)
0,33	-19,61	0,00	-9,81	-29,42	-19,61	0,00
0,67	-3,67	6,02	1,18	-8,51	-9,69	0,00
1,00	2,49	8,98	5,74	-0,75	-3,52	2,97
1,34	5,64	10,50	8,07	3,21	1,14	6,00
1,67	7,52	11,40	9,46	5,58	3,92	7,80
2,01	8,77	12,00	10,39	7,15	5,77	9,01
2,34	9,66	12,43	11,04	8,27	7,09	9,86
2,68	10,33	12,75	11,54	9,12	8,08	10,51
3,01	10,85	13,00	11,93	9,77	8,85	11,01
3,35	11,96	13,90	12,93	10,99	10,16	12,10
3,68	12,87	14,63	13,75	11,99	11,24	13,00
4,02	13,63	15,25	14,44	12,82	12,14	13,75
4,35	14,17	15,68	14,93	13,42	12,77	14,28
4,69	14,64	16,06	15,35	13,93	13,32	14,74
5,02	15,05	16,39	15,72	14,38	13,81	15,15
5,36	15,42	16,69	16,06	14,79	14,25	15,52
5,69	15,76	16,96	16,36	15,15	14,64	15,85
6,03	16,06	17,21	16,63	15,48	14,99	16,14
6,36	16,33	17,43	16,88	15,78	15,32	16,41
6,70	16,58	17,63	17,10	16,06	15,61	16,66
7,03	16,81	17,81	17,31	16,31	15,88	16,88
7,37	17,02	17,98	17,50	16,54	16,13	17,09
7,70	17,21	18,14	17,67	16,75	16,35	17,28
8,04	17,39	18,28	17,84	16,95	16,57	17,46
8,37	17,56	18,41	17,99	17,13	16,76	17,62
8,71	17,71	18,54	18,13	17,30	16,94	17,77
9,04	17,85	18,66	18,26	17,45	17,11	17,91

Zdroj: Vlastní práce

Tab. 15 Efektivní sazba daně v % u zaměstnanců – v čitateli jen sociální a zdravotní pojištění

Násobky základu daně	Zam. 1 (popl. + 2 děti)	Zam. 2 (popl.)	Zam. 3 (popl. + dítě)	Zam. 4 (popl. + 3 děti)	Zam. 5 (popl.+manž. + 2 děti)	Zam. 6 (popl. + manž.)
0,33	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58
0,67	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58
1,00	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58
1,34	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58
1,67	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58
2,01	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58
2,34	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58
2,68	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58
3,01	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58
3,35	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58
3,68	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58
4,02	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58	33,58
4,35	32,33	32,33	32,33	32,33	32,33	32,33
4,69	31,14	31,14	31,14	31,14	31,14	31,14
5,02	30,08	30,08	30,08	30,08	30,08	30,08
5,36	29,14	29,14	29,14	29,14	29,14	29,14
5,69	28,29	28,29	28,29	28,29	28,29	28,29
6,03	27,53	27,53	27,53	27,53	27,53	27,53
6,36	26,83	26,83	26,83	26,83	26,83	26,83
6,70	26,19	26,19	26,19	26,19	26,19	26,19
7,03	25,61	25,61	25,61	25,61	25,61	25,61
7,37	25,08	25,08	25,08	25,08	25,08	25,08
7,70	24,59	24,59	24,59	24,59	24,59	24,59
8,04	24,13	24,13	24,13	24,13	24,13	24,13
8,37	23,71	23,71	23,71	23,71	23,71	23,71
8,71	23,31	23,31	23,31	23,31	23,31	23,31
9,04	22,95	22,95	22,95	22,95	22,95	22,95

Zdroj: Vlastní práce

Tab. 16 Efektivní sazba daně v % u podnikatele využívajícího slevy – v čitateli jen daň

Násobky základu daně	Podnik. 1 (popl. + 2 děti)	Podnik. 2 (popl.)	Podnik. 3 (popl. + dítě)	Podnik. 4 (popl. + 3 děti)	Podnik. 5 (popl.+manž. + 2 děti)	Podnik. 6 (popl. + manž.)
0,33	-23,07	0,00	-11,54	-34,61	-23,07	0,00
0,67	-6,90	4,46	-1,22	-12,58	-11,36	0,00
1,00	0,33	7,94	4,13	-3,48	-6,73	0,89
1,34	4,02	9,72	6,87	1,18	-1,25	4,44
1,67	6,22	10,78	8,50	3,95	2,00	6,56
2,01	7,69	11,48	9,59	5,79	4,17	7,97
2,34	8,73	11,99	10,36	7,11	5,72	8,97
2,68	9,52	12,36	10,94	8,10	6,88	9,73
3,01	10,13	12,66	11,39	8,86	7,79	10,31
3,35	10,62	12,89	11,75	9,48	8,51	10,78
3,68	11,29	13,36	12,32	10,26	9,37	11,44
4,02	12,18	14,08	13,13	11,24	10,43	12,32
4,35	12,94	14,69	13,81	12,06	11,32	13,07
4,69	13,59	15,21	14,40	12,78	12,08	13,71
5,02	14,15	15,66	14,91	13,39	12,74	14,26
5,36	14,64	16,06	15,35	13,93	13,32	14,74
5,69	15,07	16,41	15,74	14,40	13,83	15,17
6,03	15,46	16,72	16,09	14,83	14,29	15,55
6,36	15,80	17,00	16,40	15,20	14,69	15,89
6,70	16,11	17,25	16,68	15,54	15,06	16,20
7,03	16,39	17,48	16,93	15,85	15,39	16,47
7,37	16,65	17,68	17,16	16,13	15,69	16,72
7,70	16,88	17,87	17,37	16,39	15,96	16,95
8,04	17,09	18,04	17,57	16,62	16,22	17,16
8,37	17,29	18,20	17,74	16,84	16,45	17,36
8,71	17,47	18,35	17,91	17,03	16,66	17,54
9,04	17,64	18,48	18,06	17,22	16,86	17,70

Zdroj: Vlastní práce

Tab. 17 Efektivní sazba daně v % u podnikatele využívajícího slevy – v čitateli jen sociální a zdravotní pojištění

Násobky základu daně	Podnik. 1 (popl. + 2 děti)	Podnik. 2 (popl.)	Podnik. 3 (popl. + dítě)	Podnik. 4 (popl. + 3 děti)	Podnik. 5 (popl.+manž. + 2 děti)	Podnik. 6 (popl. + manž.)
0,33	28,60	28,60	28,60	28,60	28,60	28,60
0,67	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
1,00	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
1,34	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
1,67	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
2,01	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
2,34	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
2,68	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
3,01	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
3,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
3,68	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
4,02	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
4,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
4,69	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
5,02	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
5,36	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
5,69	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
6,03	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
6,36	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
6,70	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
7,03	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
7,37	20,77	20,77	20,77	20,77	20,77	20,77
7,70	20,16	20,16	20,16	20,16	20,16	20,16
8,04	19,60	19,60	19,60	19,60	19,60	19,60
8,37	19,09	19,09	19,09	19,09	19,09	19,09
8,71	18,61	18,61	18,61	18,61	18,61	18,61
9,04	18,17	18,17	18,17	18,17	18,17	18,17

Zdroj: Vlastní práce

Tab. 18 Efektivní sazba daně v % u podnikatele nevyužívajícího slevy – v čitateli jen daň

Násobky základu daně	Podnik. 1 (popl. + 2 děti)	Podnik. 2 (popl.)	Podnik. 3 (popl. + dítě)	Podnik. 4 (popl. + 3 děti)	Podnik. 5 (popl.+manž. + 2 děti)	Podnik. 6 (popl. + manž.)
0,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
0,67	4,46	4,46	4,46	4,46	4,46	4,46
1,00	7,94	7,94	7,94	7,94	7,94	7,94
1,34	9,72	9,72	9,72	9,72	9,72	9,72
1,67	10,78	10,78	10,78	10,78	10,78	10,78
2,01	11,48	11,48	11,48	11,48	11,48	11,48
2,34	11,99	11,99	11,99	11,99	11,99	11,99
2,68	12,36	12,36	12,36	12,36	12,36	12,36
3,01	12,66	12,66	12,66	12,66	12,66	12,66
3,35	12,89	12,89	12,89	12,89	12,89	12,89
3,68	13,36	13,36	13,36	13,36	13,36	13,36
4,02	14,08	14,08	14,08	14,08	14,08	14,08
4,35	14,69	14,69	14,69	14,69	14,69	14,69
4,69	15,21	15,21	15,21	15,21	15,21	15,21
5,02	15,66	15,66	15,66	15,66	15,66	15,66
5,36	16,06	16,06	16,06	16,06	16,06	16,06
5,69	16,41	16,41	16,41	16,41	16,41	16,41
6,03	16,72	16,72	16,72	16,72	16,72	16,72
6,36	17,00	17,00	17,00	17,00	17,00	17,00
6,70	17,25	17,25	17,25	17,25	17,25	17,25
7,03	17,48	17,48	17,48	17,48	17,48	17,48
7,37	17,68	17,68	17,68	17,68	17,68	17,68
7,70	17,87	17,87	17,87	17,87	17,87	17,87
8,04	18,04	18,04	18,04	18,04	18,04	18,04
8,37	18,20	18,20	18,20	18,20	18,20	18,20
8,71	18,35	18,35	18,35	18,35	18,35	18,35
9,04	18,48	18,48	18,48	18,48	18,48	18,48

Zdroj: Vlastní práce

Tab. 19 Efektivní sazba daně v % u podnikatel nevyužívajícího slevy – v čitateli jen sociální a zdravotní pojištění

Násobky základu daně	Podnik. 1 (popl. + 2 děti)	Podnik. 2 (popl.)	Podnik. 3 (popl. + dítě)	Podnik. 4 (popl. + 3 děti)	Podnik. 5 (popl.+manž. + 2 děti)	Podnik. 6 (popl. + manž.)
0,33	28,60	28,60	28,60	28,60	28,60	28,60
0,67	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
1,00	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
1,34	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
1,67	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
2,01	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
2,34	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
2,68	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
3,01	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
3,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
3,68	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
4,02	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
4,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
4,69	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
5,02	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
5,36	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
5,69	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
6,03	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
6,36	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
6,70	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
7,03	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35	21,35
7,37	20,77	20,77	20,77	20,77	20,77	20,77
7,70	20,16	20,16	20,16	20,16	20,16	20,16
8,04	19,60	19,60	19,60	19,60	19,60	19,60
8,37	19,09	19,09	19,09	19,09	19,09	19,09
8,71	18,61	18,61	18,61	18,61	18,61	18,61
9,04	18,17	18,17	18,17	18,17	18,17	18,17

Zdroj: Vlastní práce